

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 884

27. OŽUJKA 2020. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Život u doba korone

Ostani doma!

6

Ekonomija i pandemija
**Posljedice neizvjesne,
radnici na udaru**

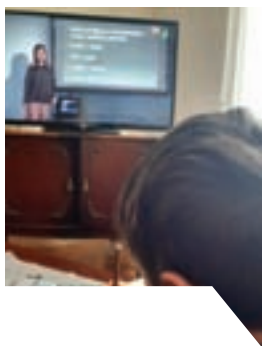
8

Život s koronavirusom u zemlja-
ma Europe i Sjeverne Amerike
**Virus je isti,
ali ne i pristup**

12

Doc. dr sc. Dragan Žuljević, kli-
nički psiholog – psihoterapeut
**Između straha,
panike i razuma**

16

Obrazovanje - nastava na daljinu
Škola na klik

20

»Zeleno svjetlo« za podizanje
spomenika Ivanu Antunoviću
(1815. – 1888.)
**Spomenik dostojan
prosvjetitelja**

28

Franjo Kašik, pjesnik
**Biti onaj koji piše –
to je izvanredni
privilegij**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kunti-
ć, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Zvonko Sarić
(koordinirator dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sić

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Sajnos DOO Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

(Pre)živjeti

Svjetski neprijatelj broj jedan već tjednima je covid-19. Bore se protiv njega (za sada neuspješno) znanstvenici, političari i obični ljudi. I ono što je sigurno to je da o tom svjetskom neprijatelju broj jedan ne znamo ništa. I kada kažem ne znamo ništa, ne mislim tu samo na nas obične ljude koji su (do prije dva-tri tjedna) o virusima brinuli i od njih strahovali samo kada ih uhvati kakva gripa, već mislim na ove koji s covidom-19 liježu i ustaju, a sve kako bi sveukupnom svijetu što prije osigurali uspješnu zaštitu. Ako o covidu-19 ne znamo ništa, ono što sigurno znamo je da poslije ovoga, ma koliko dugo trajalo i ma kakve posljedice imalo, više ništa neće biti isto. Neće biti isto u našim obiteljima, tvrtkama u kojima radimo, državama u kojima živimo... Pa možda ništa isto neće više biti i na svjetskoj političkoj mapi.

Silom prilika zatvoreni smo u svoja četiri zida. Silom prilika upućeni na svoje ukućane. Može nas to zbližiti, ali ako su obitelji (što bi rekli stručnjaci) već disfunkcionalne to može biti okidač za još veće probleme. Upozorio je na to i pokrajinski zaštitnik građana, koji je rekao da je u uvjetima pandemije i propisanih mjera izolacije i ograničenog kretanja moguća povećana stopa nasilja u obiteljima, naročito nad ženama i djecom. I nažalost – u pravu je.

Ukoliko izvanredno stanje potraje tri mjeseca, bruto domaći proizvod past će za oko 4,5 posto. To su procjene ekonomista dane sredinom ovog tjedna. I nažalost – i oni su upravu. A iza tog postotka stoje stotine, tisuće radnika koji će ostati bez posla i plaća. A biti bez posla i plaće nije samo problem pojedinca, već cijele njegove obitelji. Pa onda problem države koja neće imati načina da proračunsku kasu popuni onako kako je planirala, pa onda lančano problem onih koji troše iz iste te kase.

Gledano dalje od svog dvorišta pitanje je hoće li Europska unija poslije svega ostati ista. Je li skidanje zastave EU i dizanje kineske zastave u Italiji samo odraz trenutačnog nezadovoljstva uzrokovanog činjenicom da je Italija kao članica EU ostale bez pomoći iste te zajednice kojoj pripada ili početak nečeg novog?

Ali hajde da prvo preguramo sve ovo, jer problemi nam i tako neće pobjeći.

Z.V.

P. S. Slika koja je ovih dana obradovala sve dobronamjerne ljude je slika Beograda i drugih srbijanskih gradova koji su u 20 sati pljeskali kao vid podrške Zagrebu, kojeg je pogodio jak potres. Možda je i to dio onoga što će poslije korone biti drugačije.

Počinj masovna testiranja na koronavirus

Početak će se s masovnim testiranjima na novi virus kako bi se spriječio njegovo širenje. Testovi će se, kao i do sada, analizirati na *Torlaku*, dok će se tome pridružiti i Klinički centar Srbije.

Epidemiolog **Predrag Kon** je objasnio da će ubuduće biti testirani svi članovi porodice osobe koja je zaražena koronavirusom. »Do sada smo sve to pratili, pa ako je postojao neki simptom, to smo smatrali vjerovatnim slučajem, bez testiranja«, navodi Kon.

Na koronavirus bit će testirane i sve osobe s kojima je zaraženi bio u kontaktu prije toga, a liječen je u kućnim uvjetima.

Također, dodaje, moći će se testirati i oni koji su došli iz inozemstva, bili u samoizolaciji i nisu imali simptome koronavirusa.

Prema njegovim riječima, od sada će se sve ozbiljnije respiratorne infekcije tretirati kao covid-19.

Ministar zdravlja **Zlatibor Lončar** ističe da se testiranja na koronavirus neće raditi u domovima zdravlja, već će domovi zdravlja uzimati uzorke osoba.

»Testirat će se oni ljudi za koje epidemiolozi kažu i procijene da se trebaju testirati, odluka o nečijem testiranju neće biti privatna«, naglašava Lončar.

Zamjenica direktora Infektivne klinike u Beogradu **Ivana Milošević** objasnila je da je presudno za javljanje liječniku ubrzano i otežano disanje i kratak dah.

»Neće svi razviti tešku formu bolesti. Svi koji imaju osjećaj nedostatka zraka trebaju se javiti liječniku«, ističe Miloševićeva.

Testovi u privatnim laboratorijima nisu testovi za covid. Nova strategija će, kaže zamjenica direktora **Batuta Darija Kisić-Tepavčević**, omogućiti bolju kontrolu širenja infekcije. »Nećemo čekati pasivno, nego ćemo tragati i u onim grupama u kojima nema simptoma. Mjere samoizolacije i socijalnog distanciranja nemaju zamjenu, one su ključne«, napomenula je Kisić-Tepavčevićeva.

Mirović: Pomoć umirovljenicima

Pokrajinska vlada osigurala je 111 milijuna dinara za 23 manje razvijene lokalne samouprave umirovljenicima čija su mjesečna primanja manja od 30.000 dinara. Riječ je o prehrambenim paketima, a ovaj vid pomoći realizirat će i druge općine u AP Vojvodini iz vlastitih proračuna, kazao je predsjednik Pokrajinske vlade **Igor Mirović** na konferenciji za medije, održanoj u utorak, 24. ožujka, u Pokrajinskoj vladi.

Mirović je najavio da će građanima Zrenjanina, koji nisu u mogućnosti napustiti svoje domove, biti upućena flaširana pitka voda.

»Mi smo sa sedam milijuna dinara pomogli i Grad Kikindu kako bi se osigurala osnovne životne namirnice za socijalno ugrožene građane. U ovom gradu uvedene su radikalnije mjere izolacije, i time smo sanirali Kikindu kao inicijalno žarište, iako opasnost još postoji«, rekao je Mirović.

Predsjednik Mirović podsjetio je da su otvorena dva namjenska računa za podršku zdravstvenim radnicima u AP Vojvodini, na koja građani i privredna društva mogu donirati novčana sredstva. Novac će, dodao je on, biti upućen zdravstvenim radnicima koji su na prvoj liniji borbe protiv koronavirusa.

»Naš primarni cilj je da zaštitimo zdravstveni sustav. Osigurana je kontinuirana isporuka zaštitne opreme za naš zdravstveni sustav«, naglasio je Mirović i dodao da je Pokrajinska vlada u kontaktu s kineskim provincijama koje su bratske pokrajine AP Vojvodine. Oni su pokrenuli akciju za prikupljanje neophodne medicinske opreme koja će u idućim danima stići u Srbiju.

Gojković: Prati se više od 5.500 kontakata u APV

Pokrajinski tajnik za zdravstvo prof. dr. sc. **Zoran Gojković** kazao je na konferenciji za novinare 24. ožujka da u AP Vojvodini ima 36 pozitivnih pacijenata na koronavirus, od kojih se 13 nalazi u Kliničkom centru Vojvodine.

Tri pacijenta su u teškom općem stanju i nalaze se na respiratoru na Infektivnoj klinici KCV.

»Imamo rasprostranjenost virusa u svih sedam upravnih okruga u AP Vojvodini. Od prvog registriranog slučaja koronavirusom u našoj zemlji, koji je bio 6. ožujka u Subotici, testirali smo 276 građana Vojvodine. Moramo se ponašati kao da smo svi zaraženi ili da smo bili u kontaktu s nekim potencijalno zaraženim. Od svih 36 pacijenata zaraženih koronavirusom u AP Vojvodini, pratimo više od 5500 kontakata«, istakao je tajnik Gojković.

U ovisnosti od pojave simptoma, radit ćemo njihovo testiranje na Institutu za javno zdravlje Vojvodine, kako nalaže epidemiološka služba, naglasio je Gojković.

Namjenski računi za podršku zdravstvenim radnicima u AP Vojvodini

Otvorena su dva namenska računa za podršku zdravstvenim radnicima u AP Vojvodini, na koja građani i privredna društva, ukoliko su u mogućnosti i ukoliko to žele, mogu donirati novčana sredstva uplatom na dinarski i devizni podračun:

Dinarski podračun broj: 840-5048741-67

Devizni podračun broj: 840-324771-83

Novac će, na osnovu kriterija, biti upućen najangažiranijim i najugroženijim zdravstvenim radnicima koji su na prvoj liniji borbe protiv koronavirusa. Pokrajinska vlada uplatila je prvih deset milijuna dinara na namjenski račun.

Vojnić: Čestitka za blagdan sv. Josipa

Hrvatski je sabor 10. lipnja 1687. godine izabrao svetog Josipa za nebeskog zaštitnika hrvatskog naroda. Kroz stoljeća Crkva u Hrvata se njemu utjecala kao svome zaštitniku i njegovom je zagovoru preporučala svoje obitelji i cijeli narod. Njemu su povjeravane sve obitelji hrvatskog naroda da zajedničkom dnevnim molitvom ispune svoje poslanje i budu blagoslovljene ljubavlju, slogom, mirom i novim životom.

Danas, 333 godine kasnije, ova odluka je još uvijek na snazi! Hrvatima u Srbiji, odlukom Hrvatskog nacionalnog vijeća, blagdan sv. Josipa je jedan od četiri praznika. Iako je naizgled sve otkazano, nije otkazana spremnost da budemo od pomoći jedni drugima u ovim vremenima, nije otkazan mir i povjerenje da će sve izaći na dobro, nije otkazana mogućnost da presložimo prioritete, nije otkazano vrijeme da očistimo srca nam od razočaranja, nije otkazana zadaća da promišljamo o našoj budućnosti, nije otkazana obveza da učvrstimo zajedništvo našeg naroda, nije otkazana vjera da su ovo posebno darovana nam i blagoslovljena vremena i za nas i za cijeli naš narod.

Uz čestitke za ovaj blagdan, želim da u tom duhu i ovaj Dan zajednice proslavimo skupa. Napisala je predsjednica HNV-a Jasna Vojnić u objavi na Facebooku.

i u prostorijama lokalnih organa i organizacija s javnim ovlaštenjima! No, to se nije dogodilo ne samo u Subotici već i u okolnim mjestima – Tavankutu, recimo, ili Bajmaku, što držimo da je poražavajuće! Je li to svjesni akt diskriminacije i prešućivanja ili nemar predstavnika vlasti? Bilo kako bilo, nama valja nastaviti ukazivati na neprimjenu zakona, i to u dobroj vjeri da se isti propusti više ne ponavljaju!», navodi se u priopćenju koje potpisuje predsjednik ove stranke Tomislav Žigmanov.

HNV: Rad u uvjetima izvanrednog stanja

Sukladno mjerama Vlade Republike Srbije radi sprječavanja pojave, širenja i suzbijanja zarazne bolesti covid-19, svi sastanci i događanja u organizaciji Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji su otkazani.

U slučaju potrebe, ured Vijeća kontaktirati na broj telefona: 064/659-08-20. Sastanak neće moći biti upriličen bez prethodne najave.

I u ovim trenucima zajedno, **Jasna Vojnić**, predsjednica HNV-a

DSHV: Neprimjena prava

»Uvažavajući činjenicu da je u Republici Srbiji na snazi izvanredno stanje, ipak moramo konstatirati da smo i na današnji praznik Hrvata u Srbiji – blagdan svetog Josipa, svjedoci apsolutne neprimjene prava na upotrebu nacionalnih simbola, pravo koje jamči Ustav Republike Srbije (čl. 79) i Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina (čl. 16), na teritoriju grada Subotice«, navodi se u priopćenju predsjednika Demokratskog saveza Hrvata u Srbiji **Tomislava Žigmanova**.

U priopćenju se navodi kako Ustav Republike Srbije propisuje pravo na »upotrebu svojih simbola na javnim mjestima«, a u Zakonu o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, pak, stoji da svaka nacionalna zajednica u Republici Srbiji ima pravo »na upotrebu nacionalnih simbola i znamenja«. U članku 16. Zakona izričito se predviđa pravo da se nacionalni simboli – a to je zastava hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji, »službeno ističu tokom državnih praznika Republike Srbije i potvrđenih praznika nacionalne manjine na zgradama i u prostorijama lokalnih organa i organizacija s javnim ovlaštenjima na područjima na kojima je jezik nacionalne manjine u službenoj upotrebi«.

U priopćenju se dalje navodi kako zbog izvanrednog stanja u državi zbog virusa covid-19, Hrvati svoj nacionalni praznik nisu javno obilježili. No, navodi se »to nije razlog da se primjena zakona suspendira. U čestitci u povodu blagdana svetog Josipa istaknuo sam da ga treba slaviti 'primjereno društvenom trenutku', te sam pozvao Hrvate da porade 'skupa na osnaživanju solidarnosti spram potrebitih i našega zajedništva'. Na teritoriju Grada Subotice, hrvatski je jezik u službenoj uporabi. I danas bi se trebala zastava hrvatske zajednice vijoriti na svim 'zgradama

Istraživanje HNV-a

Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji provodi istraživanje u cilju izrade Strategije informiranja na hrvatskom jeziku i Strategije službene uporabe hrvatskog jezika i pisma. Javno mnijenje jedno je od ključnih polazišta koje se mora ispitati kako bi zacrtani strateški ciljevi bili postavljeni na temeljima koji oslikavaju realne potrebe zajednice.

Upitnik je anonimn, a ispitivanjem će biti obuhvaćeni pripadnici hrvatske zajednice u Srbiji kao i svi oni koji prate ili su zainteresirani za ostvarivanje prava Hrvata u Srbiji, bez obzira na trenutno mjesto boravišta.

Zbog trenutnog izvanrednog stanja, dostupan je samo elektronički upitnik i nije dozvoljeno tiskanje i prikupljanje podataka u papirnatom obliku. Nakon ukidanja izvanrednog stanja, za one koji ne popune elektroničkim putem, bit će dostupan upitnik u tiskanom obliku.

Link za upitnik dostupan je na internet i Facebook stranicama Hrvatskog nacionalnog vijeća do 17. travnja 2020. godine.

Posljedice neizvjesne, radnici na udaru

Prvi na udaru su oni koji rade na ugovore i žive od plaće od 30.000 dinara, a nemaju nikakve zalihe, ocijenio je profesor ekonomije Ljubodrag Savić * Otpuštanje radnika bez osnova i slanje nezaposlenih na neplaćen odmor bez njihove suglasnosti predstavlja kršenje radnog prava i poslodavci koji to rade bit će kažnjeni, a država će stati iza radnika koji se nađu u takvoj situaciji, poručio je ministar Zoran Đorđević

Pandemija koronavirusa izazvat će globalnu recesiju u ovoj godini, koja će biti gora od svjetske ekonomske krize 2008. i 2009. godine, ali se svjetski ekonomski proizvod može oporaviti 2021. godine, saopćio je Međunarodni monetarni fond. Također i Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) upozorava da će svijetu biti potrebne godine da se oporavi. Ravnateljica MMF-a **Kristalina Georgieva** kazala je kako je već 80 zemalja zatražilo pomoć i da je MMF spreman izdvojiti tisuću milijardi dolara kao pozajmicu, a predsjednik Svjetske banke **David Malpas** je rekao da ta institucija može odvojiti 150 milijardi dolara u idućih 15 mjeseci kako bi pomogla zemljama u razvoju u borbi protiv pandemije. Generalni tajnik OECD-a **Anhel Guriya** je rekao da je broj izgubljenih radnih mjesta i neuspjelih poduzeća neizvjestan i da će se zemlje suočavati s ekonomskim posljedicama u godinama koje dolaze.

»Razlog zašto ne znamo koliko će nam trebati da popravimo nezaposlenost je što ne znamo koliko će ljudi ostati bez posla. Ne znamo ni koliko će nam vremena trebati da izvučemo na tisuće malih i srednjih poduzeća koja već trpe«, rekao je Guriya.

Teško je bilo što zaključiti iz ovih procjena osim da će veliki broj ljudi ostati bez posla, kao što već i ostaju; da će mala i srednja poduzeća pretrpjeti najveću štetu, što se već i događa; da će »veliki« zahvaljujući tome što su veliki i imaju rezerve opstati; i da već sada međunarodne financijske institucije nude kredite za »oporavak«.

Riječ stručnjaka

Što kažu domaći ekonomski stručnjaci? Profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu **Ljubodrag Savić** ocjenjuje da su već sada veliki gubici i štete u turizmu i prometu, a da će štete pretrpjeti i poduzeća koja uvoze komponente za proizvodnju. Posljedice će osjetiti i ona poduzeća koja ne uvoze komponente zbog općeg pada potrošnje, a sve te štete prelomit će se preko radnika:

»Prvi na udaru su oni koji rade na ugovore i žive od plaće od 30.000 dinara, a nemaju nikakve zalihe«, ocjenjuje Savić.

Zbog toga je, smatra, dobro što je Vlada kreirala mjere kako bi pomogla najsiriromašniji i umirovljenike. On smatra kako zbog

umiranja ljudi od ove bolesti »strah stvara paniku koja zatvara granice, što je suprotno svim pravilima globalne povezanosti u trgovini i financijama«.

Stručnjaci časopisa *Kvartalni monitor* ocijenili su da će rast bruto domaćeg proizvoda (BDP) u Srbiji ove godine iznositi dva, umjesto planiranih četiri posto, a fiskalni deficit će porasti na 1,5 posto BDP-a zbog direktnih troškova u suzbijanju zaraze i mjera koje se poduzimaju za smanjenje posljedica na gospodarstvo, ako se epidemija zbog virusa korona završi do srpnja. Epidemija bi mogla utjecati i na usporavanje realizacije investicija zbog moguće bolesti radnika i nedostatka materijala, a, ukoliko epidemija traje tijekom cijele godine, privreda bi mogla ući u recesiju a fiskalni deficit porasti na tri posto uslijed smanjenja poreznih prihoda.

Prvi na udaru

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** zamolio je vlasnike privatnih firmi da se suzdrže naredna dva mjeseca i ne otpuštaju radnike. Obećao je da će država pomoći poduzećima koja dokažu da je njihovo poslovanje ugroženo virusom tako što će nadomjestiti dio plaća za zaposlene. Predsjednik je rekao kako je u pripremi »ozbiljan, veliki plan« koji bi trebao pomoći, prije svega privatnom sektoru, nakon ukidanja izvanrednog stanja. Također je rekao i da javni sektor neće trpjeti i da mirovine neće biti smanjivanje. Ministar financija **Siniša Mali** rekao je pak kako je Srbija potpuno likvidna i ima novca prebroditi krizu (na računu proračuna nalazi se 212 milijardi dinara) te je najavio novi set mjera.

Ipak, dok se mjere najavljuju, samozaposleni poduzetnici koji pružaju različite usluge poput frizera, kozmetičara, taksista, ugostitelja i samostalnih trgovinskih radnji privremeno zatvaraju firme i ostaju bez prihoda. U Agenciji za privredne registre 502 poduzetnika-paušalca su tražila da zamrznju djelatnost, kako ne bi morali plaćati obaveze za vrijeme epidemije, objavio je dnevni list *Politika* u subotu. Osobito oni kojima je i zabranjen rad, poput frizera, kozmetičara, ugostitelja... Paušalci imaju tu mogućnost i time se omogućuje da ne gomilaju poreze i dopri-

nose koje su obvezni plaćati, ali ostaju i bez mjesečnih prihoda. U Srbiji ima 271.058 paušalaca. Prema procjenama ekonomskih stručnjaka, velika poduzeća nisu u tako teškoj situaciji jer imaju rezerve, ali će i oni imati problema.

Zatvaranjem radnji i poduzeća i mnogi radnici ostaju bez posla ili se šalju na neplaćene odmore. Ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja **Zoran Đorđević** rekao je kako otpuštanje radnika bez osnova i slanje nezaposlenih na neplaćen odmor bez njihove suglasnosti predstavlja kršenje radnog prava i poručio da će svi poslodavci koji to rade biti kažnjeni, a da će država stati iza radnika koji se nađu u takvoj situaciji. Ministar je rekao da se to ne odnosi samo na stalno zaposlene, već da ista prava imaju i radnici s ugovorima na određeno i ugovorima o privremenim i povremenim poslovima, te je dodao da se oni koji su izgubili posao obrate elektroničkim (on-line) putem Nacionalnoj službi za zapošljavanje kako bi dobili naknadu. Najavio je i da će biti objavljena lista svih onih koji su nezakonito dali otkaz zaposlenima.

Đorđević je apelirao na sve one koji su u samoizolaciji da uzmu rješenje od Ministarstva ili MUP-a, da imaju papir, što zbog zloupotrebe onih koji ne žele raditi, što zbog toga da to poslodavci ne bi mogli zloupotrijebiti i pravno gledano biti u pravu i dati otkaz.

Također je rekao kako su poslodavci dužni osigurati zaštitnu opremu za svoje uposlenike, te je apelirao da se poslodavci koji to ne poštuju prijave Inspekciji za rad.

Mjere

Od mjera koje su do sada poduzete su pauza u otplati kredita od 90 dana za privredu i građane; Narodna banka Srbije je snizila referentnu kamatnu stopu kako bi pomogla privredu, što omogućava jeftine kredite a Vlada Srbije je donijela uredbu koja nalaže poslodavcima da omoguće zaposlenima rad od kuće i dobijanje pune zarade za to.

Također je Vlada dozvolila privrednim društvima kupovinu, odnosno uvoz, maski i zaštitne opreme sa stranih tržišta, bez obzira na djelatnost isključivo za vlastite potrebe, uz jasno ograničenje da nije dozvoljena distribucija, prodaja trećim osobama, niti bilo kakva trgovina tim maskama i zaštitnom opremom.

Prema stručnjacima časopisa *Kvartalni monitor* mjere koje imaju cilj ublažiti ekonomske posljedice epidemije trebaju biti usmjerene ka dijelu privrede i građana koji su najviše pogođeni i moraju biti vremenski ograničene.

»Odobrovanje poreznih olakšica, kao što su odgađanje plaćanja poreza na imovinu, poreza na plaće i doprinosa na socijalno osiguranje za radnike koji nisu radili tijekom epidemije pomoglo bi najpogođenijim firmama u hotelijerstvu i transportu da prebrode nelikvidnost, ali bi to trebalo uvjetovati da se u određenom razdoblju zadrže radnici«, ocijenili su.

Država bi, kako se navodi, mogla formirati fond iz koga bi odobravala izvanrednu socijalnu pomoć radnicima koji su zbog epidemije izostali s posla, a malim i srednjim poduzećima da ponude subvencije ili garancije za bankarske pozajmice za likvidnost. Sličan cilj treba imati i postizanje sporazuma između banaka i poduzeća, koja su posebno pogođena posljedicama epidemije, o obustavi ili reduciranju vraćanja kredita dok traje epidemija, navodi se u priopćenju.

J. D.

Zahvala i obećanje

»**S**av novac, sve programe koje imamo bit će upućeni na jačanje privatnog sektora. Ja se pri tome hoću zahvaliti mnogim ljudima, privatnicima i velikim biznismenima koji su nam dali novac za kupovinu respiratora. Ovaj program će biti baziran na podršci onima koji su najviše izgubili – turizam, servis i usluge, ali i drugim kompanijama, poduzetništvu i privatnom sektoru i taj novac o kojem govorim je od 2,5 do 4,5 milijarde.

Mirovinu u ožujku nećemo isplaćivati u dva dijela 10. i 25. travnja. Isplatit ćemo je odjednom 10. travnja zajedno s 4.000 dinara za svakog umirovljenika. Mirovinu u cijelosti ćete dobiti odjednom, i to prvog bližeg datuma«, rekao je predsjednik Vučić.

Život s koronavirusom u zemljama Europe i Sjeverne Amerike

Virus je isti, ali ne i pristup

Koronavirus se proširio gotovo na sve zemlje. Od postojećih 195 država, prisutan je u 192, a zbog izuzetno lakog i brzog načina na koji se prenosi mnoge zemlje poduzele su najdrastičnije mjere kako bi spriječile njegovo širenje. Zatvorene su državne granice, tko god može radi od kuće, ne rade škole, kafići, fitness centri, otkazana su sva kulturna i sportska događanja itd., što u mnogočemu utječe i na život njihovih stanovnika. Kako se nose s novonastalom situacijom izazvanom koronavirusom pojedine države Europe i Sjeverne Amerike provjerili smo s »našima« koji ondje žive i rade.

Anica Dulić (Bolzano, Italija)

Mi smo skroz zatvoreni u kući. Izlaze samo oni koji moraju na posao i u nabavu hrane. Moj muž radi od kuće, a ja tri puta tjedno idem na posao, što mi dobro dođe da mogu malo boraviti vani, voziti bicikl. Djeca školu pohađaju online i imaju sve predmete, čak i tjelesni! U trgovinu kad idem, biram onu gdje ima manje ljudi da čekaju u redu, a subotom ne idem nikada, jer se čeka i po sat i pol prije nego što uđeš. Red se stvara jer u trgovine puštaju po troje, a ako je veća, do petero. Naravno, grad je pust jer su svi u karanteni, a samci se sad već žale na samoću. Radim u hotelu na održavanju parka te zbog toga imam posla, iako je hotel, naravno, zatvoren. S obzirom na to da je hotel blizu kolodvora, često čujem policiju kako ima problem s migrantima, jer se ondje okupljaju. Stanovništvo se dobro organiziralo, privatne tvrtke šiju zaštitne maske kako bi ih svi imali, a ima i puno volontera koji pomažu u nabavi životnih potrepština starima. Od početka ovoga tjedna zatvorene su i sve tvornice, a vrhunac nevolje kažu da nas čeka tek za dva tjedna.

Marina Radojević (London, Velika Britanija)

U Londonu vlada opća neodgovornost, a svijest ljudi o opasnosti koronavirusa je ravna nuli. Konačno su naredili da se zatvore kafići, restorani itd. Metrou je zatvorena polovica postaja, a savjetuje se i da se smanji socijalni kontakt među ljudima. Ali sve je tek od prije ne-

koliko dana na snazi. Koliko gledam vijesti iz Srbije, kod vas mi vlast djeluje svjesnija problema i samim tim i organiziranija. Ovdje ljudi panično kupuju sve što stignu. Doslovce sve! I tek prije nekoliko dana je *Tesco* stavio ograničenje da se od nekog artikla mogu uzeti najviše dva komada po kupovini. Nestašica je proizvoda, pa sam pelene za bebu morala naručiti preko *Amazona*, a wc papir još uvijek nisam nigdje pronašla. Trgovine izgledaju kao da će rat, a jako malo ljudi nosi zaštitne maske i rukavice, metroi su još uvijek puni. Poslodavci nemaju punu podršku vlade, dok kraljica pijucka čaj i baš ju ne interesira puno što pandemija kuca na vrata.

Marija Vidaković (Vancouver, Kanada)

U Kanadi ne rade škole, restorani, parkovi, fitness centri... sve osim trgovina koje prodaju hranu. Ponuda namirnicama je dobra i imamo sve što nam je potrebno. Rade i tržnice, tako da se

Osijek

i ondje može kupiti hrana. Zbog novonastale situacije parking i autobusi su besplatni, a ambulante pacijente primaju na zakazivanje, kako se ne bi stvarale gužve. Još uvijek ne nosi puno

Toronto

Ljudi zaštitne maske, a oni koji su se vratili iz inozemstva moraju biti u samoizolaciji. Tko god može radi od kuće, a euharistijska slavlja su kao i kod vas, bez naroda i gledamo ih online, s tim da su crkve u određeno razdoblje dana otvorene. Jedna od većih promjena je i to da ima puno manje zračnog prometa, jer su gotovo svi letovi otkazani.

Darko Dulić (Zürich, Švicarska)

Korona je za sada kod mene donijela više dobrih nego loših stvari. Nakon što sam se vratio s godišnjeg odmora sve nas je zatekla situacija s ovim virusom, tako da ne radim do kraja travnja (uposlen sam kao kuhar u restoranu). Slobodno vrijeme sada koristim za učenje jezika i druge izvannastavne aktivnosti za koje inače nemam vremena – sviranje, čitanje knjiga, kuhanje (onoga što sam želim, a ne što mi narede), gledanje filmova... Grad je drukčiji, jer ima manje ljudi na ulicama i javnog prijevoza ima rjeđe. Velike trgovine rade, a namirnica ima i više nego dovoljno. Panike nema, bar ne mnogo. Zna se dogoditi da ljudi prigovaraju ako im se netko približi na manje od dva metra, ili ako se okupi na ulici više od pet osoba, ali uglavnom svi poštuju pravila. Iako nemamo nikakvu zabranu izlaska vani, većina stanovnika je u svojim kućama.

Mirjana Čoh (Oslo, Norveška)

Napeto je u svemu ovome iščekivati bebu za koji mjesec dok je zdravstveni sustav okrenut onima kojima je to naravno sad najpotrebnije. Srećom, i suprug i ja imamo poslove na kojima možemo raditi od doma, a djeca su s nama, jer vrtića nema već dva tjedna. Na poslu imaju razumijevanja da roditelji male djece ne mogu raditi 100% pa pokušavamo kroz tjedan isplanirati da sudjelujemo u onom što moramo preko interneta, a ostatak

dana smo oko kuće s djecom. Pokušavamo ih zabaviti i održavati online kontakt s prijateljima i obitelji. Ljudi na sve ovo reaguju različito, ali većina sluša upute vlasti i doma su, ili idu vani u šetnje ali su obzirni i trude se kretati odvojeno od ostalih. Ipak, bilo je problema da su ljudi htjeli odlaziti u vikendice, što bi značilo opterećenje manjih sredina i opasnost za lokalno stanovništvo, pa su to strogo zabranili. Škole, vrtići i sveučilišta će sigurno biti zatvoreni do ljeta pa se ljudi još pokušavaju naviknuti da će ovakvo stanje potrajati. Za sada ima oko 2.000 zaraženih i manje od 200 je u bolnicama na njezi, pa je stanje u zdravstvenom sustavu još u redu. No, puno ljudi nije donedavno imalo pristup testiranju na virus pa je moguće da je broj zaraženih veći. Posljednje što sam čitala je da je sedam starijih osoba do sada preminulo od koronavirusa ovdje. Po vijestima se može čuti i vidjeti da je javni prijevoz gotovo prazan, a trgovine su otvorene i uglavnom je dobra ponuda – još uvijek. Kod nas suprug ide u nabavu i trudi se držati dalje od ljudi u trgovini. Uglavnom nema puno ljudi istovremeno, ima trgovina koje dostavljaju namirnice doma no kod njih je veliki pritisak i kasne s dostavom i dva tjedna. Mislim da ne vlada panika među ljudima. Vlada je na vrijeme reagirala i trude se osigurati mjere koje će ljudima koji su najviše pogođeni ekonomski pomoći. Naš svećenik u Hrvatskoj katoličkoj misiji se trudi ohrabriti zajednicu pa mise snima i objavljuje nedjeljom na našoj stranici. Ljudi su naravno pogođeni, ali vidi se da razumiju zbog čega su mjere uvedene.

Danijela Tomić (Chicago, SAD)

U Americi je panika među ljudima ogromna. Poslušni su odredbama vlasti koje su slične kao i u ostatku svijeta. Na primjer, i ovdje je kao i u Srbiji, zabranjeno napuštanje domova nakon 17 sati. No, kod nas je opskrbljenost trgovina jako loša.

Prije tjedan-dva je bila jako velika navala na trgovine i sve se kupovalo. Zbog toga je uveden limit, od svakog proizvoda se sada može uzeti samo jedan komad, s tim da su trgovine i dalje gotovo prazne. Nekih artikala, kao što su toaletni papir ili sapun, uopće nema, a neki dan nije bilo nigdje ni kruha!

Zdenka Kopilović (Osijek, Hrvatska)

Život u Osijeku je sada gotovo identičan kao i u svakom drugom gradu u Hrvatskoj. Sve aktivnosti su svedene na minimum. Okupljanje ljudi je zabranjeno, obavezno je održavati distancu od dva metra na javnim mjestima, preporuča se ostajanje kod kuće. Jedino osobe koje rade u zdravstvu, farmaciji i trgovini za opskrbu prehrambenim proizvodima, te proizvodima za prodaju higijenskih potrepština imaju dozvolu za izlazak. Sva kazališta, kina, bazeni, tržni centri, kafići i restorani, dječja igrališta, parkovi... sve je zatvoreno. Ljudi su se izorganizirali, pa su se pojavila razna udruženja uz Crveni križ koja nabavljaju i dostavljaju potrebne stvari, hranu i lijekove za najstarije i najpotrebnije sugrađane, žene iz Osijeka šiju besplatno zaštitne maske. Većina ljudi je shvatila ozbiljnost situacije i prilagodila se novonastalim okolnostima. Mada, kao i uvijek, ima i onih koji su poprilično neodgovorni i nedisciplinirani ili s druge strane neosjetljivi, čak bih rekla sebični pa se nepotrebno stvaraju zalihe svega i svačega, tako da se u proteklim danima znalo dogoditi da su ispražnjene police u trgovinama i da niste mogli naći brašna ili mesa, iako opskrba teče normalnim tijekom. Moja obitelj i ja smo dobro. Djeca prate nastavu na HRT-ovom programu i preko virtualnih učionica. Imaju svoje zadatke pa im se sve ovo ne čini preteškom situacijom iako im nedostaju treninzi i druženje s prijateljima. Suprug radi od kuće, a ja još idem na posao, dok Ministarstvo ne donese drugačiju odluku. Držimo se naputaka stožera civilne

zaštite pa društvene aktivnosti i kontakte svodimo na razgovore telefonom, ojačavamo i pazimo na imunitet, imamo dvorište pa smo u mogućnosti provoditi vrijeme vani, a ne samo u četiri zida. Ono što nam fali je mogućnost odlaska na misu i primanje sakramenata, kao i mogućnost da odemo do majke i dide i svih prijatelja u Subotici.

Gabor Šimić (Hemel Hempstead, Velika Britanija)

Malo je ljudi na ulicama, u dućanima, manje auta na putovima. Većina škola je zatvorena, međutim Vlada je odlučila da ostavi neke škole/razrede otvorene (za djecu socijalno ugroženih roditelja, liječnika, medicinskih sestara, policijaca, vatrogasaca, zaposlenih u javnom transportu...). Poslije paničnih kupovina i praznih polica, situacija se polako normalizira u supermarketima. Tek je od prije nekoliko dana uvedena restrikcija na dva-tri ista artikla po kupcu. Sada svi supermarketi pomažu starijoj generaciji, umirovljenicima i osobama sa specijalnim potrebama pa se neki otvaraju sat ranije i puštaju samo njih u malim grupama. Međutim, još uvijek je nestašica tjestenine, hrane u konzervama i staklenkama, jaja, brašna, trajnog mlijeka, smrznute hrane i naravno antibakterijskih sapuna i gelova. Čak i kad stigne roba, ona se brzo rasproda. Manje privatne radnje imaju nešto od tih artikala, ali često po višestruko višim cijenama. Ljekarne rade redovno. Benzinske crpke rade, ali sve ostalo je zatvoreno, da bi se smanjio rizik prenošenja virusa. Za centar Londona iz predgrađa, umjesto dva, ide samo jedan vlak na sat, no nekad se i taj otkaže. Ljudi su u strahu, jer se suočavamo s nečim nepoznatim. Ono što frustrira ljude je nedostatak jasnih, lako razumljivih informacija. Vlada i premijer ne pokazuju uvijek odgovorno vodstvo. Ovdje vlada neo-liberalno državno i ekonomsko uređenje, pa ova novonastala situacija itekako testira i političare i Vladu. Svakako i ja osjećam neki nemir i anksioznost,

ali ne gledam vijesti po cijeli dan jer život ide dalje. Trenutno sam na *stand byu*, uz telefon, pa ako zatreba, idem autom na posao. Dobre knjige, filmovi, serije i naravno rad u vrtu, pomažu da se čovjek malo isključi.

Zorica Gvozdenac (Toronto, Kanada)

Izvanredno je stanje i sve je zatvoreno – škole, knjižnice, sportski centri, muzeji, galerije, restorani. Skoro nitko ne radi. Samo su prodavaonice s neophodnim stvarima otvorene, a čak i ambulante i bolnice primaju samo hitne i životno ugrožene pacijente. Mnoge samoposluge nude određeno vrijeme, obično ujutro, posvećeno samo starijima za kupovinu. Svima im je, kaže Zorica, strogo rečeno da budu doma i nigdje ne idu ako zaista ne moraju. Broj slučajeva još nije alarmantan kao u nekim europskim zemljama, ali država pokušava spriječiti da se dogodi ono što se dogodilo u Italiji i Španjolskoj. Sve operacije u bolnicama su odgođene do daljnjeg, tretiraju samo životno ugrožene i onkološke slučajeve. Federalna vlada je, dodaje, najavila financijsku pomoć za sve građane za naredna tri mjeseca. Sve ukupno 82 milijarde dolara pomoći od države, što podrazumijeva izravnu financijsku pomoć, olakšice kroz poreze itd. Najavili su i povećanu pomoć što se tiče smještaja za beskućnike, tako da svatko bude zbrinut. Provincijalna vlada je također najavila neku kratkoročniju financijsku pomoć za najugroženije dok federalna pomoć ne stigne. Produženi su rokovi za vraćanje poreza. U Kanadi nisu službeno u karanteni pa nema kazni. Ljudi različito sve ovo podnose, neki su jaki i drže se, a neki su uplašeni.

Slobodan Skenderović (Madrid, Španjolska)

Sada je ovdje život daleko drukčiji nego inače. Madrid važi za grad koji živi 24 sata sedam dana u tjednu. Sad se svelo na to da nema nikoga na ulicama, čak su počeli kažnjavati ako se šećeš, nema buke od prometa, nema kontaminacije toliko. Na snazi

je izvanredno stanje. Može se izaći do prodavaonice, i to samo po najosnovnije, do ljekarne, do posla i s posla kući, ako se želi pomoći onima koji ne mogu otići u nabavu, prošetati psa. Ako policija nekog zatekne na ulici, pitaju kamo si se uputio i šalju te kući. Počeli su upozoravati ljude na ulici i preko dronova da idu kućama. U vozilu može biti samo jedna osoba, a ako ih je više moraju imati razlog za to (npr. ako idu u bolnicu). Otvorene su

samo prodavaonice hrane, ljekarne, prodavaonice duhana od 8 do 20 sati. Neki prave pauzu od 14 do 17 sati. Na ulazu i unutra je pravilo da se drži rastojanje od dva metra. Također kontroliraju koliko ljudi može ući. Javni prijevoz (metro, autobusi i prigradski vlakovi) funkcioniraju, ali smanjeno i dezinficiraju se svakog dana. Ljudi su dosta korektni, već prvih dana su se pojavili plakati s ponudom pomoći oko šetanja pasa ili nabave hrane starijima koji nisu u mogućnosti to obaviti. Taksisti razvozi liječnike, bez naplate. Ovdje su ljudi dosta ozbiljno shvatili karantenu i od prvog dana se poštuju sva pravila koja su uvedena. Tu govorim o centru Madrida. Za sada su svi relativno opušteni, mislim da će kriza tek doći kad prođe sve ovo.

Márta Simity (Segedin, Mađarska)

Život se usporio, manje je ljudi i automobila na ulicama. Prodavaonice, ljekarne rade redovno, a sve ostalo do 15 sati. Zatvoreni su vrtići, škole, fakulteti. Svatko tko može radi od kuće. Osjeća se neki strah u ljudima, ali još uvijek mnogo njih nije ozbiljno shvatilo sve ovo. Pomalo se plašim i ja, ali pokušavam što manje misliti o svemu. Više obraćam pažnju na higijenu, ne dodirujem nikog i držim razdaljinu od jednog i pol metra.

Josip Ago Skenderović (Pariz, Francuska)

Svi građani su dužni biti u samoizolaciji u svojim domovima, osim onih koji zbog prirode posla moraju biti na radnom mjestu, tj. nisu u mogućnosti raditi od kuće. Većina djelatnosti sa strankama je prekinuta do daljnjeg, tj. do saniranja ove teške sanitarno zdravstvene problematike. Izlazak je moguć samo u slučajevima nabave namirnica, zbog medicinskih potreba, kratkog razgibavanja, šetanja psa i sl. Postoje nažalost i zloporabe ovih obveza, pa to bude strogo sankcionirano – počevši od 136 eura, a u slučaju ponavljanja kazna može dosegnuti i više tisuća eura. Ukoliko netko napravi prekršaj četiri puta tijekom mjesec dana, slijedi mu kazna od 3.700 eura i šest ili više mjeseci pritvora. Prodavaonice prehrambenom robom i supermarketi uglavnom rade, kao i *drive mega marketi*, po narudžbama preko interneta i preuzimanje robe iz auta. Mnoge druge pri tržišnim centrima su privremeno zatvorene. Ljekarne rade, kao i neke važne državne institucije, ali je to svedeno na minimum. Škole su zatvorene i nastava se odvija putem televizije. Pomoć za socijalno ugrožene, kojih nažalost ima dosta je organizirana u okviru zakonskih mogućnosti, tj. uzima se u obzir dozvoljeni broj ljudi na jednom mjestu i propisana mjera glede udaljenosti jednih od drugih. Broj oboljelih i preminulih od koronavirusa se iz dana u dan sve više povećava i sasvim je prirodno i ljudski da svojevrstan strah postoji budući da za ovu bolest ne postoji lijek i cjepivo. Bitno je ne podleći panici. Građani su uglavnom veoma disciplinirani i u velikoj većini poštuju pravila samoizolacije. Poznato je inače da su francuski građani kroz povijest doživjeli veoma burne situacije s kojima su se znali nositi. Moja obitelj i ja najozbiljnije poštujemo kompletnu situaciju. Nastojimo biti disciplinirani, trezveni i smireni, vjerujući u skorašnji pozitivan ishod ove zloćudne i za sada neizlječive bolesti.

Zasigurno je za sada da je samoizolacija najefikasnija metoda za usporavanje širenja ovog zločudnog virusa, infekcije preplavljenosti u pandemiju, i zato da bi spasili svoj i živote drugih – ostanite doma!

J. D. B. / I. P. S.

Doc. dr sc. Dragan Žuljević, klinički psiholog – psihoterapeut

Između straha, panike i razuma

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Vijesti o koronavirusu, širenju pandemije, broju umrlih i novo-zaraženih. S time živimo 24 sata. Možemo li u tim okolnostima ostati smireni i sabrani? Je li naš strah normalna reakcija na ove izvanredne okolnosti? Gdje je granica između razložnog straha i panike? Ta pitanja postavili smo doc. dr. sc. **Draganu Žuljeviću**, kliničkom psihologu – psihoterapeutu.

HR Globalna zajednica i mi kao pojedinci suočeni smo s pandemijom svjetskih razmjera. Slike iz Europe, koja je sada žarište zaraze, svakodnevno stižu i do nas. S jedne strane imamo upozoravajuće apele, uznemirujuće slike iz regija koje su najpogođenije koronom, a s druge strane svjedoci smo bili slika ljudi na izletištim, ulicama koji su se ponašali kao da nikakve opasnosti nema. Je li to odraz njihovog, možda i nesvjesnog, odbijanja straha da se suoče s realnom opasnošću?

Ponašanje ljudi je određeno mnoštvom faktora, od kojih su neki i nesvjesni. Osnov ponašanja najčešće je normalna ljudska potreba koja poslije formiranja motiva, te analize dobrobiti i štete, vodi specifičnoj sekvenci aktivnosti čovjeka. Kod većine ljudi koji u ovim specifičnim okolnostima nastoje slijediti sveprisutne preporuke i ograničenja, ovakav slijed nužno vodi samoizolaciji, jer procjenjuju da mogu ugroziti svoje zdravlje i to im je daleko važnije od bilo kakve prolazne ugodnosti koju si mogu priuštiti vani. Međutim, ljudima je na ovim prostorima karakterističan i

inat, te možda i izražavanje svojih stavova namjernim otporom prema mjerama propisanim od nadležnih državnih tijela. Konkretno, nesvjesni mehanizmi obrane, poput na primjer poricanja realnog stanja stvari, koji se javljaju u situacijama kada se ljudi susreću s velikim osobnim i društvenim katastrofama, mogu kod ljudi proizvesti pojavu da dijelom ili sasvim negiraju neke uznemirujuće činjenice stvarnosti, te se ponašaju kao da se ništa i ne dešava, uz sveprisutni dojam da »neće mene sigurno«, »to je sve bezopasno« ili »to je globalna zavjera velikih sila«. Bilo kako bilo, ljudi imaju puno pravo svojim nesvjesnim ponašanjem ugrožavati svoje osobno zdravlje, ali nikako nemaju pravo ugrožavati zdravlje drugih ljudi, što je ovdje definitivno slučaj. Epidemiju nije briga što vi mislite – dovraga, ostanite kod kuće.

HR Informacije koje tražimo ovih dana jesu one o koronavirusu. Kako naći pravu mjeru – biti informiran, ali ne upasti u zamku da neprestano vrtimo TV kanale, portale tražeći nove i nove vijesti? Kako naći pravu mjeru – biti informiran, a ne otići u drugu krajnost da nam to bude smisao dana?

To izvjesno jest prijetnja s kojom se u ovim izazovnim trenucima za sve nas izlazi na kraj veoma jednostavno – kvalitetnim organiziranjem vremena. Zarad optimalnog nivoa informiranosti, preporučuje se praćenje vijesti samo jednom ili nekoliko puta tijekom dana – na primjer samo ujutro. Ostatak vremena valja

organizirati nekim rutinskim aktivnostima koje ispunjavaju vrijeme, te, što je najvažnije, daju našem umu zadatak ili igračku kojom će se baviti i zabaviti. Ukoliko to sami ne uradite, um će sam pronaći neku dežurnu temu i baviti će se njome. Ako je ta tema aktualna pandemija, vjerojatno će takva strategija biti praćena i uznemirenošću. Dodatno, važno je usmjeriti pažnju i na izvor informacija, te se informirati isključivo na kredibilnim izvorima poput službenih televizijskih kanala i internet portala. Internet izvori, poput sumnjivih sajtova, foruma, pa i društvenih mreža, mogu dovesti do dezinformiranja, a samim tim i sumnjičavosti, straha, paranoje i panike, što nam svakako u kontekstu samozaštitne izolacije najmanje treba.

HR Nesreće kao što su poplave, zemljotresi ili neke druge situacije gdje stradaju ljudi zbližuju nas. Mobilira to ljude da pomognu jedni drugima. Takve situacije okupljaju ljude koji se u grupi lakše nose sa svojim strahovima. I ovo jest jedna vrsta nesreće, ali sada se od nas traži ta socijalna distanca. Koliko to može biti frustrirajuće i kako se nositi s time?

Odavno je poznata pojava da dijeljenje zajedničke sudbine ljudima pomaže, lakše prevladaju emocionalne posljedice teških trenutaka. Ova pojava, poznata socijalnoj psihologiji kao gregarni i afilijativni motiv, dodatno dovodi do frustracije, jer je socijalna distanca neophodna za obuzdavanje bujanja virusa. Srećom, ta distanca je samo tjelesne prirode, a današnji razvoj tehnologije i suvremenih sredstava komunikacije omogućuje da s ljudima s kojima smo fizički daleko budemo emotivno blizu kroz kontinuiranu komunikaciju. Preporučeno je što češće i što življe komunicirati telefonom, Viberom, Facebookom, Skypeom i svim ostalim sredstvima, kako bismo sebi i svojim bližnjima uspjeli osigurati emocionalnu bliskost. U psihologiji se kaže da je svaka kriza istodobno i šansa. Sada bivamo svjedoci da i stariji građani kojima je samoizolacija neophodna, postaju voljni učiti nešto novo i više ovladati suvremenim stečevinama, što bi izvjesno bilo manje da se ne nalazimo u krizi, što donekle sugerira da ćemo iz svega ovoga na kraju izaći mudriji i bogatiji za neke nove vještine i znanja.

HR Kretanje nam je ograničeno. Starijim ljudima u potpunosti. Kako organizirati vrijeme koje se provodi u izolaciji, kako u sebi naći razlog za smijeh, radost?

Jako je važno da ne smetnemo s uma da je trenutačna neugodnost uzrokovana izolacijom prolazna. Valjalo bi svoju pozornost, umjesto na trenutačnu frustraciju, usmjeriti na širi vremenski kontekst i na činjenicu da će sve ovo proći i poslije izvjesnog vremena postati još jedna od priča koju ćemo prepričavati, sretni jer je iza nas. S tim na umu, uz organiziranje svakodnevnih rutina, s usmjeravanjem pozornosti na ono što možemo uraditi, umjesto na frustraciju zbog onoga što trenutačno ne možemo, vjerovatno će pridonijeti da vrijeme izolacije što prije prođe i postane samo ružno sjećanje.

HR Strah je normalna reakcija. Imamo nevidljivog neprijatelja koji nas još više plaši, jer je nevidljiv. Kako umanjiti taj strah?

Strah je uobičajena, prirodna i normalna reakcija na pojavu nekakve opasnosti. Dobra odlika osjećanja, pa i onih neugodnih, je da su ona prolazna. Protiv straha se ne vrijedi boriti, naročito što vas strah može motivirati da se zaštitite što bolje od opasnosti koja je zaista realna. Ovakvo ponašanje neće dovesti do toga da strah u potpunost nestane, ali će vjerojatno uzrokovati da valovi straha budu manje intenzivni i kratkotrajniji.

HR Jesmo li još uvijek kod straha i kako ne prijeći crtu između straha i panike?

Osnovna razlika između straha i panike je što je strah funkcionalan i vodi samoodržanju i prevladavanju opasnih situacija, dok je panika nefunkcionalna i vodi dezorganiziranom ponašanju koje može biti štetno i po osobu i po njenu okolicu. Na primjer, u situacijama požara ili zemljotresa, visok nivo straha u većoj grupi ljudi je očekivan i uz sinkronizirano i civilizirano ponašanje ozljede i žrtve se mogu izbjeći, dok panika može uzrokovati da pojedinci procijene kako je njihovo preživljavanje osujećeno prisustvom drugih. To onda vodi u pojave poput ljudskog stampeda, te ozljeda i žrtava koje su se mogle izbjeći. Sasvim je u redu da se bojimo. Sve dok nam je očuvana ideja da živimo u zajednici, ideja da su nama naše potrebe jednake kao i drugim ljudima njihove, sačuvati ćemo civilizirano ponašanje, a paniku ćemo zadržati u granicama normalnog straha.

HR Neki ljudi otišli su u drugu krajnost i postali su previše opterećeni recimo čišćenjem i dezinfekcijom životnog prostora. To im je prosto postalo opsesija. Može li se i kako to prevladati?

Takve pojave se dešavaju i u uobičajenim okolnostima. Postoje ljudi koji neovisno od objektivnih okolnosti imaju naglašeniji strah od mikroorganizama i opterećuju se pretjeranim čišćenjem. Sada su međutim izvanredne okolnosti i njihovo ponašanje je odjednom postalo visoko funkcionalno, čak i preporučljivo, pa je sada veoma nezahvalno odgovoriti na pitanje što je adekvatna mjera čišćenja životnog prostora. U svakom slučaju, bolje je da se ljudi zaštite pretjeranim čišćenjem nego da budu u opasnosti nedovoljnim čišćenjem. Kada ove nesretne okolnosti budu iza nas, a pojedincima zaostanu navike iako je opasnost prošla, pa su one ponovo postale nefunkcionalne i ometajuće, psiholozi će im kao i do sada stajati na raspolaganju svim svojim saznanjima.

HR Osim zabrinutosti zbog koronavirusa ljudi su zabrinuti i za ono što nas čeka kada sve prođe, a to je neizvjesnost hoće li imati posao, plaću, kako će živjeti, jer definitivno poslije ovoga ništa više neće biti isto. Stvara to anksioznost, tjeskobu. Kako sebi pomoći?

Sebi najefikasnije možemo pomoći tako što ćemo rješavati problem onda kada problem nastane. Ukoliko se sada, povrh rješavanja tekućih problema, posvetimo i neizvjesnoj budućnosti, postoji mogućnost da ćemo se preopteretiti napetošću i preplaviti anksioznošću, te time paradoksalno biti manje funkcionalni za rješavanje i tekućih poteškoća. Dakle, mislim da za sada imamo sasvim dovoljno briga da bismo brinuli i o budućim, te ih je mnogo uputnije ostaviti za budućnost, a mi se usmjeriti na podizanje kvalitete života u sadašnjem trenutku.

HR Što Vama govori gesta od prije nekoliko dana kada su građani Srbije pljeskali za Zagreb pogođen zemljotresom?

U narodu kažu da nesreća nikada ne ide sama. Nažalost smo svjedoci da je Zagreb snašla upravo takva tragedija. Gesta građana Srbije vraća vjeru u moć suosjećanja koje ne zna niti za prošlost niti za granice, naročito u situacijama koje obesmišljavaju sve nesuglasice. Pljeskali smo svi, upućujući našu solidarnu podršku prijateljima i susjedima koji pate. Nadam se i vjerujem da će ovakvih aplauza biti i u budućnosti sa svih strana i da nam neće samo nesreća biti povod da se sjetimo suosjećanja, tolerancije, poštovanja i suradnje.

Osim korone, Zagreb pogodili i potresi

Proглаšena elementarna nepogoda

Nedjeljni potres su nam opisivali kao »užas«, »misliš da ćeš umrijeti«, »krevet je poskakivao«, »pootvarale su nam se sve ladice u kući« itd.

Od protekloga vikenda Zagreb i širu okolicu je pogodilo preko 70 potresa koji su uzrokovali golemu materijalnu štetu. Najjači je bio u nedjelju rano ujutru jačine 5,5 prema Richteru, kakav ovaj grad ne pamti u posljednjih 140 godina. Najjače je pogođeno središte grada, a zbog štete koja je golema gradonačelnik Zagreba **Milan Bandić** proglasio je elementarnu nepogodu.

Nakon prvog, ujedno i najjačeg potresa nadležni su stanovnike pozivali da iziđu van svojih domova, da bi se najprije utvrdilo stanje objekta i kako bi se izbjegle nove žrtve uslijed novih potresa. Tako su Zagrepčani nedjelju proveli na ulici, a situaciju je otežavalo hladno vrijeme i činjenica da je epidemija koronavirusa te opasnost od zaraze. Umjesto poruke *Ostani doma*, koju je vlast prethodnih dana zbog korone upućivala građanima, toga jutra poruka je glasila *Izidite van*, al' držite sigurno rastojanje.

Za sve one kojima su stanovi i kuće ugroženi osiguran je privremeni smještaj u studentskom domu, a takvih je s nedjelje na ponedjeljak bilo 59.

Hrvati iz Vojvodine dobro

U glavnome gradu Hrvatske živi i značajan broj Hrvata iz Vojvodine koji su također pogođeni potresom. Neki su doživjeli manju, a neki veću materijalnu štetu na svojim stambenim objektima, a kako doznajemo nitko od njih nije ozbiljnije ozlijeđen. Nedjeljni potres su nam opisivali kao »užas«, »misliš da ćeš umrijeti«, »krevet je poskakivao«, »pootvarale su nam se sve ladice u kući« itd.

Kako je uži centar i Gornji grad, koji su najviše bili pogođeni, izgledali dan nakon ovoga prvog najjačeg potresa opisao nam je **Robert Skenderović**. »Ulice su puste i opasne. Cigle vise s mnogih krovova, pa je najbolje ne hodati ni po pločniku ni po kolniku. Stanari ne znaju što učiniti sa sobom jer mnoge zgrade su teško oštećene. Neki su otišli. Neki su ostali. Neki upravo spremaju stvari i odlaze. Vrijeme je hladno i sniježi. Tu je i korona. Sve izgleda tako nestvarno, ali to je stvarnost sada u Zagrebu«, kaže Skenderović i dodaje kako je zgrada u kojoj živi starija, ima oštećenja te da čekaju statičare da procijene je li sigurna ako dođe do novih, isto tako jačih potresa.

Urušen toranj katedrale

U potresu je ozlijeđeno 30 osoba, od kojih je jedna nakon težih ozljeda preminula u bolnici, a riječ je o petnaestogodišnjoj

HNV: Podrška Zagrebu

Podrška Zagrebu, vodstvu države nam Hrvatske i svim građanima s kojima u ovom trenutku suosjećaju ne samo hrvatska zajednica u Republici Srbiji nego i mnoge javne ličnosti i državljani Srbije. Ako je ovo bio jedini put da se čuje pljesak iz Beograda za Zagreb, sa zahvalnošću i poniznošću primamo ove dane iskušenja.

Jasna Vojnić, predsjednica

Oštećena je i zgrada Hrvatskoga sabora, Sveučilišta, te Klinika za ženske bolesti i porode u Petrovoj. Srušene su brojne fasade zgrada, oštećeni su automobili na parkirnicima, a u gotovo svim stanovima su od jačine potresa popucali zidovi.

J. D. B.

Fotografije: www.jutarnji.hr

djevojčici. Kako je Bandić rekao, sreća u nesreći je bila da se potres dogodio u nedjelju rano ujutru kada je većina stanovnika bila u svojim domovima, a ne na ulicama ili uredima, jer bi tada broj žrtava bio znatno veći.

Prijavljeno je oštećenje na čak sedam tisuća objekata, a šteta je procijenjena na desetke milijuna kuna.

Kako je Ministarstvo kulture saopćilo, oštećen je veliki dio kulturno-povijesne graditeljske baštine unutar zaštićene cjeline Grada. Odlomljen je južni toranj zagrebačke katedrale, u crkvi u Remetama urušio se dio tavanice, a teško je oštećena i bazilika u Palmotićevoj ulici gdje se urušio plafon, kao i još nekoliko crkava, među kojima je Srpska pravoslavna crkva u centru grada.

In memoriam: Bela Ivković (1939. – 2020.)

Odlazak kulturnog i javnog djelatnika

Usrijedu, 25. ožujka, nakon kratke bolesti, u Subotici je preminuo Bela Ivković, poznati odvjetnik te kulturni i javni djelatnik ovdašnjih Hrvata.

Rođen je u Subotici 1939. godine. Osnovnu školu završio je u rodnom gradu, a Klasičnu nadbiskupsku gimnaziju u Zagrebu. Godine 1963. zaposlio se u subotičkom Zavodu za socijalno osiguranje, a od 1973. radi u SIŽ-u za komunalne djelatnosti. Uz rad je

završio Višu upravnu školu u Novom Sadu 1965., a na dislociranom odjelu niškoga Pravnoga fakulteta u Subotici diplomirao je 1972. Odvjetnički ured u Subotici otvorio je 1978. i u njemu je radio do odlaska u mirovinu 2008, navodi se u *Leksikonu podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*.

Osim što je radio u struci, angažirao se u radu kulturnih institucija i političkom djelovanju. Bio je član Inicijativnoga odbora za osnivanje HKUD-a *Bunjevačko kolo* 1969. i poslije jedan od

osnivača Društva. Bio je predsjednik *Bunjevačkoga kola* u razdoblju od 1991. do 2003., te je dao velik prinos širenju aktivnosti Društva, obnovi rada i osnivanju novih sekcija. Obavljao je tu dužnost u iznimno teškim vremenima za vojvođanske Hrvate, a osobito je važna njegova uloga u vraćanju hrvatskoga karaktera Društvu, što je 1995. rezultiralo njegovim preimenovanjem u Hrvatski kulturni centar. Bio je posebno angažiran u organiziranju *Velikoga prela* i *Dužijance* kao manifestacija HKC-a *Bunjevačko kolo* koje su prerasle najmasovnije kulturne priredbe Hrvata u Bačkoj.

Jedan je od osnivača Demokratskoga saveza Hrvata u Vojvodini i Hrvatskoga narodnoga saveza. U nekoliko navrata bio je vijećnik u Skupštini općine Subotica (1969. – 1974. i 2000. – 2004. ispred Hrvatskog narodnog saveza), te vijećnik prvoga saziva Hrvatskoga nacionalnoga vijeća (2002. – 2009.). Osnivač je i Hrvatskoga akademskoga društva, te Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost *Ivan Antunović*. Bio je član Hrvatskoga svjetskoga kongresa (1992. – 2004.). Za svoj je rad 2008. dobio priznanje *Pro urbe* Skupštine grada Subotice.

U povodu smrti Bele Ivkovića oglašio se i DSHV u kojem navode kako je njegovom smrću stranka »izgubila svog uzornog člana, hrvatska zajednica u Republici Srbiji velikog pregaoca, a obitelj, kojoj iskazujemo iskrenu sućut, blagog i vrlo suprug a oca«.

H. R.

Obrazovanje – nastava na daljinu

Škola na »klik«

Sati hrvatskog jezika i književnosti se emitiraju četiri puta tjedno u trajanju od po trideset minuta za učenike od 5. do 8. razreda * Ono što nam je čudno jest da nema učenika. Nedostaju nam djeca * Povratna informacija od nastavnog kadra je da su zaista pretrpani

Nastava na daljinu ovih dana glavna je tema školaraca, nastavnog kadra i roditelja. Kako sve uskladiti i na koji način pratiti nastavu na daljinu, pitanje je koje zahtijeva ozbiljnu organizaciju i raspodjelu vremena, osobito ako imate više školaraca.

Nastava se od 17. ožujka emitira na trećem programu Radiotelevizije Srbije, a niži razredi hrvatskih odjela, nekih škola, prate i nastavu na trećem programu Hrvatske radiotelevizije. Od 23. ožujka ovom načinu emitiranja nastave na daljinu priključila se i Radiotelevizija Vojvodine koja na svom drugom programu emitira nastavu materinjeg jezika nacionalnih manjina. Tako svoje sate mogu pratiti i pripadnici mađarske, slovačke, rumunjske, rusinske i hrvatske nacionalne manjine. Sati hrvatskog jezika i književnosti se emitiraju četiri puta tjedno četiri sata u trajanju od po trideset minuta, što je ukupno dva sata školskog programa dnevno, i to u terminu od 11.45 do 13.15 sati, a kako najavljuju s Radiotelevizije Vojvodine na njihovoj mrežnoj stranici se program može i odgođeno pogledati.

Sva snimanja ovih sati rade se po nalogu Ministarstva prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije u suradnji s nacionalnim vijećima. Sati mađarskog i hrvatskog jezika snimaju se u Subotici, dok se sati slovačkog jezika snimaju u Bačkom Petrovcu, rusinskog u Ruskom Krsturu, a rumunjskog u Vladimirovcu.

Neki čudni sati – bez učenika

Kada je u pitanju nastava na hrvatskom jeziku, ovaj izuzetno važan i nimalo lagan zadatak na sebe su preuzele dvije mlade profesorice hrvatskog jezika i književnosti koje inače rade u osnovnim i srednjim školama, **Mirjana Crnković** i **Morena Rendulić**.

Posao su razdijelile, te nastavu za učenike petog i sedmog razreda snima Mirjana, a za šesti i osmi razred Morena.

Njihov zadatak bio je napraviti operativni plan, koji su dostavile Radioteleviziji Vojvodine, nakon čega je uslijedila priprema za snimanje. Prvih dana i same su učile koliko se smiju kretati, gdje treba gledati, kako započeti sat... Nastava na hrvatskom jeziku snima se u OŠ *Matko Vuković*, a za kamerama su **Josip Stantić** i **Siniša Jurić** iz dopisništva na hrvatskom jeziku RT Vojvodine.

»Za nas je ovo bilo nešto sasvim novo. Nikada do sada ni Morena ni ja nismo stajale pred kamerama i snimale sate. Dobili smo osnovne upute: koliko se smijemo kretati, kojim frazama započeti sat, kako prilagoditi prezentaciju da bi na televizijskim

ekranima bila vidljivija... Prvi sati snimanja su bili naporni i teški. Sve nam je bilo strano. Nismo znali koliko toga stane u pola sata, što možemo i koliko raditi«, kaže prof. Crnković i dodaje: »Ono što nam je čudno jest da nema učenika. Nedostaju nam djeca. Nema konverzacije, komentiranja, rasprave... To nam je zapravo najteže. U rad sam uvrstila i nekoliko igrica da bi učenicima sat bio zanimljiviji. Vjerujem da ćemo se uhodati i da će vrijeme sve ovo postaviti na svoje mjesto«, kaže Mirjana Crnković koja predaje hrvatski jezik i književnost u OŠ *Matko Vuković*.

Prvi puta na ovaj način pred kamere je stala i prof. Morena Rendulić koja je od Ministarstva znanosti i obrazovanja Hrvatske poslana u Vojvodinu na četiri godine, a koja hrvatski jezik i književnost predaje u OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu i u srednjoj Medicinskoj školi u Subotici.

»Najteža mi je bila činjenica da ću samo govoriti, da nema povratne reakcije učenika. Kad sam to premostila, onda je sve nekako lakše krenulo. Obično volim gestikulirati rukama dok govo-

rim, a kamere i tehnika vas prisiljavaju da se odreknete tih stvari. Vjerujem da će iz dana u dan sve biti bolje. U dva dana radimo nastavu koju inače radimo kroz čitav tjedan i kad se podvuče crta najteže je zapravo sve pripremiti za snimanje. Priprema iziskuje puno više posla, ali zajedničkim snagama uspijevamo sve odraditi«, kaže sugovornica.

Ono što su obje profesorice istaknule jest izuzetna suradnja svih profesora hrvatskog jezika u Vojvodini, a ovo je još jedna situacija u kojoj su to i pokazali.

Virtualna učionica

Velika većina nastavnika kada su u pitanju hrvatski odjeli radi preko virtualne učionice – online platforme za učenje. Svakodnevno nastavnici, pa tako i naše sugovornice, osim onoga što pripremaju i snimaju, komuniciraju s učenicima i roditeljima.

»Kad je krenula ova situacija, počela sam istraživati koje je najbolje mjesto, koja mreža i platforma za rad i komunikaciju i kako se s učenicima povezati video vezom, jer drugačije je kad vi nešto napišete, a drugačija je živa riječ. Uglavnom s učenicima, i u osnovnoj i srednjoj školi, radim upravo putem aplikacije virtualne učionice – Google classroom i jako sam zadovoljna, a vidim da su zadovoljni i učenici«, kaže prof. Rendulić i dodaje: »Svima je sve ovo naporno i novo, ali želim pohvaliti sve učenike koji su predani, odgovorni, čak i oni za koje sam se bojala su dali možda i više nego sam očekivala. Mislim da svi nastavnici u ovoj situaciji odrađuju najbolje što mogu, a učenicima i roditeljima želim poručiti samo neka ustraju, budu strpljivi i sigurna sam da ćemo na kraju svi odraditi sjajan posao«.

Novine i za nastavni kadar

Još prošloga tjedna u prostorijama Hrvatskog nacionalnog vijeća održana su tri aktiva: aktiv učitelja, nastavnika i profesora srednjih škola koji nastavu izvode na hrvatskom jeziku. Sastanak je sazvala predsjednica Odbora za obrazovanje Hrvatskog nacionalnog vijeća **Margareta Uršal**, koja je nastavnom kadru ponudila punu potporu HNV-a za sve što treba, a sve u cilju kvalitetne i svima dostupne nastave.

»Sami nastavnici su bili zbunjeni na početku realizacije projekta nastave na daljinu, bombardirani brojnim dopisima Ministarstva i škola u kojima rade, te porukama učenika i roditelja. Sada je već sve drugačije, uglavnom su svi u nekoj od virtualnih učionica i na taj način realiziraju nastavu sa svojim učenicima što nije nimalo lako. Povratna informacija od nastavnog kadra je da su zaista pretrpani. Nastavnik matematike koji u prosjeku ima oko 80 učenika svaki dan treba poslati zadatke, odgovoriti na pitanja učenika, pregledati svu zadaću i vratiti je učeniku i tako četiri puta tjedno. Priznat ćete da nije nimalo jednostavno, osobito jer se dio nastavnika i učitelja s ovom tehnikom i ovim načinom rada prvi puta susreće«, kaže Uršal.

»Prvih dana je zaista bilo teško. Učila sam kako otvoriti svoj predmet u virtualnoj učionici, kako slati zadaće i prezentacije, kako ih provjeriti... Neka djeca nisu imala na čemu raditi, pa sam za nekoliko učenika koji nisu imali tehničku opremu ili u čijoj obitelji ima više školaraca, uz pomoć HNV-a posudila tablete koje smo nedavno dobili za grupnu nastavu u školi«, kaže nastavnica matematike **Nevenka Tumbas**.

Ona je također rekla i kako je zadovoljna odzivom i radom učenika i da se za sada samo jedna učenica nije uspjela priključiti nastavi na daljinu, bar kada je u pitanju OŠ *Matko Vuković*, u kojoj predaje. »Istina je da ima i onih koji ne odrade uvijek na vrijeme, ali velika većina učenika je vrijedna i za pohvalu. Svakodnevno sam u kontaktu s učenicima, pratim njihovo napredovanje, ukazujem na eventualne greške i tražim da ih isprave. Za pripremanje novog sata koristim video klipove s mrežnih stranica iz Hrvatske uz moje instrukcije i dopune, tako radimo novo gradivo«, pojasnila je Tumbas.

Roditelji ponovo u školi

Škola na daljinu dodatno je angažirala i roditelje, koji ipak moraju sve ispratiti s djecom. Nemaju ni sva djeca mobitele ili računala na kojima se sve može pratiti. Puno njih zapravo nema ni televizijske kanale na kojima se prenosi nastava, pa se moraju roditelji registrirati i preko interneta pratiti nastavu. Kako neslužbeno saznajemo iz MTS-a ima i onih roditelja koji su bili prinuđeni kupovati dodatni internet, pa i uređaje kako bi djeca mogla redovito pratiti nastavu na daljinu. U svakoj obitelji situacija je drugačija. Ima obitelji gdje oba roditelja rade i djeca, koja su u nižim razredima osnovne škole, jednostavno ne mogu sve sami pratiti. Jasno je da roditelje kada se vrate doma čeka škola. Da je lagano – nije.

Ništa manje nije »zabavno« niti u brojnijim obiteljima gdje imate tri, četiri ili više školaraca, a kada imate jedan ili nijedan televizor, i imate na raspolaganju jedno računalo i po koji telefon ili tablet... Svi u različito vrijeme prate nastavu, a svima treba pružiti mogućnost pratiti svoj dio nastave i osigurati koliko-toliko mir. Ako na sve ovo dodate i Glazbenu školu, vježbanje instrumenta, snimanje i slanje profesorima... Mislim da bi svaki komentar bio suvišan. Svi roditelji s kojima smo razgovarali su bili složni oko jednoga: tko preživi, pričat će...

Ž. V.

Izolacija, nekad i sad

Drugo lice **SUBOTICE**

Izolacija, ma koliko bila stvar individualnog doživljaja, je u biti neugodno stanje, a oni koji su bili u zatvoru možda bi o ovom pojmu najbolje mogli govoriti. Mogao bi o tome govoriti zacijelo i široki krug osoba koje su imale nesreću da mimo svoje volje iz raznoraznih razloga (nacija, rasa, vjera, jezik, tjelesni hendikep, seksualno opredjeljenje, svjetonazor, društveni status...) budu izolirani od većine, nerijetko zbog toga i ismijavane, prokazane pa i stigmatizirane. O izolaciji – i to nerijetko u usporednoj kombinaciji s pojmom zatvora, odnosno kućnoga pritvora – danas, međutim, svi govore, jer se u takvoj poziciji najveći broj ljudi realno i nalazi.

I ma koliko to, u manjoj ili većoj mjeri, opet bio globalni problem s kojim se svatko individualno nosi, kod ljudi s respektabilnim brojem godina postoji sjećanje na nešto što u nešto širem geografskom smislu (onom panonskom, recimo) ipak možemo podvesti pod pojam lokalnoga – život na salašu. Al', baš onom »pravom«: na gredi, par stotina metara udaljenom od puta (na-

je ovo čiji se odgovor već odavno u svakidašnjoj filozofiji svodi na zaključak da su se ljudi otuđili jedni od drugih, prije svega od svojih najbližih, u tolikoj mjeri da im tu duhovnu prazninu ne može popuniti nikakvo materijalno (blago)stanje.

Taj spoj, spoj sjećanja i sadašnjeg trenutka u kom se svi nalazimo vjerojatno na ovakvo razmišljanje nije potaknuo samo doljepotpisanoga. Situacija u kojoj smo se našli prinudno nas je funkcionalno približila životu salašara iz prošloga stoljeća i odjednom svela naše prohtjeve na one najosnovnije. Pa ipak, i u situaciji kada su nam »životni okviri« u priličnoj mjeri približeni, postoji velika razlika između »njih« i »nas«. Dok su oni danima opušteno nagađali tko je nepoznat prošao putom, mi i sada ulijećemo u gužvu prije policijskoga sata. Dok su oni dan rasporedili precizno poput japanske željeznice, mi u ovome trenutku ne znamo što ćemo s viškom vremena. Dok su oni odmor imali samo u stankama između dva posla, mi sada za poslom čeznemo. Dok su njima »socijalni kontakti« (gošćenje, »izlasci«...) bili stvar reda, nama su isti počeli nedostajati odmah nakon proglašenja izvanrednog stanja.

Što je, dakle, normalno u ovome ludilu i što nam je u njemu činiti? Prije svega, osvrnuti se oko sebe i (is)koristiti usporedne prednosti i jednoga i drugoga vremena. Iskoristiti, recimo, prednosti napredne tehnologije i kontakte s onima koji u ovome trenutku nisu s nama ostvarivati kada god to želimo. Sjetiti se, na primjer, da su društvene igre i *durak* i *šickanje*, a ne samo one koje postoje u virtualnome svijetu. Biti zadovoljan time što nam prostorno i vremenski ograničeno kretanje (za sada) nije uskratilo niti jednu drugu mogućnost za nesmetano funkcioniranje kao što je to inače slučaj u drugim, mnogo ekstremnijim situacijama kada nema niti struje niti vode, a nisu sigurni niti kuća, pa ni vlastiti

život (rat, poplava, zemljotres... sve od toga smo već proživjeli, a Zagrepčani, na žalost, i sada mogu svjedočiti o tome).

U čemu je, onda, osnovna razlika između njih nekada i nas danas? U tome, recimo, što salašari svojedobno isključenost iz društvenog života nisu doživljavali kao izolaciju nego kao slobodu. U tome, na primjer, što su se u obrnutom slučaju, u slučaju kada su duže izbivali sa salaša i ne baš svojom voljom bili u društvu velikog broja ljudi čak i njihova djeca (na ljetovanju, recimo) osjećali kao riba na suhom, željna uranjanja u vodu vlastite, kako se ono danas veli, »samoizolacije«. Konačno, budimo realni pa ustvrdimo da je situacija u kojoj ti je uskraćena sloboda kretanja itekako frustrirajuća i da upravo ta spoznaja otupljuje osjećaj zadovoljstva za sve naprijed rečene pogodnosti koje nisu uskraćene. Adaptacija na takvo stanje vjerojatno je i najteža, ali ne i neizdrživa. Napose ako se u obzir uzme osnovni cilj: izolacija je u ovakvim uvjetima jedini put ka slobodi.

Na koncu, kakve sve ovo veze ima s drugim licem Subotice? U biti – nikakve. Ako se zanemari činjenica da je i ovaj grad dio trenutne unificirane slike svijeta.

Z. R.

ravno, »litnjug«), okruženog jedino drvećem uz ogradu i dalje njivama. S ove vremenske distance, kako to već često biva, sjećanje na bezbrižne šezdesete, sedamdesete, pa donekle i osamdesete godine djeluju kao raj: nitko bez briga, svi opušteni i sretni. Čak i u siromaštvu. Ovakva slika i danas kod gradskog čovjeka budi čežnju za mirom i tjera u glavu idilične slike sklada s prirodom, spokoja i bezbrižnosti.

Ljudi sa salaša, onog maloprije opisanoga, prije 40-50 godina nisu imali niti struju, a u »shopping« su išli prema potrebi, obično jednom mjesečno kada su, umjesto u »cegeru«, iz dućana udaljenog i po dva-tri kilometra na seljačkim kolima ili na »špediteru« donosili ono najneophodnije: soli, »mašine« (šibice), »petrolina« i kvasa. Kruh, mast, meso i mesne prerađevine, »dunc« (kompot), »kiselo« (zimnica) ili pak vino sami su proizvodili, a sokovi, pivo, slatkiši i sve ostalo bez čega danas ne možemo bili su smatrani luksuzom, i to onim nepotrebnim. Današnji čovjek, posebno onaj u gradu, ima svega nabrojanog i još puno više drugoga, često i na bacanje. U čemu je, onda, razlika i zašto većina ljudi idealizira sliku u kojoj su resursi imutka ne tako davnoga doba dobarano ograničeni u odnosu na današnjicu? Pitanje

Priče prije spavanja

Sredinom XIV. stoljeća, od 1347. do 1352. godine u Europi je harala kuga (lat. *Atra mors*) koja je svoje žrtve uzimala najviše u gradovima, naročito onim lučkim. Po povijesnim istraživanjima, izvor zaraze bila je Mesina na Siciliji u kojoj se usidrilo 12 brodova trgovaca iz Đenove koji su pobjegli iz Kafe na obali Crnog mora, koju su opsjedali Tataři s granice Kine. Među njima je također harala kuga, a oni su katapultima bacali mrtve u opkoljeni grad da tako slome otpor. Danas bismo to nazvali biološkim ratom. Na brodovima su svi bili bolesni ili mrtvi, pa kako ih se nije uspjelo staviti u karantenu, u roku od šest mjeseci je umrlo pola stanovništva na otoku.

Prva karantena

Prema nekim procjenama, u tom periodu je od ove bolesti umrlo 75 milijuna ljudi. Ovome je pridonijelo i to što je u to

Lazareti u Dubrovniku

doba vladala velika nestašica hrane, pa su ljudi bili manje imuni na bolesti. Zabilježeno je da su ljudi negdje jeli domaće životinje i štakore. U predjelima koje je jače zahvatila ova pošast toliko je bilo mrtvih da su se groblja prepunila i mrtve su bez ikakve ceremonije pokapali u zajedničkim grobnicama. Tadašnji poznati načini liječenja nisu ništa pomagali, a i liječnici su odbijali liječiti bolesne bojeći se zaraze. Mnogi su zarazu smatrali grijehom prema Bogu zbog raskalašnog života ljudi i pojačanim molitvama su se molili Bogu, da ga umilostive. Drugi su, nazvani flagelati, kao hodočasnici išli od gradova do gradova, bičujući sebe. Naravno, i oni su prenosili zarazu. Bilo je i širenja lažnih vijesti, jer su tvrdili da je kuga rezultat urote Židova, koju su smislili i upravljali njome u španjolskom gradu Toledu. Grupa njih je u švicarskom Bazelu pod mukama priznala »njihove grješne namjere«. Ovu vijest kuriri su raznijeli po Europi, gdje su Židove ubijali i oduzimali im imovinu, napose u zemljama njemačkog govornog područja. Tada se spoznalo da je karantena najefikasnija obrana, i tako u to doba (1377. godine), u trgovačkom gradu Raguzi (Dubrovnik), je osnovana prva na svijetu karantena na otocima Mrkan, Bobara i Supetar u kojima stranci koji dolaze iz zaraženih krajeva trebaju boraviti 30 dana. Kasnije se, iz strateških razloga, karantena premiješta bliže gradu, to je skupina zgrada ograđena zidom i od grada odvojena 300 m koja se danas zove Lazareti.

Decameron

Velikoj epidemiji kuge možemo »zahvaliti« i nastanak jednog od najvećih književnih djela renesanse poznatog kao *Decameron* (grč. Deset dana), koje je napisao **Giovanni Boccaccio** u razdoblju od 1348. do 1353. godine, a u tiskanom izdanju objavljeno je 1492. godine. Ovo djelo sadrži 100 novela koju je Boccaccio pisao i za vrijeme kuge. Okvirna radnja ove zbirke je opisana u vrsti predgovora u kojem se prvo opisuje kuga u Firenzi, te se piše o nehigijenskim uvjetima i nedostatku zdrave pitke vode i kako su se ljudi ponašali ponekad suludo. Primjerice, bilo je onih koji su se zatvorili u svoje kuće i tamo su po cijeli dan bančili: bez ikakve mjere su pili i jeli. Drugi su bježali iz grada u druge gradove ili u sela. Mnogi su odlazili u crkve da se beskrajno mole. Tako se u jednoj crkvi susrelo sedam mladih dama, koje su donekle bile u srodstvu i dogovarale su se da odu iz grada. No, problem

je bio što nisu imale muškarca koji treba voditi žene. U međuvremenu, dok se one dogovaraju, u hram uđu i tri mladića, također dalji rođaci koji su se pridružili damama. Sve u svemu, dogovorili su se da odu u jednu usamljenu ladanjsku palaču-vilu, koja je bila okružena šumom. Tu su odlučili svakog dana odrediti vođu grupe, koja ili koji će se starati u svemu (izdaje naredbe posluži). Prije podne je svatko imao »slobodne aktivnosti«, ali u tri sata su se okupljali, uz jelo i piće, i svatko tko je

bio »dežurni« trebao je ispričati deset novela na zadanu temu. Ovi sastanci su trajali deset dana (decameron), a deset puta deset su sto, pa odatle zbirka od sto novela. Poslije završetka priča, svatko je odlazio odvojeno na počinak, to tvrdi autor novela Boccaccio, da mu vjerujemo na riječ, ipak su to bili rođaci. Tema ovih priča je sretna ili nesretna ljubav, nevjera mladih supruge koje imaju stare muževe, pa su se udale na prisilu uz materijalni interes, raznorazne prijevare pustolova, ali i nepoštenih braća iz samostana itd. Kontroverzni talijanski redatelj **Pier Paolo Pasolini** s amaterskim glumcima-naturščicima je 1971. godine snimio film pod nazivom *Decameron*. Vjerujem da su mnogi čitatelji i gledali ovo djelo.

Kako je nekad bilo...

Zbog mnoštva umrlih javio se nedostatak radne snage, pa su plaće povećane, smišljane su nove efikasnije metode proizvodnje u poljoprivredi, a obrtnici su iznalazili nove, efikasnije tehnologije te je nastala potreba i za obrazovanjem radnika. Europi je trebalo 150 godina da vrati broj stanovnika na stanje prije epidemije kuge. U međuvremenu su se poboljšali i higijenski uvjeti, što je pridonijelo efikasnoj borbi protiv ove bolesti.

»Zeleno svjetlo« za podizanje spomenika Ivanu Antunoviću (1815. – 1888.)

Spomenik dostojan prosvjetitelja

*Spomenik će biti postavljen pokraj katedrale-bazilike svete Terezije Avilske, odnosno na mjestu gdje je donedavno stajao spomenik Presvetom Trojstvu
* Antunovićev lik je u prirodnoj veličini, iako u sjedećem položaju, visine 180 cm, dok će zajedno s postamentom spomenik biti visok preko dva i pol metra*

Gradsko vijeće Subotice je prošloga tjedna, 17. ožujka, donijelo odluku o postavljanju tri nova spomenika u ovom gradu. U pitanju su spomenici kralju **Petru Karađorđeviću**, biskupu **Ivanu Antunoviću** i bivšem gradonačelniku **Károlyu Biróu**. Ovu odluku još treba potvrditi Gradska skupština, ali procjenjuje se da tu ne bi trebalo biti osporavanja. U tom smislu, ovo je lijepa vijest za pripadnike hrvatske zajednice u ovom gradu, čiji je Antunović bio velikan i čije su udruge i institucije – lokalno Katoličko društvo *Ivan Antunović*, Hrvatsko nacionalno vijeće i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i inicirale ovaj projekt.

Kako se u odluci Gradskog vijeća navodi, spomenik Antunoviću kao »velikom narodnom prosvjetitelju, kalačkom kanoniku i naslovnom biskupu bosanskom, publicistu i proznom piscu«, bit će postavljen pokraj katedrale-bazilike svete Terezije Avilske, odnosno na mjestu gdje je donedavno stajao spomenik Presvetom Trojstvu koji je preseljen u središte grada. Spomenik će, dodaje se, biti postavljen u vidu figure koja sjedi od bronce, na postolju od armiranog betona obloženom granitnim pločama.

Put dug šest godina

U administrativnom smislu, preostao je, kako smo već naveli, posljednji korak – donošenje Odluke Skupštine grada. No, na ovom projektu se radi već punih šest godina. Podizanje spomenika biskupu Antunoviću u Subotici vezano je za proslavu jubileja 200. obljetnice od njegova rođenja, koja je bila 2015. godine. Kako kaže predsjednik KD-a *Ivan Antunović* vlč. dr. **Ivica Ivanković Radak** u ovu se inicijativu krenulo još ranije, 2014. godine.

»Prvi korak bila je odluka Komisije za podizanje i održavanje javnih spomenika na teritoriju grada Subotice, iz rujna 2014. Možemo govoriti o punih šest godina koliko se radi na ovome, s naglaskom da se na završnu odluku Gradskog vijeća i Skupštine grada čeka od 20. prosinca 2018., kada je predan zahtjev sa svom potrebnom pratećom dokumentacijom«, kaže on.

Izgled i poruka

Antunovićev spomenik je već izrađen, preostaju građevinski radovi oko njegova postavljanja (izrada postamenta i slično). Autor spomenika je akademski kipar **Bernard Pešorda**, poznat u Hrvatskoj po ostvarenjima iz domene suvremene sakralne skulpture. Nakon izrade gipsanog modela, u jesen 2018. Antunovićev spomenik je izliven u bronci. Nakon toga je slijedila izra-

da građevinskog projekta, potom je dobivena suglasnost Međupćinskog zavoda za spomenike čime je zaokružena umjetnička i stručna priprema, te je, kako je već navedeno, prosinca 2018. predan zahtjev Gradu, na koji se čekalo sve do sada.

Spomenik prikazuje biskupa Antunovića u sjedećem položaju kako drži otvorenu knjigu u lijevoj ruci i čita, što označava njegovu preporoditeljsku ideju, dok se desnom rukom pridržava za križ, znak kanoničke časti i službe. Antunovićev lik je u prirodnoj veličini, iako u sjedećem položaju, visine 180 cm, dok će zajedno s postamentom spomenik biti visok preko dva i pol metra.

»Poruka spomenika je na tragu preporoditeljske ideje, čiji je nositelj među Hrvatima u Bačkoj bio biskup Antunović, odnosno sam izgled očituje njegovu središnju životnu misiju, ponajprije kao svećenika, a potom preporoditelja bunjevačkih Hrvata. Kada govorimo o samom idejnom rješenju, najbolje je prenijeti zamisao samoga autora Pešorde, koji ističe da u prikazu spo-

Spomenik Antunoviću, kojega je izradio akademski kipar Bernard Pešorda, na improviziranoj verziji postamenta

menika nemamo 'dosadnu' stranu i nezanimljivu stranu kipa u javnom, reprezentativnom prostoru na kojem je predviđeno njegovo postavljanje. Skica je razigrana, dinamična, izražajna, s naglašenim karakternim osobinama portreta osobe koju predstavlja«, kaže vlč. dr. Ivanković Radak.

Financijska konstrukcija

Podizanje jednog spomenika, kako s umjetničke tako i s administrativne strane, je složen proces. A zahtjevan je i u financijskom smislu. Sredstva za ovaj projekt prikupljena su isključivo putem donacija i natječaja.

»Najveći dio sredstava donirao je Prvostolni kaptol zagrebački, gdje su kanonici zagrebačke katedrale željeli naglasiti povezanost s Ivanom Antunovićem, koji je također bio kanonik, mi ga nazivamo biskupom, ali znamo da nikada nije bio posvećen nego je samo nosio taj naslov. Ostali koji su poduprli projekt su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske zajedno s Veleposlanstvom Republike Hrvatske, Hrvatska biskupska konferencija, Osječko-baranjska županija, a značajni dio je pokriven i vlastitim sredstvima nositelja ove inicijative – Katoličkog društva *Ivan Antunović* iz Subotice, Hrvatskog nacionalnog vijeća i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata«, kaže vlč. dr. Ivanković Radak.

Žigmanov: Sve sami odradili

Ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, koji je ujedno i vijećnik u Skupštini grada Subotice, **Tomislav Žigmanov** pozdravlja odluku Gradskog vijeća vezanu za podizanje spomenika Ivanu Antunoviću. Tim prije, jer je, kako kaže, uslijedila nakon šest godina od pokretanja inicijative i što je riječ uopće o prvom javnom spomeniku jednoj osobi koja pripada hrvatskom kulturnom prostoru iza čijeg su postavljanja stale institucije hrvatske zajednice u Subotici u proteklih 30 godina.

»Naime, ako se zanemari 'pristojno sagnut' i 'anonimni' risar iz 2011. te privatno inicijativni podignut 'bijeli i u naivi' spomenik **Duri Stantiću** prošle godine, Hrvati u Subotici od 1990. nemaju niti jedno reprezentativno i umjetnički relevantno spomen obilježje koje bi se izravno navezivalo na vlastiti kulturni krug. Podizanjem primjerenog i suvremenog spomenika s elementima monumentalnosti narodnom preporoditelju, a za života stradalniku, i naslovnom biskupu Ivanu Antunoviću ta će se praznina tek djelomice nadopuniti. Naime, na ovaj način Hrvati će se očitovati kao zajednica koja može sukladno i kvalitetno, a ne 'prandavo i sprkunjeno', odgovoriti na izazov spram kojeg su se našli, Ivan Antunović će dobiti simbolično primjeren značaj spram svoje veličine u prostoru javnosti, Hrvati imati na što biti ponosni, a grad će se moći pohvaliti da mu je ipak stalo i do multikulturalnosti. Ta bi poruka bila daleko snažnija da je Grad Subotica izdvojio i financijska sredstva za podizanje i spomenika Ivanu Antunoviću, a ne samo za spomenik kralja Petra Karađorđevića. Ovako ispada da, ukoliko hoće Hrvati imati spomenik, moraju sve sami odraditi! Pa i stoga sve skupa smatram izuzetnim postignućem za subotičke Hrvate i institucije koje su stale iza ove hvalevrijedne inicijative na čelu s KD-om *Ivan Antunović*«, smatra Žigmanov.

D. B. P.

Kokić još uvijek na čekanju

Katoličko društvo *Ivan Antunović* iniciralo je i postavljanje biste svećeniku i pjesniku iz zajednice Hrvata **Aleksi Kokiću** (1913. – 1940.) koja bi se trebala nalaziti također ispred subotičke katedrale. Na pitanje dokle se stiglo s ovom inicijativom, vlč. dr. Ivanković Radak kaže: »Vrlo kratko, od kolovoza 2017., čeka se ista odluka Grada Subotice, koju su tri spomenika dobila prije desetak dana«.

Apatinska općina u vrijeme pandemije

Volonteri na terenu

U Apatinu je situacija pod kontrolom, ne postoje nikakva izvanredna iskakanja koja nisu sukladna mjerama koje provodimo, ocjena je dopredsjednice Općine **Dubravke Korać**. »Kako u Apatinu, tako i u selima naše općine radnici JKP *Naš dom* proveli su kompletnu dezinfekciju cesta i javnih površina rastvorom klora. S tim će se nastaviti i u narednom razdoblju, a Stožer za izvanredne situacije će rastvor klora osigurati i za kućanstva. Prioritetno ćemo rješavati stambene zajednice s najvećom frekvencijom ljudi. Klor proizvodimo na našem vodovodu, a JKP *Naš dom* poduzelo je dodatne mjere kako bi osiguralo dovoljne količine. Donijeli smo i odluku o nenaplaćivanju usluga geronto domaćica za sve vrijeme trajanja izvanrednog stanja. One će raditi kao i do sada, a ukoliko postoji potreba građana kod kojih nisu dolazile, za najosnovnije se mogu javiti Centru za socijalni rad. Svi građani koji nisu u situaciji i mogućnosti sami pribaviti osnovne živežne namirnice, neka se obrate Centru za socijalni rad ili Crvenom križu. Imamo na raspolaganju određeni kontingent prehrambenih paketa za ugrožene građane. Ovo su najnovije mjere Općinskog stožera za izvanredne situacije, a donijete su u cilju sprječavanja širenja i suzbijanja epidemije covid-19 na području Općine Apatin«, rekla je Koraćeva.

U Apatinu je prijavljeno 57 punodobnih i 12 malodobnih volontera i oni su prethodnih pet dana obišli su 102 kućanstva, koliko je poziva i bilo. Dnevno bude dvadesetak poziva, svi se realiziraju već sutradan. Privatna poduzeća angažirana su na izradi zaštitnih maski za najugroženije institucije, odnosno za ljude koji su angažirani u Domu zdravlja, Domu za stare i umirovljenike, JKP-u *Naš dom* i volontere Crvenog križa.

Sonćani i njihova razmišljanja

Emilija Pušić nije Sonćanka, ali je mnogim Sonćanima, zbog predanog rada s polaznicima odjela tambure na hrvatskom jeziku u OŠ *Ivan Goran Kovačić* i njihovih nespornih uspjeha, prirasla srcu. Od jesenas je na glazbenoj specijalizaciji u Rimu. Povremeno kontaktiramo, pa sam prije nekoliko dana svjedočio i njezinom razmišljanju o situaciji izazvanoj virusom covid-19.

»Vrlo sam ljuta. Situacija u Italiji, a potom i u Srbiji, komplicira se zbog nepoštovanja i nesmotrenosti onih koji dižu dramu bez razloga. S druge strane, ganuta gestom svojih učenika, koji me pozivaju doma, ne mogu prešutjeti neke situacije. Veliki

broj studenata u inozemstvu je na čekanju da po njih dođe pomoć, uz sugestiju da se, ako nemaju neodložna posla, zadrže u zemlji boravka i ne kreću na put u domovinu samoinicijativno. Nitko se ne pita jesu li nekima od nas možda blokirani izvori prihoda ili su im stanodavci otkazali stan ili ih je zadesilo bilo što, zbog čega nemaju drugi izlaz nego povratak svojim domovima. Osjećamo se izdanima, teško je kad spoznaš da majka domovina okreće leđa svojoj djeci. A ova djeca, s kojom sam u stalnom kontaktu i kojima se jednoga dana želim vratiti, kako god znaju, moraju se u što kraćem roku naviknuti na televizijsku nastavu, a skupa s njima i njihovi nastavnici«, ogorčeno je ispričala Pušićeva.

Ne manje ogorčena je i sonćanska obitelj **Stojaković**, danas žitelji Njemačke.

»Već nekoliko dana na društvenim mrežama čitam da smo mi koji živimo u inozemstvu, maltene glavni krivci za kaos u Srbiji, izazvan koronom. Ne mogu vjerovati što se sve iznosi u javnost i kakav odnos spram nas imaju čak i najviši predstavnici vlasti. Ne plašite se, gospodo, nikom ne moram pasti na grbaču. Prije svega, bolji medicinski tretman imam u Njemačkoj. No, zar ja i obitelj, kao državljani Srbije, nemamo pravo doći u svoju zemlju i vidjeti svoje? Znam, ima svugdje neodgovornih ljudi koji su došli i ne pridržavaju se karantene, ali to su pojedinci i država bi trebala imati mehanizme kojima bi to spriječila, ukoliko je potrebno i represivnim mjerama. Ovako sam pod dojmom da nas je Vlada počela dijeliti na podobne i nepodobne. Gdje je bila ta ista Vlada kad smo bili neuposleni, kad je moja obitelj bila prinuđena otići trbuhom za kruhom? Nismo otišli iz ljubavi nego iz želje za nekim normalnim životom. Na koncu, osjećam se izuzetno povrijeđen takvim pristupom domovine prema nama koji

smo otišli zaraditi za svoje obitelji, koji većinu zarađenog trošimo u domovini, a ovdje živimo kako znamo i umijemo», ogorčeno priča Alen Stojaković.

Popriličan broj Sončana uposlen je u *Erdutskim vinogradima* u Hrvatskoj. Na posao i s posla putuju svakodnevno, a u poduzeću su cijenjeni kao izuzetno dobri radnici. Zbog zatvaranja granica Srbije, posljednji radni dan bio im je 13. ožujka. Bez riječi najave, bez bilo kakvih obavijesti ili uputstava na granici, sutradan su ih vratili s granice i samo suhoparno obavijestili da do daljnjega nema izlaska iz Srbije. Tek osam dana kasnije policija ih je obišla u njihovim domovima i obavijestila da provjeravaju drže li se uputstava o kućnoj izolaciji. Srećom, svi su bili kod svojih kuća i za njih će biti vezani sve do 28. ožujka, kad im prestaje samooizolacija. Razumljivo, nitko od njih ne želi se javno eksponirati. Dovoljan im je i strah hoće li ih po normalizaciji stanja sačekati i njihova radna mjesta u *Erdutskim vinogradima* i u *Vinariji*.

Medijski rat

U jeku izvanrednog stanja apatinski lokalni medijski djelatnici i dalje su u tihom ratu. Dugogodišnja podjela na odane lokalnim vlastima i one druge ponovno se razbukkala. U jednom lokalnom portalu, pod bombastičnim naslovom *Sto apatinskih obučarki ostaje na ulici*, navedeno je da je poduzeće *Insert d.o.o.*

podijelilo stotinjak otkaza uposlenicima, iako im je prethodno priopćeno da je riječ o dvotjednom prinudnom odmoru zbog nedostatka repromaterijala, te zbog situacije u Italiji. Autorica teksta navodi da je zakonski ovaj potez pokriven, međutim, na koncu se poziva na opću solidarnost i humanost i zaključuje da baš sada nije ni solidarno, ni humano, a ni moralno, već sramno, ostaviti sto obitelji na ulici. U drugom mediju, lojalnom opciji na vlasti, oglosio se i demantirao ove navode, nazvavši ih viješću koja u teškim vremenima širi paniku među ljudima, ravnatelj *Insert d.o.o.* **Žarko Kojić**. Apatinska javnost je podijeljena, svi su u strahu i nedoumici. Tvrdnje iznijete na portalu nitko od predmetnih stotinjak radnika nije potkrijepio imenom i prezimenom, odnosno nije naveden izvor. Nije dana riječ ni rukovodstvu poduzeća, odnosno nije navedena verzija druge strane. U mediju lojalnom vlasti navedena su razmišljanja ravnatelja poduzeća, međutim, nikom od radnika nije pružena prilika za reagiranje, dakle, ni tu nije navedena verzija druge strane. Sve u svemu, čitatelji su zbunjeni, a sporni uposlenici, potpuno razumljivo, ne žele se očitovati imenom i prezimenom. Neutralnom čitatelju ostaje samo nagađanje gdje je istina i tko je krivac ukoliko ovih stotinjak radnika trajno ostane bez posla, odnosno kolateralna šteta mutnih ili manje mutnih radnji pokrivenih borbom protiv opakog virusa.

I. A.

Mjere sprječavanja zaraze koronavirusom u Srijemu

Humanost u izvanrednom stanju

»Dosta mladih se prijavilo da volontira i to me ugodno iznenadilo. Mladi se trebaju učiti tome. Volonterski rad nije nikakva zloupotreba ni iskorištavanje nego je to prilika da se oni nauče da trebaju pomoći ljudima te da je volonterski rad koristan«, kaže Cvetin Aničić

Nakon što je predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** zbog širenja koronavirusa proglasio izvanredno stanje na cijeloj teritoriji Srbije, u svim lokalnim samoupravama u Srijemu zasjedali su stožeri za izvanredne situacije. U skladu s mjerama Vlade o zatvaranju predškolskih i školskih ustanova, prekinut je rad svih sportskih ustanova, teretana, fitness centara, lokacija predviđenih za sportske manifestacije, donijeta je odluka o dezinfekciji javnih površina kako u gradovima tako i u seoskim sredinama. Obustavljen je gradski i međugradski prijevoz, zatvorene su kulturne ustanove, ugostiteljski objekti, turističke organizacije, tržnice, te je u skladu s mjerama Vlade ograničeno vrijeme kretanja stanovništva u vremenu od 17 do 5 sati i zabranjeno okupljanje više od pet osoba na javnim mjestima. U javnim poduzećima i ustanovama, zaposlenim osobama koje imaju djecu uzrasta do 12 ili manje godina omogućen je rad od kuće ili su oslobođeni od radne obveze do daljnjeg, zbog proglašenja izvanrednog stanja na teritoriji Srbije zbog epidemije. S obzirom na to da je starijima od 65 godina u gradovima zabra-

njeno kretanje, odnosno izlazak iz kuće, lokalne samouprave u Srijemu formirale su *call centre* za pomoć najstarijim sugrađanima, prije svega osobama starijim od 65 godina, teško pokretnim i osobama koje žive same. Sudeći po broju volontera, kao i broju onih koji su izrazili želju da pomognu dok sjede doma u izolaciji, Srijemci su i ovoga puta u teškom vremenu pokazali solidarnost i humanost na djelu.

Pomoć 24 sata

S obzirom na to da je najstarije stanovništvo i najugroženija grupa koja može oboljeti od koronavirusa, *call centri* pružaju sve neophodne informacije starijima od 65 godina, kao i pomoć pri obavljanju radnji koje iziskuju napuštanje kućne izolacije.

»*Call centar* nalazi se u prostorijama Ureda za mlade u Srijemskoj Mitrovici i čine ga mladi obučeni volonteri koji su 24 sata dnevno dostupni na linijama fiksnih i mobilnih telefona. Namijenjen je svim sugrađanima, posebno najstarijima, koji su i najugroženija grupa stanovnika i kod kojih je postotak smrtnosti u slučaju zaraženosti koronavirusom veoma visok. Apeliram na stariju populaciju da ostanu u svojim domovima. Ukoliko je moguće da se izoliraju u posebnim prostorijama, da ih redovito prozračuju, da vrše higijenu i lica, da koriste zaštitne maske i rukavice, a za sve radnje koje iziskuju napuštanje kućne izolacije da zovu *call centar*. Volonteri će im osigurati nabavu svih potrebnih namirnica, lijekova, higijenskih sredstava, posredovati u pružanju medicinske pomoći koja je potrebna, dat će im sve potrebne informacije i eventualno usmjeriti na nadležne institucije«, izjavio koordinator *call centra* u Srijemskoj Mitrovici **Petar Samardžić**.

Prema zaključcima Gradskog stožera za izvanredne situacije Dom zdravlja i Opća bolnica u Srijemskoj Mitrovici primaju samo hitne slučajeve. Otkazani su specijalistički pregledi i bit će izvedene

samo hitne operacije, jer je cilj smanjiti gužve u zdravstvenim ustanovama.

Broj volontera veći od očekivanog

I volonteri Stožera za izvanredne situacije Općine Šid na usluzi su građanima starijim od 65 godina kojima je zabranjeno kretanje, građanima koji pate od kroničnih bolesti i po savjetu liječnika se nalaze u izolaciji, te građanima koji su došli iz inozemstva i nalaze se u samoizolaciji.

»Volonteri su organizirani na nivou cijele šidske općine kada je u pitanju pomoć starijima koji za vrijeme izvanredne situacije ne smiju izlaziti iz kuće. Svaka starija osoba koja ima neku

potrebu, poput kupovine osnovnih namirnica ili higijenskih sredstava, lijekova, može nas slobodno kontaktirati putem telefona Stožera za izvanredne situacije. Svjesni smo da se oni sada osjećaju kao u zatočeništvu, zato im na ovaj način pokušavamo pomoći dok ne prođe ova kriza«, ističe volonter **Cvetin Aničić**.

Kako navodi za naš tjednik, s terena su dobra iskustva.

»Svi su relativno dobro reagirali i ozbiljno su shvatili cijelu situaciju. Ima pojedinaca koji to ne shvaćaju ozbiljno, ali se trudimo da ih urazumimo i uvjerimo ih da ostanu doma«, ističe naš sugovornik, dodajući da je zadovoljan odzivom volontera.

»Dosta mladih se prijavilo da volontira i to me je ugodno iznenadilo. Mladi se trebaju učiti tome. Volonterski rad nije nikakva zloupotreba ni iskorištavanje, nego je to prilika da se oni nauče da trebaju pomoći ljudima

te da je volonterski rad koristan.«

Na teritoriju cijele šidske općine osigurane su cisterne s dezinfekcijskim sredstvima. Svako kućanstvo svakodnevno ima pravo na besplatne dvije litre dezinfekcijskog sredstva. Šidani kažu da su ponosni što su jedna od rijetkih općina u Srbiji kojima je to omogućeno.

Kazalište i prijatelji

I u prostorijama Kazališta *Branislav Nušić* u Šidu organiziran je rad volontera. Zajedno s kriznim stožerom Općine Šid glumci i prijatelji kazališta šiju zaštitne maske za volontere i građane. Do sada su sašili više od 600 maski koje su besplatno podijelili građanima. Ovoj akciji dobrovoljno su se priključili i građani koji su u izolaciji, te udruženja žena u mjesnim zajednicama.

Uskoro pomoć i od Caritasa

Call centar na raspolaganju je i građanima rumske općine gdje se svakodnevno registrira veliki broj poziva. I građanima rumske općine podijeljen je flaširani rastvor za dezinfekciju i uvedene su akcije dezinfekcije javnih površina.

Prema informacijama koje smo dobili od koordinатора Caritasa Srijem **Petra Dujića**, u pripremi je projekt na razini Srijemске biskupije za pomoć starima i ljudima u potrebi. Kako je izjavio za naš tjednik, u tijeku je nabava zaštitnih sredstava za volontere, kako bi mogli sigurno odnositi pomoć starim ljudima.

Za sve starije građane kojima je pomoć volontera potrebna brojevi telefona *call centra* u Srijemskoj Mitrovici su: 022-618-276, 064-808-66-88 i 064-808-66-89. U Šidu: 022-712-122 i u Rumi: 022-478-314, 417-699 u vremenu od 7 do 19 sati.

S. D.

Obrazovanje na hrvatskom jeziku: Martin Sudarević, apsolvent Geodetskog fakulteta u Zagrebu

Svakako savjetujem svima da se odvaže studirati u Zagrebu, jer... Zagreb je ipak Zagreb. Još jedna povlastica je to što je studentima iz dijaspeore puno toga besplatno

Već više puta za naš tjednik pisali smo o prvoj generaciji učenika na hrvatskom nastavnom jeziku. Danas su to sve odrasli ljudi koji se s ponosom sjećaju svoga 8. h razreda. Bili su prvi koji su imali malu maturu na hrvatskom jeziku, zapravo u puno toga su bili prvi. Jedan od njih koji se s ponosom sjeća tih dana je **Martin Sudarević**.

Martin je rođen u Subotici, gdje je dio svog školovanja završio na hrvatskom jeziku. Danas je apsolvent Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, smjer Geoinformatika, a kako je sam dodao od kraja prošle godine je i sretno oženjen.

Nacionalni identitet se »dobiva« u obitelji

Roditelji njegove generacije učenika nisu odustajali od svog prava i u osmom razredu su imali dovoljan broj učenika da se otvori hrvatski odjel. Bio je to prvi 8. h, u OŠ *Matko Vuković* u Subotici. Ali ne samo da je bio odjel na hrvatskom, nego je ta generacija zaista bila posebna, za svoj uzrast nevjerojatno svjesna što je i tko je.

»Tijekom cijelog moga života u kućnom odgoju poznavao sam samo jedan jezik – hrvatsku ikavicu, ali onu subotičku. Ona se govorila u mom domu i u domovima cijele moje rodbine. Bez dvojbe sam kao mali i u ono vrijeme znao tko sam i koji je

moj narod i nisam poznavao sram oko toga. Moje školsko doba započelo je u osnovnoj školi *Ivan Goran Kovačić* u Subotici koju sam pohađao sedam godina na srpskom jeziku. Mi smo bili ta generacija koja je bila jedna godina ispred početka nastave na hrvatskom jeziku. Ne sjećam se tih događanja u prva četiri razreda osnovne škole i je li se tada pokušavao otvoriti razred na hrvatskom jeziku. Tek kada sam prešao u više razrede, sjećam se kako je svake godine bila borba za početak nastave na hrvatskom za moju generaciju«, prisjeća se Martin Sudarević i dodaje kako je cijeloga života preko svojih roditelja bio povezan s hrvatskom zajednicom i djecom prve generacije nastave na hrvatskom jeziku.

Svi oni družili su se i izvan škole, te skupa išli na more i razna druženja.

»Napokon, kad su naši roditelji uspjeli u svome naumu, bio je to početak jednog od najradosnijih dana mog djetinjstva. Famosni 8. h razred. Nekako imam osjećaj kako će mnoga djeca izgovoriti taj 8. h kroz generacije. Al' nas devetero smo to bili prvi puta! Mnogi smo se od prije znali, a koje nismo brzo smo se združili. Mislim da smo bili preponosni na nas da bi nas ikakva rijetka podbadanja sa strane ometala. Sjećam se kako su nas tadašnji nastavnici voljeli, jer smo bila mala skupina koja nije pravila problema«, kaže Sudarević.

Jedino ispravno rješenje

Nakon osnovne škole Martin je upisao Opći smjer Gimnazije *Svetozar Marković* u Subotici na hrvatskom jeziku. Njih petero iz osnovne škole krenulo je istim putem. Po riječima Martina to je za njega bilo jedino ispravno rješenje, jer je već tada znao kako bi, poput svojih sestrića i bratića, želio studirati u Zagrebu.

»Nastava na hrvatskom jeziku u Gimnaziji je poprilično štekala, jer se samo nekolicina profesora trudila, osim profesora i profesorica hrvatskog jezika. Po zakonu nastavu su mogli predavati svi koji su završili škole na srpskohrvatskom jeziku, pa je uistinu bilo svakakvih profesora. Neki su se trudili barem nam ponuditi stručne termine što nam je kasnije prilikom polaganja Državne hrvatske mature itekako pomaglo. Upoznao sam i one koji su išli na Državnu maturu, a nisu znali što je to pravokutnik ili još gore neki termini iz fizike. Jedan od problema za učenike koji nisu pohađali nastavu na hrvatskom jeziku je i potpuno drugi skup obveznih lektira koje se razlikuje od srpskog programa«, kaže Martin i dodaje kako su na kraju srednje škole imali dodatni problem, a to je da su gimnazijska i Državna matura u Hrvatskoj bile gotovo u isto vrijeme, te su onda morali putovati preko granice skoro svakog dana i tako tjedan dana.

S obzirom na to da nitko iz te generacije nije upisao fakultet u Zagrebu, naš sugovornik je potvrdio činjenicu da je puno teže na daljinu ostati u kontaktu, osim s onima koji su ti najbliži. Kako je i sam rekao, bez obzira na daljinu i danas kad se s nekima vidi, rado zastane da popričaju.

Dobro se dobrim vraća

Po Martinovim riječima, problema oko upisa na fakultet nije imao, no s narječjima se i danas bori. »Posljedice triju narječja se itekako osjećaju, jer nisam uspio napraviti prekidu u glavi koji će me prebaciti na jedan, bez uplitanja riječi i sintaksi drugog jezika. To malo bude kritično, jer ljudi ne znaju gdje bi me smjestili na karti. Govore mi kako sam Dalmatinac koji priča čudno. I još uvijek dobivam pitanja jesam li iz Srbije, a ja im kažem kako sam iz Vojvodine«, kaže Martin.

Tijekom svog studiranja u Zagrebu Martin je bio volonter kod franjevac, Salezijanaca te je tamo, kako je rekao, upoznao sve ljude koje danas poznaje u Zagrebu, a koje sada smatra rodbinom.

»Tu sam prvi put osjetio koliko je bitno biti okružen ljudima sličnog razmišljanja. Na fakultetu u generaciji ima stotinu kolega, i sve ih na neki način poznajem, ali površno. Jako je malo onih s kojima sam i danas ostao u izvanakademsom kontaktu. Za sedam godina instrukcija srednjoškolskoj i osnovnoškolskoj djeci, pjevanja u Zboru mladih i rada u tehničkoj podršci same župe kod Salezijanaca, upoznao sam stotine ljudi, a polovica njih mi je bila na vjenčanju. Moram pohvaliti i za to najviše zahvaliti našoj hrvatskoj subotičkoj zajednici i subotičkim župama, jer su nam usadile da se držimo jedni drugih i da si pomažemo. Sjećam se kako su nam mladi, koji su bili stariji od nas organizirali vjeronauke, događanja, igre u župnim prostorijama i kako smo se međusobno upoznivali. Zbog toga sam i ja volontirao i dao svoj doprinos, jer sam imao potrebu to vratiti.«

Martin je, osim studiranja i volontiranja, također iz kruga Salezijanaca, počeo raditi u obrtu koji se bavi učenjem djece elektronici, programiranju i robotici, gdje mu je, kako je rekao, dobro došla nastava na hrvatskom u Subotici, s obzirom na to da se na fakultetu ne govori puno. Ovome je svakako pridonio i salezijanski odgoj mladih kojemu je, kako je rekao, bio izložen tijekom volontiranja.

Preporuke za buduće bruce

»Svake godine kada dođe na red nova Državna matura uvijek se raspitujem dolazi li tko poznat u Zagreb? Smatram kako smo mi starije kolege uvijek dobro došle mlađima, barem kroz prvih par mjeseci. Također, s vremena na vrijeme se raspitam o broju djece na cjelovitoj nastavi na hrvatskom jeziku. Svakako savjetujem svima da se odvaže studirati u Zagrebu, jer... Zagreb je ipak Zagreb. Još jedna povlastica je to što je studentima iz dijaspeore puno toga besplatno. Nema jesi li 'upao' na budžet ili nisi. Najveći je stres oko dobivanja Studentskog doma, ali iz do-

sadašnje moje statistike njih čak 95 posto je dobilo smještaj, ako ne u domu onda u nekim katoličkim domovima. Postoji i velika vjerojatnoća da ćete dobiti i državnu stipendiju koja iznosi 1.200 kuna mjesečno«, poručuje Martin svim budućim brucovima.

No, to nije sve. On je izračunao i dodaje da kada se uhodate u akademske obveze možete na jednostavan način početi raditi, jer poslova za studente, kako kaže, ima na pretek.

»Trenutni minimalac je 25 kuna na sat, pa ako radite po tri sata, primjerice petkom i subotom u kinu, to je mjesečno 600 kuna, koje dodate na onih 1.200 stipendije i vi imate 1.800 kuna. Od toga date 375 kuna na dom i recimo 900 na hranu, ostajete u plusu 500 kuna. Ako ništa drugo, isplati se financijski studirati u Zagrebu« poručio je Martin Sudarević.

A mi vam preporučujemo da prije studiranja upišete nastavu na hrvatskom jeziku, a onda kada jednoga dana (ako se tako odlučite) odete studirati u Zagreb potražite starije i iskusne studente, koji će vas uputiti u sve čari studentskog života u Zagrebu.

Ž. V.

Franjo Kašik, pjesnik

Biti onaj koji piše – TO JE IZVANREDNI PRIVILEGIJ

Razgovor vodio: Zvonko Sarić

Ništa novo neću reći i ne mogu reći, jer sve je na ovom svijetu parafraza, ako kažem da su život i smrt najčešći motivi svekolike umjetnosti * Oduvijek sam sažaljevaao tzv. knjiške moljce i užasavao sam se pomisli da bih mogao postati jedan od njih * Smatram da je, kako je to bilo u prošlosti, tako i danas važno biti angažiran oko bilo koje suvisle ideje

U nakladi NIU *Hrvatska riječ* koncem prošle godine objavljena je knjiga pjesama *Nepodnošljiva lakoća umiranja* **Franje Kašika** (Vrbas, 1946.). Knjiga je predstavljena na 26. po redu Sajmu knjiga u Novom Sadu, početkom ožujka ove godine, nakon čega smo s autorom razgovarali o temi ove knjige, motivima koji su doveli do nastanka rukopisa, kao i o ulozi književnosti u kontekstu suvremenog društva.

Nepodnošljiva lakoća umiranja Kašikova je druga knjiga pjesama. U nakladi NIU *Hrvatska riječ* 2015. objavljena mu je knjiga *Riječi nasušne*. Također, u izboru **Luke Paljetka** objavljeno mu je deset pjesama u časopisu *Dubrovnik*, br. 3/2011, te tri prozna rada u br. 2/2012 istoga časopisa.

Što Vas je potaknulo na pisanje knjige poezije *Nepodnošljiva lakoća umiranja*?

Sve što činimo svakog trena našeg postojanja odgovor je, reakcija na nadražaje iz svijeta oko nas. Ogroman postotak tih odgovora je ni po čemu izuzetan, efemerna naplavina banalnosti i tek jedan mnogo manji dio postaje koliko-toliko prihvatljiv produkt rada tzv. srednje pameti, *middle brow*, dok samo jedan izvanredno mali dio odgovara na izazove svijeta, a koje daje isto tako izvanredno mali broj genijalnih umova kroz ljudsku historiju – čini onaj po čovječanstvo spasonosan niz izuzetnih misli i djela prvorazrednih stvaralaca: inegnioznih znanstvenika, filozofa i, ponajprije, umjetnika. Ništa novo neću i ne mogu reći, jer sve je na ovom svijetu parafraza ako kažem da su život i smrt najčešći motivi svekolike umjetnosti. Knjiga poezije *Nepodnošljiva lakoća umiranja* je moj pokušaj odgovora na tu vječnu enigmę za koju, u stvari, jednog sveobuhvatnog rješenja nema.

Treba li književnik, osim što piše, pročitati dva-tri šlepera knjiga da bi mogao stvarati i promišljati, kužiti ovaj svijet i pokušati sagledati sebe? Osim što udiše ovaj svijet i izdiše ga u vidu poezije ili nekog drugog književnog žanra.

Mada obožavam čitanje, ja sam pročitao razmjerno malo, jednostavno stoga što mnogo toga drugog obožavam još i više! Oduvijek sam sažaljevaao tzv. knjiške moljce i užasavao sam se pomisli da bih mogao postati jedan od njih. Zato čitam brzo, ali

pažljivo i selektivno, obično zimi kada sam spriječen da svakodnevno idem u prirodu, u ribolov... Slično važi i za moje pisanje.

Što za Vas znači biti onaj koji piše?

Biti onaj koji piše – to je izvanredni privilegij, nedostupan baš svakome, i tim dragocjeniji. Ne mogu to bolje izraziti, nego ovim riječima: ja pišem iz istog razloga iz kojega sokol lovi svoj plijen – zato što voli igru, zato što je odvažan i nadmoćan, i najzad, zato što bez toga ne bi mogao živjeti.

Koji su Vaši književni uzori i zbog čega?

Nema ih mnogo, jer kako rekoh nisam mnogo čitao, ali par imena svakako mogu i moram navesti. Prije svih to su **Josif Brodski** i **Friedrich Nietzsche**, zatim **Joseph Conrad**, **Miloš Crnjanski**, **Augustin Josip Tin Ujević**. U najkraćem, Nietzsche i Brodski su po meni najveći mislioci modernog doba koji su vrhunske ideje iskazivali vrhunskim, prvorazrednim govorom, neprevaziđenim do sada.

Ima li mjesta za poeziju u današnjem svijetu?

Na ovo pitanje odgovorit ću drugim. Je li ikada postojalo vrijeme bez poezije? Naravno da nije, niti će ikada postojati! Ovu tvrdnju mogao bih potkrijepiti s bar stotinjak visprenih iskaza o tome što poezija jest, a citirat ću tek jedan: »Poezija je uvežbavanje smrti«. Ovo obara s nogu i ostavlja bez daha, zar ne? Naravno, jer to je Brodski.

Je li u Srbiji nepodnošljivo lako postati i biti netrpeljiv prema drugima?

Živjeti u Srbiji, a suvislo razmišljati o pojavama oko sebe, znači biti u užasno frustrirajućoj situaciji, koja ponajbolje ilustrira ova ingenozna rečenica meni nepoznatog autora – supatnika, zbog koje sam od zavisti načisto pozelenio: »U ovoj državi tko ne poludi, taj nije normalan«! I ne samo ovdje, »svuda u svijetu užasna ljubav vlada«, stih je **Branka Miljkovića**, svuda u svijetu netrpeljivost i, čak, otvorena mržnja prema drugima i različitim postaju prevladavajući radikalizirani obrasci razmišljanja i djelovanja.

Jesu li danas književna djela na margini kulture ovdašnjeg društva? Jesu li kič literatura, tabloidi i cajke mainstream u aktualnom društvenom kontekstu?

Ne mislim da osim tehničkih izuma ima ičeg uistinu novog pod kapom nebeskom, oduvijek je bilo i uvijek će biti duhovne sirotinje i duhovne aristokracije, što se kaže – svatko bira svoj otrov prema vlastitoj pameti.

Jeste li zabrinuti za sudbinu kulture u ovoj postmodernoj epohi?

Kultura i okulturanje kao civilizacijski domet i cilj svakog društva jest samonikli, samooplođujući, te dakle samoodrživi poriv najvišeg reda među svim plemenitim pokretačima ljudskog duha. Stoga nisam zabrinut za sudbinu kulture.

Mislite li da je i danas važan društveni aktivizam književnika ili je to stvar prošlosti? Je li moguće književnim djelima utjecati na postojeće društveno stanje?

Smatram da je, kako je to bilo u prošlosti, tako i danas, važno biti angažiran oko bilo koje suvisle ideje. Svačim se, a pogotovo knjigama može pozitivno utjecati na stvarnost. Uostalom, već je **Shakespeare** ovako napisao: »Spremnost je sve«.

Je li za Vas još uvijek bitna i važna poruka sastava *The Beatles* – »All You Need is Love«?

Kao i ostale umjetnosti, i glazba ima ogroman značaj za mene, odmah iza čarolije pisane riječi. Stoga me je neobično bila obradovala vijest da je **Bob Dylan** dobio Nobela, jer je on za mene najveći suvremeni američki pjesnik, a uz to i vrstan glazbenik, koji s **Janis Joplin** i našim **Oliverom Dragojevićem** čini udarnu trojku mojih favorita, mojih najomiljenijih ikad. Naravno, tu je i sastav *The Beatles* sa svojom himnom ljubavi, s tom svojom porukom za sva vremena. A veliki **Miroslav Krleža** je tako poetski rekao: »Muzika, pa to je lirska paučina između srca i mozga«. Ove riječi neka budu lijepi pozdrav vašim čitateljima.

Godina hrvatskih velikana u Vojvodini: 200 godina od rođenja Ambrozije Boze Šarčevića (1820. – 1899.) (I. dio)

Ambrozije Boza Šarčević

Preko četiri stoljeća duga povijest Hrvata u Bačkoj ispunjena je borbama za biološki i nacionalni opstanak pod ugnjetanjima i asimilatorima. Ta borba za »biti ili ne biti« iznjedrila je mnogo velikana po oružju, ali i peru. Jedan od onih koji je branio interese svog roda perom je bio **Ambrozije Boza Šarčević**, subotički pravnik, sakupljač narodne baštine, suradnik preporoditelja **Ivana Antunovića** i pokretač društveno organiziranog života Hrvata u Subotici.

Za nekoliko dana, točnije 30. ožujka, navršava se 200 godina od njegova rođenja. Živio je i stvarao u 19. stoljeću, obilježenom stvaranjem nacija i nacionalnih država, standardizacijom nacionalnih jezika i obrazovanja s jedne strane i političkim, jezičnim i gospodarskim imperijalizmom, nacionalnom netrpeljivošću, tj. šovinizmom i drugim negativnim pojavama s druge strane. Međutim, za razliku od većine nacionalnih ideologa, koji u svojim projekcijama nisu ostavljali prostor za druge nacije, Šarčević kao čovjek demokratskih i liberalnih nazora bio je korak ispred svog vremena, pa je tako govorio: »Šovinizam je velika zabluda. Bolest koja može zaraziti čitave narode, oslijepiti ih ili usmrtiti«.

Zastupljenost u odgojno-obrazovnoj kulturi

Kao jedan od najznačajnijih suradnika preporoditelja Ivana Antunovića Šarčević zauzima svakako značajno mjesto u povijesti bačkih Hrvata. Njegov značaj su prepoznali još njegovi mlađi suvremenici, kao npr. **Ilija Kujundžić**, **Mijo Mandić**, **Babijan Malagurski** i drugi. Ostavili su niz zapisa o njemu, koje su kasni-

Nacionalno trpeljiv nacionalni ideolog

ji istraživači u dijelovima prenosili, ali ne i sabrali u sintezu, koja bi ga prikazala u punom svjetlu. Povjesničar književnosti bačkih Hrvata **Ante Sekulić** zabilježio je najznačajnije pokušaje sinteze života i djela Šarčevića: »O A. Šarčeviću ima članaka rasutih po časopisima, a pisci su bili njegovi zemljaci Mijo Mandić (*Neven*, XVII. /1900/, br. 3–7), **Petar Pekić** (*Klasje naših ravni*, II. /1936/, 3, 129–137), **Joso Šokčić** (samostalna brošura, Subotica, 1950), *Blaško Vojnić Hajduk* i dr.«.

Dosad najcjelovitiju sintezu života i djela A. Šarčevića dao je subotički novinar Joso Šokčić. Međutim, ona je ostala u rukopisu, koji se čuva u Nadbiskupijskom arhivu u Zagrebu. Produkt rijetkog uma, kojem je danas teško naći pandana, te nestalog i gotovo zaboravljenog vremena, svakako zaslužuje širi osvrt. Nastala je, naime, kao plod dugogodišnjeg čitanja lokalnog subotičkog tiska (hrvatskog, mađarskog i srpskog), intervjuiranja preostalih suvremenika-poznanika A. Šarčevića, koji su ga dobro poznavali. Nažalost, ni nakon nekoliko redigiranja, rukopis nije pripremljen za tisak u Matici hrvatskoj. U tome je izvjesnu ulogu imao i arhivar Matice srpske *Triva Militar*, koji je Šokčića odgovarao od objavljivanja svoje knjige u Zagrebu. Pisao mu je 31. I. 1953.: »Knjigu o B. Š. trebali bi ovde u Subotici izdati, a ne u Z., jer Bozin pokret i rad nikakve veze nije imao sa Z.«. Tako su potonje generacije bačkih Hrvata ostale uskraćene za jednu prosvjetljujuću sintezu. A uslijed nepristupačnosti odgovarajućeg sadržaja odrasle su u uvjerenju da im njihovi pretci na kulturnom i društvenom planu nisu ostavili ništa vrijedno pamćenja, osim folklora, te da školski sustav s pravom ustupa mjesto velikanima poput **Svetog Save**, **Vuka Karadžića**, **Dositeja Obradovića** i drugih, koji sa Suboticom nemaju mnogo veze.

Obrazovanje

Šarčević je rođen 1820. u siromašnoj zemljoradničkoj obitelji u Subotici, gdje je proveo sa svojim roditeljima i bratom **Martinom**

djetinjstvo, stekao osnovno i srednje obrazovanje u Latinskoj gimnaziji (1830. – 1836). U 11. godini je ostao bez oca. Međutim, zahvaljujući požrtvornosti svoje majke, nastavio je dalje školovanje. Studirao je filozofiju u Budimpešti, te pravo u Velikom Varadinu (Oradea, Rumunjska) i Pečuhu, a diplomirao je 1842. na Pravnom fakultetu u Budimpešti. Godinu dana prije diplomiranja, 1841. postao je građanin (civis) zajedno sa svojim bratom Martinom, koji je također završio pravo i postao odvjetnik u Subotici. Šarčević je bio jedan od prvih mađarskih stenografa. Poznavanje mađarske stenografije (brzopisa) pomoglo mu je da s lakoćom prati

predavanja i završi studije, a poslije i da nađe posao stenografa u ugarskom saboru u Požunu (Bratislava, Slovačka) (1842. – 1843.) i erdeljskom saboru u Koložvaru (Cluj, Rumunjska) (1843. – 1844.).

Između ljubavi i nacionalizma

U Koložvaru je upoznao svoju buduću suprugu **Anu Vojnić Tunić** iz mađarizirane obitelji Subotičanina **Đure Vojnića Tunića**, a u Požunu prve ilirskog (hrvatskog) pokreta **Ivana Kukuljevića Sakcinskog** i druge, koji su se borili za uvođenje hrvatskog jezika u službenu uporabu. Tako se mladi Šarčević našao rastrzan između ljubavi i nacionalnog poziva. Međutim, prevagu je odnijela ljubav: »Ilirizam je zapalio sveti plamen u duši mladog subotičkog Bunjevca, ali velika ljubav prema Ani Vojnić Tunić, koja je završavala svoje školovanje stavila je u pozadinu sve druge osjećaje«, zaključuje J. Šokčić. Konačno, A. Šarčević i Ana V. T. vjenčali su se u župi sv. Terezije Avilske 1845. u Subotici. Nešto poslije ovog vjenčanja, Skupština Bačko-bodroške županije izabrala je Šarčevića za počasnog županijskog pododvjetnika.

Držanje prema nacionalnim pokretima

Brak s Anom umnogome je odredio sudbinu A. Šarčevića. Vjerojatno bi i sam, poput svog punca, bio asimiliran da se sre-

dinom 19. stoljeća na javnoj pozornici nisu pojavili nacionalni pokreti: u Budimpešti, a zatim u Novom Sadu i Zagrebu. Iako izvori, koje je Šokčić proučio, ne rasvjetljuju jasno Šarčevićevu ulogu u vrijeme Mađarske revolucije 1848. – 1849., posredno se ipak može zaključiti da kao činovnik mađarske Bačke županije (okružni podnačelnik u Bačalmašu) nije mogao gajiti prevelike simpatije prema nacionalnim pokretima u Novom Sadu i Zagrebu, čak i da je htio, a s druge strane kao čovjek liberalnih i demokratskih načela bio uzdržan prema mađarskom pokretu **Lajosa Kossútha**, koji je osim liberalnih socijalnih ideja izbacio na površinu i nacionalnu netrpeljivost.

Susret s Garašaniom

Tek nakon susreta s **Ilijom Garašaniom**, budućim predsjednikom srbijanske vlade, koji je javnosti poznatiji kao autor čuvene knjige *Načertanije*, u Budimpešti 1859., gdje se obreo radi liječenja vida i sluha, koji su ga počeli izdavati, Šarčević je postao svjesniji značaja društvenog i političkog udruživanja oko jezika i ideje nacionalizma. Garašanin je, naime, objasnio Šarčeviću da u osnovi svih liberalnih ideja kao što je pravo na materinski jezik zapravo leži nacionalizam. Međutim, za razliku od Garašanina, koji je u svojim nacionalnim projekcijama pokazivao elemente hegemonizma, Šarčević je kao iskreni demokrat zagovarao drukčije principe rješavanja nacionalnih pitanja, koji umnogome podsjećaju na današnju teoriju i praksu međunacionalnih odnosa.

Početak kulturnog i društvenog rada

Gotovo potpuno usamljen u svojim naporima, Šarčević je počeo krčiti teren za nacionalni preporod bačkih bunjevačkih i šokačkih Hrvata. Do pojave kalačkog kanonika Ivana Antunovića u Subotici 1869. postigao je vidljive rezultate na polju javnog rada, koji međutim u historiografiji nisu prepoznati, niti vrjednovani. Kao iskreni pristaša ideje jugoslavenstva, koju je zastupala Narodna stranka na čelu s nositeljima tradicije ilirizma – đakovačkim biskupom **Josipom Jurjem Strossmayerom** i kanonikom **Franjom Račkim**, Šarčević je počeo odlaziti u Beograd, gdje je stupio u suradnju s urednikom tamošnjeg lista *Vidovdan* **Milošem Popovićem**, koji je i sam bio rodom iz Ugarske.

Smatrajući da su srpski interesi identični interesima svih južnih Slavena, pa i bačkih Hrvata, Šarčević se prihvatio prevođenja Popovićeve brošure o Srbima u Ugarskoj *Nacionalno pitanje u Mađarskoj sa srpskog stanovišta* – na mađarski jezik. Prijevod pod naslovom *A nemzetiségi kérdés Magyarországon szerb szempontból* obima od 153 stranice objavljen je kod udovice **Dragutina Bittermana** u Subotici 1865. Sadrži posvetu A. Šarčevića njegovom dobrom prijatelju i šuraku **Vladislavu Markoviću**.

»Prijevod Popovićeve rada bila je koliko se do sada zna prva Šarčevićeva knjiga«, zaključuje Šokčić. Tako je u duhu ideje jugoslavenstva, te tolerancije između južnih Slavena i Mađara A. Šarčević započeo svoj javni rad, koji će po dolasku kalačkog kanonika Ivana Antunovića na javnoj pozornici u Subotici prerasti u otvorenu borbu za pravo bunjevačkih Hrvata na uporabu jezika u školama i uredima, te na društveno udruživanje.

Vladimir Nimčević

150. godišnjica *Bunjevačkih i šokačkih novina* i hrvatskog preporoda u Bačkoj (IV. dio)

»Zora je zazorila«

Antunović je u prvom broju upozorio čitatelje da je obrazovanost presudno važna za opstanak jednog naroda i da je zato i pokretanje novina potrebno za ostvarivanje toga cilja

Sadržaj prvog broj *Bunjevačkih i šokačkih novina* vrijedno je detaljno proučiti, jer daje uvid u prilike u kojima je započeo njihov rad. Naslovna strana prvog broja započinje uvodnim tekstom kanonika **Ivana Antunovića** pod naslovom *Zora je zazorila*. Tekst poziva Bunjevce, Šokce i »sve ostale ilirske krvi« da se okupe oko novina i njihova uredništva na putu narodnog preporoda. Tako Antunović već u prvoj rečenici svojeg teksta Bunjevce i Šokce uvrštava među pripadnike hrvatskog naroda koji su sebe u to vrijeme još uvijek često nazivali Ilirima. Kanonik Antunović je pokretanjem novina ostvario ono što je naumio, te je i u ovome uvodnom tekstu istaknuo da je odlučan u svojoj namjeri pokretanja narodnog pokreta među Bunjevcima i Šokcima s ciljem podizanja njihove obrazovanosti i razvoja kulture. Upozorio je čitatelje da je obrazovanost presudno važna za opstanak jednog naroda i da je zato i pokretanje novina potrebno za ostvarivanje toga cilja. Na kraju toga uvodnog teksta Antunović je svoje obraćanje Bunjevcima i Šokcima završio riječima: »Složno dakle bratjo! Zora je zazorila, razasjalo je sunce izobraženosti. Po svih poljah gdi drugi puci diluju otvarajmo oči da vidimo na koliko smo iza ovi zaostali i odvostručimo duše i tila kripost daji dostignemo.«

Uz Antunovićev uvodnik, prvi broj *Bunjevačkih i šokačkih novina* donio je na svoje četiri stranice niz rubrika koje su pokazale kakav je sadržaj uredništvo namijenilo čitateljstvu. Redovne rubrike koje su nastavljene i u kasnijim brojevima bile su *O čem se bave na saboru (dieti)*, *Novosti*, *Vilajet* o vijestima iz svijeta i *Gazdaluk* o gospodarskim temama. U prvome broju novina objavljena je i pjesma *Pozdrav*, koju je napisao **Stipan Grgić Krunoslav**, narodni pjesnik iz Fancage, a objavljivanje pjesama nastavljeno je i u kasnijim brojevima.

Velik simbolički značaj

Zbog ograničenog broja stranica *Bunjevačke i šokačke novine* već su u prvom broju prikazale koncept kratkih vijesti. Struktura tih kratkih vijesti obuhvaćala je širok dijapazon, od korisnih informacija iz gospodarstva do šaljivih vijesti iz svijeta. Tako su među njima objavljene vijesti da se u gornjoj Ugarskoj izlila Tisa, zatim da je u Segedinu donesena presuda nekim razbojnicima te da je u Americi osnovano neko »smišno društvo debelih ljudi« koje je k tome organiziralo i bal.

Četiri stranice prvog broja *Bunjevačkih i šokačkih novina* iz današnje perspektive izgledaju vrlo skromno. Ipak, te četiri skromne stranice ušle su u povijest podunavskih Hrvata. Bile su to prve njihove novine, prve njihove kolumne. Simbolički značaj

bio je velik. Pokazali su svima da i oni mogu imati svoje novine. Možda je najvažnije da su to pokazali sebi samima.

Krug suradnika se širio

Novine su izlazile kao tjednik, pa je već 26. ožujka objavljen drugi broj. U tome broju uvodni je tekst pod naslovom *Iskrene riči učenim Bunjevcima i Šokcima* napisao **Ago Mamužić** (potpisan kao **Auguštín Mamužić**). Struktura drugog broja bila je ista

FOZIV NA PREDPLATU.

Pekleni nade su ovom polju slonjanje, i razvili su zrelosti, a isto vreme i naju predplutali su zrelosti izavla i su: da su zrelosti napredovali primati su oboj polju, t.j. od 15. oktobra t.g. do 18. oktobra 1871. g. po 3 f. a. v., na pol i f. 50 nov., na istov 75 nov., a na kajstovim berba 30, 15, 7 $\frac{1}{2}$ grna.

Zoraje nasterila.

Banjani šakai, i svi ostali širski krevi postu? me-
nemo koje post sužali graditi kupa, jeste lakšno, svima
možemo dobiti: da kupa me postare kupa sa postu, bi-
moje ostalo, a mojom a valjda drugi stajati, kupa
je koja isti kupa, što ste samo drugi kupa
sima širajati, kupa dogovoreni primati. Da bi se mo-
žeima sira smatran sira: koja me je godovoljno sa-
razina sira primati; postala sira, al sijašima sira me
primati, a našim postima al sijašima sira, sira se
kupa, sa sijašima sira našima sirašima i našim sira
našim postima. Sira, sirašima koje bi se sirašima,
sirašima sira našima, i sirašima sira sira sira
kupa, al sira sira sira sira sirašima. Našim sira
kupa, sira sira, to me sira: koje sirašima sira
sira, da sira, sira, i sirašima sira sira sira, sira
me da sira da i sirašima sira sirašima, i sira
me da sira sira sira, i koja sirašima sira sira
sirašima sirašima sira sira. Ti se sira sira i sira

mojima, osvojio se dublje (dubli) : što se tako brljajom i
trojnom bojka staram.

Našla da može svojeg ljubika, a eto da je ga okovala, ja da mi je poslušna stani, ora ona plimovala svojima, skojima se više drugi naseli, bolje bi pokazati i vol svoj nakliti.

[illegible]

kao i onoga prvoga. Ponovno je objavljena rubrika *O čemu se bave na saboru (dieti)*, zatim rubrike *Novosti*, *Vilajet* i *Gazdaluk*.

Bez proslave jubileja

Prvi broj *Bunjevačkih i šokačkih novina* izašao je 19. ožujka 1870. godine. U povodu jubileja – 150. obljetnice pojave prvog preporodnog glasila među bačkim Hrvatima, 20. ožujka je u organizaciji ovdašnjih hrvatskih ustanova u Subotici trebala biti održana svečana akademija koja je, zbog situacije s koronavirus epidemijom, otkazana.

Ista struktura nastavljen je i u sljedećim brojevima. Prilozi u njima pokazuju i mrežu suradnika *Bunjevačkih i šokačkih novina*. U petom broju javlja se zajedničkim pismom »više doljnovaroških Šokaca« iz Osijeka, a u istome broju pjesmu *Prelo* objavljuje **Lazo Knežević**, bilježnik iz Futoka. U šestom broju uredništvo potiče čitatelje na kupovanje izdanja zagrebačkog Društva Svetog Jeronima koje je poslalo 50 kalendara da se podijele među siromašnim Bunjevcima i Šokcima. To pokazuje da su *Bunjevačke i šokačke novine* od početka imale suradnju sa Zagrebom i da je upravo Društvo sv. Jeronima bilo prva institucija iz Zagreba s kojom su surađivali. U sedmom broju javio se iz Sombora **Matiša Matarić**, a iz Srijema je pjesmu *Pozdrav Bunjevačkih i šokačkih novina* poslao stanoviti **Carević**. Iz broja u broj sve je više bilo slučajeva da je uz list objavljen i »nadometak« na još dvije ili četiri stranice što pokazuje da se ubrzo pokazala potreba izlaženja lista na većem broju stranica. U kasnijim brojevima svojim se pjesmama počeo javljati **Josip Jukić**, vijesti iz Baranje donosio je tadašnji kapelan **Blaž Modrošić**, a o vijestima iz Srijema pisao je franjevac **Robert Kauk**.

Rasprava o književnom jeziku

Već u prvoj godini izlaženja *Bunjevačkih i šokačkih novina* na njihovim se stranicama otvorila rasprava o tome treba li pisati bunjevačkom ikavicom ili hrvatskim književnim jezikom. Antunović je bio svjestan da oko toga postoje podijeljena mišljenja, te je otvorio stranice svojeg lista raspravi koja je trebala riješiti tu dilemu. U broju 14 Antunović piše članak, naslovljen *Slovnica*, u kojem iznosi razloge zbog kojih otvara raspravu: »Neću da krivicu nosim – ko da sam pokvarenju jezika povodom služio, već otvaram mistance učenim slovniciarima da se pripiru akoji, i kada ji dobra volja snadje«. Odmah nakon svojeg članka objavio je i raspravu o pravopisu **Mirka Pekanovića**, koji je smatrao da Bunjevci trebaju pisati bunjevačkom ikavicom. No, već u 16. broju lista odgovorio mu je fra **Stipan Vujević** svojim tekstom u kojem je napisao: »svojima sam ušima slušao govoriti: Neimaju Bunjevci ni slovnice, kakvim bi oni pravopisom mogli ustanoviti jedan list? A ne razboriti ovi klevetnici ne znaju da se izvor Bunjevačke književnosti u Hrvatskoj i Slavonii nalazi...« Dakle, Vujević je smatrao da je hrvatski književni jezik već odavno i jezik Bunjevaca i Šokaca.

Rasprava između Pekanovića i Vujevića nastavljen je i u kasnijim brojevima. U broju 24 Vujević se ponovno zalaže za hrvatski pravopis i književni standard jer »koja je korist ako nam narod zna samo naš naričaj?«, a Pekanović mu u broju 29 pomirljivo odgovara: »Gosp. Vuk-o-ć veli da je filologija hrvatska tako pravila donela koja mora i bunjevački jezik upotribovati. Ljubeno i radosno ćemo ji primiti, i u nikojim smislu i molimo, da ji nam dadu...«.

Rasprava je očito izazvala velik interes pa je Vujević u 40. broju nastavio svoja razmišljanja. U članku pod naslovom *U naših šokačko-bunjevačkih školah (učionah) neobhodno tribamo pravilno književna jezika* on je jasno izrekao svoj stav da bački Bunjevci i Šokci u svoje škole trebaju uvesti književni hrvatski jezik. Vujević objašnjava da bunjevačko-šokački govor nije pogodan za školsku nastavu, da bi to dovelo do nepoznavanja književnog jezika, a time i do nerazumijevanja sve školske, stručne i znanstvene literature koja je na hrvatskom jeziku već objavljena, koja nikad ne može i neće biti objavljena na bunjevačkom govoru. Vujević je isti tekst nastavio i u broju 42 u kojem je objasnio čitateljima zašto je hrvatski književni jezik ujedno i jezik bačkih Bunjevaca i Šokaca: »Kad se kaže u knjigi hrvatski jezik razumijevamo u političkom i literalnom smislu u obće (generaliter) slavjanski na jugu književni jezik. Jest, to je onaj jezik kojeg smo dosad nazivali ilirskim, niki dalmatinskim, nikipako slavonskim jezikom«. Dakle, Vujević je objasnio čitateljstvu da se ne radi o tuđem, nametnutom jeziku, nego o jeziku svih Hrvata koji se stoljećima razvijao i koji su svi, uključujući i Bunjevce i Šokce, zajedno baštinili. Trebalo je objasniti Bunjevcima i Šokcima da ne može svaki govor kojim govori nekoliko tisuća ljudi imati status književnog jezika i da su oni već odavno bili uključeni u stvaranje zajedničkog književnog jezika koji su nekad zvali ilirskim, a nakon hrvatskog narodnog preporoda hrvatskim jezikom. Na kraju Vujević zaključuje: »Naime je svedjedno: ili se zvao ilirskim ili hrvatskim jezikom. Mi samo znamo da je to naš jezik, kojeg mi u rodoslovnom smislu možemo zvati i šokačko-bunjevačkim jezikom«. Može se reći da su Vujevićevi argumenti vremenom bili prihvaćeni u krugu oko *Bunjevačkih i šokačkih novina*, što se odrazilo i na kasnija bunjevačko-šokačka izdanja u Bačkoj sve do današnjih dana.

Bunjevačka i šokačka vila

Od početka izlaženja drugog godišta, tj. od siječnja 1871. godine, *Bunjevačke i šokačke novine* objavljivale su i prilog *Bunjevačka i šokačka vila*. Uredništvo je u broju 1 od 5. siječnja 1871. godine najavu novog priloga objasnilo: »Buduć je želja s više stranah izjavljena bila: da poučne stvari – od politični budu razdieljene: zato ćemo ove u buduće pod krila naše Vile staviti. Al premda je u nas svakojaka snaga veoma mala – i nije kadra razkriljenu volju u svaki mah poslužiti, zato preponizno izjavljamo: da će se Vila onda samo pred poštavanim obćinstvom ukazat: kada nam okolnosti dozvolile budu – naše je stanje po svim slično mlinaru: čija potočnica onda istom melje: ako se vode s brižuljakah izkupe«. Književni prilog nastavio je izlaziti redovito iz broja u broj, donoseći uglavnom objavljene pjesme.

dr. sc. Robert Skenderović,
Hrvatski institut za povijest, Zagreb – Slavonski Brod

Digitalizirane na portalu ZKVH-a

U suvremenom digitaliziranom obliku, *Bunjevačke i šokačke novine* dostupne su na portalu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata www.zkvh.org.rs u sekciji *Digitalizirana baština*, podsekcija *Periodika*. Novine je digitalizirao vlč. **Josip Štefković** 2015. godine povodom 200. obljetnice rođenja biskupa Ivana Antunovića.

Kako ne izgubiti vjeru?

Zbog izvanredne situacije i u Katoličkoj crkvi donesene su teške, ali opravdane mjere prevencije. Tako su još od 19. ožujka vjernici ostali bez svetih misa, sakramenata i bilo kakvih pobožnosti. Tim povodom razgovarali smo sa župnikom župe sv. Roka u Subotici mons. dr. **Andrijom Anišićem**, koji nam je pojasnio situaciju i objasnio kako u vjeri ostati i kako postupati.

Pandemija koja je zahvatila svijet zbog koronavirusa, na neki način zahvatila je i Crkvu. Kako se možemo boriti protiv zloga u ovo teško vrijeme, kako za čovječanstvo, tako i za Crkvu?

Nitko nije pošteđen posljedica ove pandemije, pa ni Katolička crkva. Ono što proživljavamo proteklih tjedana nezapamćeno je u novijoj povijesti. U nedjelju mi je bio najteži dan u 36 godina mog svećeničkog života i rada – sv. misa bez naroda. Teško mi je palo i što smo morali prekinuti devetnicu u čast sv. Josipa, na koju se i ove godine okupljalo svaku večer oko 200 vjernika... No, valja slušati državne i crkvene vlasti. Bez sumnje je da su mjere opravdane, premda smo mogli pratiti da su čak i biskupi i svećenici, pa i sami vjernici različito reagirali na njih. Sigurno se radi o velikoj i teškoj kušnji koju je Bog dozvolio ali, dobro ste to zapazili, izvjesno je da u svemu ovome i Zli, tj. đavao žanje obilatu žetvu. No, on nam ne može ništa ako ostanemo pove-

zani s Isusom, a to možemo na različite načine. Osim dnevne i nedjeljne svete mise na kojima sada vjernici ne smiju sudjelovati, imamo još jako puno duhovnog »oružja« za borbu protiv đavla i svih njegovih napasti, ali isto tako i puno milosnih sredstava da možemo sačuvati svoju vjeru. Prije svega tu je molitva. Osobito naglašavamo sada onu zajedničku, u obitelji. Isus je obećao da će biti među onima i s onima koji se okupljaju u njegovo ime na molitvu. Naravno, i osobna molitva je jako važna. Isus je prisutan i u svojoj riječi. Dobro bi bilo kad bismo u vrijeme policijskog sata čitali Sveto pismo – pročitali bismo cijeli Novi zavjet, pa duhovno štivo... Sad svi imamo puno više vremena i za to.

Sveti Otac, papa Franjo poziva na molitvu, post i odricanje. Brojne molitvene zajednice su se uključile u molitve diljem svijeta. Je li to pravi i jedini put za opstanak kršćanstva i vjere uopće?

Zahvaljujući suvremenoj tehnici mogu se pratiti i svete mise na radiju, TV-u, putem interneta na različite načine. Nikada nije bilo toliko svetih misa koje se prenose uživo, pa klanjanja, krunice... To je sve milost. A kad znamo da su i mjere privremene, onda lakše možemo u vjeri, nadi i ljubavi čekati da sve ovo prođe, te se vratiti normalnom životu u svakidašnjici. No, trudimo se svi da poslije ovoga budemo bolji ljudi i bolji kršćani. Naravno da su post i odricanje jako važni, ali najvažnija su sada djela ljubavi prema bližnjima. Moramo paziti da nikoga ne povrijedimo, da imamo razumijevanja za svačiju nestrpljivost i nervozu, ali osobito da konkretno pomažemo onima koji su u bilo kakvoj materijalnoj potrebi. U mnogim ljudima tijekom ovoga vremena povećan je osjećaj solidarnosti i djelotvorne ljubavi. Upravo, ta ljubav je najvažnija i život po Božjim zapovijedima u svakodnevnom životu. Misa i molitva su samo sredstva koja nam pomažu ostvariti tu našu najvažniju – kršćansku pa i ljudsku zadaću. Na koncu vremena bit ćemo suđeni po ljubavi, a ne po tom koliko smo puta bili na misi i pričestili se, ali puno je lakše biti dobar kad snagu crpimo iz tih duhovnih darova i milosnih sredstava.

Svete mise uz nazočnost vjernika nisu dozvoljene, na taj način vjernici ostaju bez svete pričesti. Kako se duhovno pričestiti?

Ono što trebamo znati, odnosno podsjetiti se da nije uvijek u Crkvi bila dopuštena nedjeljna i svakodnevna pričest. U svim starim molitvenicima mogu se pronaći molitve za duhovnu pričest. Tu pričest i inače smo preporučivali starima, bolesnima i nemoćnima koji ne mogu više ići na svete mise u crkvu. Evo jedne molitve za duhovnu pričest, mislim da ću tako najbolje odgovoriti na ovo vaše pitanje. Ovu molitvu molimo u prijenosu mise:

Moj Isuse, vjerujem da si prisutan u Presvetom Sakramentu. Volim Te više od svega i želim Te primiti u svoju dušu. Budući da Te ne mogu primiti u sakramentu, uđi u moje srce barem duhovno. Prihvaćam Te kao da si već zaista tu i ujedini me s Tobom. Ne dopusti da se ikad odijelim od Tebe. Amen

Koje su još Vaše preporuke za vjernike?

Osim gore navedenog, želim podsjetiti da su i naši biskupi preporučili da crkve ne zatvorimo posve, nego da ih držimo otvo-

rene u prikladno vrijeme, prema odluci svakog župnika, kako bi vjernici mogli navratiti na klanjanje i tihiu molitvu. No i to je sada malo otežano, jer treba paziti da u isto vrijeme na istome mjestu ne bude više od pet osoba. Ja ću po osobnim kontaktima napraviti raspored i skupine kad će tko doći na molitvu u crkvi.

Jesu li nam ovakve situacije potrebne kako bismo se ujedinili u molitvi?

Naravno da ne. Mi moliti moramo neprestano, ali kad dođu ovakve i slične situacije, onda su ljudi raspoloženi za molitvu – osobnu i obiteljsku – pa zato trebamo iskoristiti i ovu situaciju da bismo više molili te tražili od dobrog, milosrdnog i nježnog Boga Oca da što prije zaustavi širenje ovoga virusa kao i sve njegove posljedice, a one su brojne.

Ž. V.

Raspored sv. misa na valovima Radio Marije

Hrvatska redakcija Radio Marije Srbije prilagodila je svoj program izvanrednoj situaciji. Svete mise se svakodnevno služe u kapelici Radio Marije i prenose u određeno vrijeme. Preko web-stranice <http://radiomarija.rs/>, mobilne aplikacije i Facebook stranice ove radio postaje program je moguće pratiti 24 sata. Sljedeći raspored svetih misa važiti će dok traje izvanredno stanje. Sve eventualne promjene u rasporedu prijenosa svetih misa zabilježiti ćemo i na stranicama našega tjednika.

Raspored svetih misa na Radio Mariji:

Ponedjeljak, srijeda i petak – u 15 sati
Utorak, četvrtak i subota – u 7 sati
Nedjelja – u 12 sati

Radio Mariju Srbije možete slušati na sljedećim frekvencijama: Subotica 90.7 MHz, Sombor 95.7 MHz, Novi Sad 90.0 MHz, Niš 102.7 MHz i Vrdnik 88.4 MHz.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Bog je gospodar života

Ova korizma jedna je od najtežih u modernoj povijesti kršćanstva, jer se čovjek susreće s pandemijom do sada nepoznatoga virusa. Strah i neizvjesnost uz brojna ograničenja kao da stavljaju na kušnju našu vjeru, jer mnogi su zbunjeni i puni pitanja koja bi uputili Bogu. U ovim teškim vremenima ovonedjeljno evanđelje, koje govori o Lazarovu uskrsnuću (usp. Iv 11,1-45), možemo shvatiti kao ohrabrenje, ali i uputu što činiti kada se nađemo u strahu pred nepoznatim.

Cilj je da povjerujemo

U izvješću o ovom čudu zanimljivo je da je Lazar predstavljen kao Isusov prijatelj, navodi se da je Isus ljubio Lazara i njegove sestre, znači da je s njima bio blizak. Ali, o njemu ne znamo ni kako je živio prije, ni kako je živio poslije ovoga čudesnoga događaja. I u ovome odlomku, iako je on taj na kome se čudo dogodilo, ipak je središnji lik njegova sestra Marta kod koje se probudila vjera u Isusa kao Krista. Susret Isusa i Marte započinje njenim prigovorom: »Gospodine, da si bio ovdje, brat moj ne bi umro«. Ipak, nastavlja rečenicom punom vjere u Isusa i u Božju svemoć: »Ali i sada znam: što god zaišeš od Boga, dat će ti« (Iv 11,21-22). U nastavku Isus tumači novost radosne vijesti koju on donosi. Naime, Židovi su vjerovali u uskrsnuće mrtvih na kraju vremena, a Isus to jamči već sada svima koji povjeruju u njega: »Ja sam uskrsnuće i život: tko u mene vjeruje, ako i umre, živjet će. I tko god živi i vjeruje u mene, neće umrijeti nikada« (Iv 11,25-26). Ove Isusove riječi odmah su urodile plodom vjere Lazarove sestre Marte: »Da, Gospodine! Ja vjerujem da si ti Krist, Sin Božji, Onaj koji dolazi na svijet!« (Iv 11,27). Dakle, cijeli ovaj odlomak iz evanđelja usmjeren je prema ovoj ispovijesti vjere, to je i njegov cilj: da se Isus očituje kao Krist i da Marta u to povjeruje. Ali ne samo ona, nego i svi koji o ovome budu slušali i čitali, čitav svijet.

Naime, i cilj Isusovih čudesa je da po njima objavi svoju slavu kako bi ljudi povjerovali u njegovo poslanje i shvatili da je on Krist, ali i da se Bog po njemu proslavi. Da mu je cilj proslaviti Boga vidimo i po njegovoj reakciji kada je čuo za Lazarovu bolest. On ne žuri ozdraviti ga, kao što bismo očekivali. Nego izgovara re-

čenicu, koja će tek kasnije postati svima jasna: »Ta bolest nije na smrt, nego na slavu Božju, da se po njoj proslavi Sin Božji« (Iv 11,4). Iako se u prvi mah njima činilo da je Isus u zabludi, jer je bolest bila smrtna, a posebno kada je rekao da Lazar nije umro, nego spava. Ipak, Isus je znao što govori i namjerno je dopustio da Lazar umre, pa je tek tada riješio otići k njegovima, jer je to, kao što i sam kaže, bio način da probudi vjeru mnogih: »Ja se radujem što ne bijah ondje, i to poradi vas – da uzvjerujete« (Iv 11,15). I uistinu, ono što je učinio pokazuje slavu i moć Božju, potvrđuje da je ona Krist i da je život u njegovim rukama. I to ne samo naš ovozemaljski život, nego i vječni. I kada otkriva Marti svoj identitet i potvrđuje da je on onaj koji daje život pita je: »Vjeruješ li to?« (Iv 11,26). Ovo pitanje snažnije nego ikada postavlja se i nama. Zagrebimo dublje u svoju vjeru kako bismo pronašli odgovor.

Vjerujemo li?

U ovo vrijeme straha i neizvjesnosti vjerujemo li? Postavljamo li Bogu pitanja s prizvukom prigovora? Pouzdajemo li se u njega da može izbaviti od zla ne samo nas, nego cijeli svijet, ili smo u panici jer polako uviđamo da je čovjek nemoćan pred brojnim stvarima, iako se često ponaša kao da je on gospodar svega.

U odlomku o Lazarovu uskrsnuću Isus nas je naučio mnogo toga, što bismo, posebno u ovo vrijeme, trebali imati na umu. Prije svega da on na dobro može izvesti svaku lošu situaciju, koliko god ona beznadno izgledala. Za njega nema nemogućih stvari. On je onaj koji daje život, ne samo ovaj zemaljski, nego vječni. Dok živimo na zemlji, moramo živjeti za vječnost, jer ovdje sve prođe, a prema našim djelima i vjeri odredit će nam se što će biti u vječnosti. I najvažnije: Bog od nas traži vjeru, ali onu istinsku, kakvu je imala Marta kada ga je priznala Kristom, a ne neku površnu, uspavanu. I za svako čudo koje je učinio, Isus je tražio vjeru. To ostaje nepromijenjeno do danas. Sad je pravo vrijeme da ga i mi priznamo Kristom, ali ne samo riječima. On traži priznanje koje se ogleda u potpunom predanju i povjerenju u njega. A sada samo na svojevrsnom ispitu vjere. Sklopljenih ruku još imamo vremena priznati da je on onaj koji je uskrsnuće i život.

Kako napraviti »divlji« kvasac

Ovih dana svjedoci smo nestašice kvasca. Kockica koja, neki bi rekli, život znači. Ne baš doslovno, ali naviknuli smo na njega. Kupimo ga u trgovini i za čas se može napraviti neki kolač od dizanog tijesta ili čak kruh, koji, istina, život znači. S obzirom na to da kvasca u trgovinama, od kako je započelo izvanredno stanje, nema (ne zna se gdje su nestale sve one količine kvasca), prinuđeni smo ga praviti sami. Vjerujem da starije mame i bake to i ne doživljavaju strašno, ali mlađim kućanicama je ovo novi izazov. Da budem jasna, u trgovinama nema ni suhog kvasca.

I sama sam mislila kako je to lako i brzo napraviti, ali... lagano jest, ali ne i brzo. Potrebno je vrijeme i strpljenje. Stoga, evo

recepta kojeg trebate pripremiti unaprijed, jer da dobijete domaći kvasac treba vam, vjerovali ili ne, sedam dana... Sigurna sam kako ćete sada s puno više ljubavi gledati na kruh ili kakvo drugo dizano tijesto. Dobra priprema je, kažu, pola posla.

1. dan – dobro pomiješajte 40 g brašna i 0,4 dl vode kako biste dobili homogenu smjesu. Smjesu stavite u staklenku (staklenu bocu od 1 do 1,5 l) prekrите krpom ili gazom i tek naslonite poklopac. Ostavite na sobnoj temperaturi.

2. dan – ništa se posebno nije promijenilo, potrebno je samo kuhačom promiješati smjesu.

3. dan – sada bi se već trebale vidjeti promjene na smjesi, osjeti se jači miris i treba se pojaviti koji mjehurić zraka. Dodajte novih 40 g brašna i 0,4 dl vode, te smjesu pomiješajte i ostavite naredna 24 sata.

4. i 5. – dan ponovite postupak od trećeg dana. Kvasac bi trebao biti aktivan i trebali biste vidjeti više mjehurića.

6. dan – smjesu treba »nahriniti« dva puta s po 40 g brašna i 0,4 dl vode. Jednom ujutro i jednom navečer (ukupno 80 g brašna i 0,8 dl vode).

7. dan – smjesu je potrebno tri puta »nahriniti«, ujutro, popodne i navečer i to uvijek istom količinom od 40 g brašna i 0,4 dl vode, ukupno za cijeli dan 120 g brašna i 1,2 dl vode.

Vaš kvasac je spreman. Ovako pripremljen kvasac, ako ga ne koristite svakodnevno, možete staviti u hladnjak i »nahriniti« ga jednom tjedno. Ako kruh pravite dva do tri puta tjedno, onda kvasac ne treba biti u hladnjaku nego na sobnoj temperaturi, s tim što se mora »nahriniti« svaki dan. Da bi se izbjegla prevelika količina kvasca, iz staklenke je povremeno potrebno izvaditi polovicu i onda nadodati približno istu količinu vode i brašna.

Ako kvasac držite u hladnjaku, potrebno je izvaditi ga prije korištenja na sobnu temperaturu dva do tri sata ranije i to možete izvaditi samo onoliko koliko će vam biti potrebno.

Iskusne kućanice poručuju da jednom »uzgojeni« kvasac može trajati godinama, naravno uz nadoknjanje.

Neki će reći: kolika priprema za kvasac! Da, ali dobar posao zahtijeva i dobru pripremu. Sigurna sam da se nitko neće buniti kada vaš dom zamiriše domaćim toplim kruhom...

Evo i nekoliko konkretnih recepata:

Jednostavni kruh

100 g »divljeg« kvasca
2 dl vode
300 g polubijelog brašna
6 g soli

Pomiješajte brašno i vodu i ostavite da odstoji 20 minuta, zatim dodajte kvasac i sol. Zamijesite tijesto i ostavite ga da stoji dva sata.

U ta dva sata tijesto premijesite na svakih 30 minuta. Ponovno premijesite tijesto, oblikujte ga i stavite u prethodno pobrašnjen pleh. Pustite ga da se digne i onda ga stavite da se peče u pećnicu koju ste dobro zagrijali. Na dno pećnice stavite pleh s vodom kako biste stvorili vlažnost i tijesto prekrijte papirom za pečenje. Kruh pecite na 200 stupnjeva 15 do 20 minuta, zatim izvadite pleh s vodom i maknite papir, te ostavite peći još 20 do 30 minuta.

Kruh s kefirom

Potrebno je:
1,5 dl kefira

500 g brašna
1 prašak za pecivo
2 dl mlake vode
1 žličica soli
2 žlice ulja

Pomiješajte kefir sa žlicom brašna i ostavite preko noći na suhom i toplom mjestu. Sutradan u posudu stavite brašno, sol, prašak za pecivo, ulje, kefir s brašnom i vodu pa zamijesite glatko tijesto. Ostavite da odmori najmanje jedan sat. Pecite oko 30 minuta na 200 stupnjeva.

Po želji smjesi možete dodati i sjemenke lana, suncokreta, golice...

Pogača bez kvasca

Potrebno je:
350 g brašna
1/2 vrećice praška za pecivo
1/2 žličice sode bikarbone
1/2 šalice ulja
1 žličica soli
1 dl mineralne vode

Sve sastojke sjediniti i oblikovati krug koji je potrebno malo rastanjiti, staviti u okrugli pleh za pečenje i peći oko 30 minuta na 200 stupnjeva.

Domaći kruh

Potrebno:

500 g brašna
1 prašak za pecivo
1 suhi kvasac
1/2 jušne žlice soli
1/2 jušne žlice šećera
3 dl mlake vode

Sve sastojke umutiti mikserom i pustiti da tijesto odmori pola sata. Uključiti pećnicu na 250 stupnjeva i staviti vatrostalne posude da se griju. Od tijesta oblikovati kruh i staviti u tople posude, prekriti aluminijskom folijom i peći 20 minuta. Skinuti foliju i peći još 10 minuta. Kada je kruh pečen, umotati ga u kuhinjsku krpu i ostaviti da se odmori – prohladi.

Ž. V.

RECEPT NA TACNI

Baskijska piletina

Od silnog ponavljanja »nemoj misliti na torticu« u glavi, jedino ostaje ideja o tortici. Nemoj misliti na hranu, postaje samo jedno i zvuči što ćemo kuhati. Već pred kraj doručka smo se danas zapitali što ćemo kuhati za ručak iako smo znali. Dva puta smo ovih dana odgledali kuharsku emisiju na temu pripreme piletine na baskijski način. Ne prenosim recept u cijelosti, jer je zbog izolacijske situacije pretrpio promjene u namirnicama, pa prenosim moju verziju, nastalu u prepiskama s prijateljima iz Baskije, a vi prilagodite sebi.

Potrebno: 1 manje pile / 200 g pršute / 1 roštilj kobasica / 1 poriluk / 3 crvene paprike / 3 rajčice / 2 veće glavice luka / 4 češnja češnjaka / 1 manja tikvica / lovorov list / 1,5 dl piva / ružmarin / peršin / 100 g crnih maslina / ulje / sol.

Postupak: U dubljoj tavi propržiti isjeckanu pršutu i nakon nekoliko minuta dodati joj iskomadanu piletinu. Za ovo jelo sam koristila batac i pileća prsa, a druge dijelove pileta ostavila za juhu. Kada je meso dovoljno proprženo, izvaditi iz tave i u njoj ispržiti kobasicu. U istoj tavi pržiti usitnjen luk, papriku, tikvice i češnjak. Dodati piletinu, pršutu i kobasicu, zatim doliti jedan decilitar vode, pivo, rajčicu koju ste samljeli u čoperu. Začiniti sve sastojke i ostaviti na jakoj vatri dok ne proključa, a zatim stišati vatru i nastaviti kuhanje još pola sata. Desetak minuta prije kraja dodati naribane masline i list peršina.

Uz jelo možete servirati i obareni krumpir, a susjeda je prošlog puta servirala i palentu. Zapravo, nisam sigurna koliko palenta ugrožava baskijski naziv, ali sigurno okus ne ugrožava. Poslije ručka je dozvoljena čaša piva i mala drijemka. Dobar tek!

Gorana Kopora

Stvarajući dom za obitelj

Iako se obiteljska kuća poznatog subotičkog arhitekta iz tridesetih i poratnih godina prošlog stoljeća **Baltazara Bolte Dulića** ne nalazi u Ulici braće Radića, već odmah iza ugla ove s Ulicom Mirka Bogovića, ona pripada značajnoj arhitektonskoj baštini ovog lijepog starog dijela grada. Za razliku od kuća u Ulici braće Radića, najvećim dijelom nastalih na prijelazu iz devetnaestog u dvadeseto stoljeće, kada je Subotica bila u velikoj privrednoj, ekonomskoj, a onda i graditeljskoj ekspanziji, Baltazar Dulić je jednokatnu kuću za svoju obitelj projektirao i izgradio 1939. godine (a po nekim podacima 1936. godine), u stilu tada aktualne »moderne«. Do tih godina već je projektirao niz objekata u rodnom Đurđinu i Subotici.

Vrlo zanimljiv opis obiteljske kuće značajnog arhitekta iz prošlosti grada, uz prikaz ukupne karijere i ostalih arhitektonskih Dulićevih djela, dao je **Bela Duranci**, povjesničar umjetnosti, kroničar i pisac u tekstu *Graditelj u »nevreme«*, objavljenom u časopisu *Rukovet*, broj 9-12 iz 2002. godine. Evo dijela toga opisa:

»Dom Bolte Dulića, ugaona katnica na placu skromnih dimenzija, stoji i danas... Dostojanstvom smirenih ritmova kao da isijava temperament autora. Kao u ogledalu 'vidi se' lik racionalnog graditelja, ekonomičnog u svemu, ličnost koja ne iskazuje bučno svoje osjećaje. Naprotiv, dvorišnim izgledom zamisli obiteljskog doma iskazuje tananu osjećajnost građanina koji želi uživati u miru vlastitog dvorišta...«.

Među poznatim javnim objektima Dulić (1905. – 1982.) je projektirao đurđinsku crkvu 1935., Ljetnu pozornicu na Paliću 1949./50., *Paulinum*, Ekonomski fakultet i niz drugih zgrada.

Harmonikaši i harmonika

Fotografija je snimljena 1. X. 1946. u Apatinu. Na njoj su **Elizabeta** (r. 1935.) i **Nikola** (r. 1937.), sestra i brat, **Šimić, Žalimovi**, porijeklom iz Sonte. Harmoniku koju drži Elizabeta je dobio na dar njihov otac od tadašnjeg, posljednjeg vlasnika tvornice muzičkih instrumenata *Franz Horn* u Apatinu. Tvornica je osnovana 1836. i bila je najstarija toga tipa u Ugarskoj i Kraljevini SHS. Tvornica je imala internacionalni renome. Zatvorena je 1953. (mada je neslužbeno nastavila s reparacijom muzičkih instrumenata do smrti vlasnika 1967.). Vlasnik **Ludvig Horn** je poznavao **Stipana Šimića**, bivšeg časnika vojske Kraljevine SHS kao finog gospodina, pa mu je darovao harmoniku marke *Donna Bella, Ludrolg*. Njegova kći je s radošću prihvatila harmoniku i ne poznajući note, po sluhu je počela uvježbavati starogradsku pjesmu *Hladan vjetar poljem piri*. Pomagao joj je pjevajući njen otac Stipan koji je umio lijepo pjevati. Dvije godine mlađi brat se također okušao na harmonici, pa su roditelji i njemu kupili dugmetaru od papira kao božićni poklon. Ljutio se što je njegova harmonika od papira, ali uz roditeljska uvjeravanja ipak ju je prihvatio. Kasnije djeca nisu pokazivala interes za muzičko obrazovanje, ali su po sluhu uveseljavala svoje roditelje, rodbinu i prijatelje tijekom djetinjstva i mladosti.

Ova djeca, kao i mnoga druga iz tog vremena, su bila pogođena ratom i već tada nosila njegove ožiljke. Koliko su ti ožiljci duboki, svjedoče njihova sjećanja koja su još uvijek vrlo živa.

Do sredine travnja 1941. su živjeli u Beogradu, gdje im je otac službovao kao časnik vojske Kraljevine SHS. Kobnoga 6. travnja iste godine su se zatekli na ulici s majkom. Odjednom se nebo prekrilo »padobrancima«. Ljudi su vikali: »Padobranci, padobranci!«. Kada se začula prva eksplozija, shvatili su da su to bombe. Prolaznici su u panici tražili zaklon, a kad je bombardiranje prestalo, ugledali su kataklizmu. Vratili su se s majkom doma, a oca više nije bilo. Budući da mati nije imala nikoga svoga u gradu gdje bi mogla smjestiti djecu, svaki dan ih je vodila sa sobom i pod ruševinama tražila supruga. I danas se Elizabeta sjeća ruševina i raskomadanih leševa kojih je bilo čak i na električnim i telefonskim stupovima.

U razrušenom Beogradu više za njih nije bilo života te odlaze u Sontu, gdje su im živjeli tatini roditelji i mamina samohrana mati.

Elizabetu mati upisuje u školu, jer se tu učilo pola šokački (nije greška, zaista se učilo šokački), pola mađarski. Učiteljica je u prvom razredu bila **Albertina Kernenci**, a u drugom **Nada Babić**. Majka je Elizabetu oslovljavala s **Elice**. To je bilo za seosku djecu

nepoznato ime, pa su je prozvali **Jelicom**. U trećem razredu se preseljavaju u Apatin. Otac se vratio iz logora Stalag 17 iz Njemačke nakon 11 mjeseci, te su sada već duže vrijeme bili svi na okupu. Elizabeta se upisuje u treći razred, tada mađarske škole i dobija ime **Erzsébet**. Učiteljica je **Zagorka Klenanz**. Polovicu školske godine četvrtog razreda Elizabeta uči na mađarskom, a drugu polovicu nakon oslobođenja na »jugoslavenskom jeziku«. Četvrti, peti, šesti i sedmi razred je pohađala u učiteljicinoj velikoj kući gdje je bila škola. Mala matura je tada bila sedam razreda i ona ju je stekla 1949. Na svim školskim svjedodžbama

je upisana kao **Jelisaveta**. To je otkrila tek onda kada je trebalo praviti osobnu iskaznicu, te je morala mijenjati ime u **Elizabeta**, kako je i krštena i upisana u matičnu knjigu. Elizabeta je po završenoj maloj maturi upisala i završila Kemijsku školu u Subotici. Radila je tijekom života kao kemijski tehničar i tako stekla mirovinu.

Nikola se od početka upisao u školu u Apatinu. Njemu nisu mijenjana imena, jer je školovanje započeo u novoj Jugoslaviji. Tu je također stekao osnovno obrazovanje od sedam razreda, a onda se upisao u školu za metalostrugara. Dobio je zvanje visokokvalificiranog metalostrugara. Izvjesno vrijeme je radio u Apatinu, a onda se obreo u Njemačkoj gdje danas uživa u plodovima mirovine.

Harmonika iz tvornice *Horn* je prodana 1954. kada se Elizabeta udavala. Za polovicu novca je izatkan šokački ćilim mladi za udaju, a za drugu polovicu je Nikola dobio fotoaparat.

Mali harmonikaši su danas starac i starica bistroga uma. Početak nove 2020. su proslavili zajedno u Novom Sadu, u Elizabetinom domu. Ona, Elica u osamdeset petoj i on, Nikola, u osamdeset trećoj godini života.

Ruža Silađev

Vremenska prognoza

Svima je dobro poznato, a i svaki dan smo svjedoci toga da je ožujak prevrtljiv. Tu se misli na vrijeme, koje je često promjenljivo. Stigli smo skoro do samoga kraja ovoga »nesigurnog mjeseca«, ali valja se sjetiti onih koji nam svakodnevno predviđaju vrijeme. Kako nastaje vremenska prognoza? Tko mjeri vrijeme? Mogu li životinje i biljke biti prognostičari? Imaju li oblaci imena? Puno pitanja, a odgovore potraži u tekstu koji slijedi.

Kako nastaje vremenska prognoza?

Vremenska prognoza je zapravo predviđanje vremenskih uvjeta i promjena, a grana znanosti koja proučava promjenu vremenskih prilika zove se meteorologija. Postoji više grana meteorologije, a ona na temelju koje se radi vremenska prognoza se zove sinoptička meteorologija.

Tko mjeri vrijeme?

Nekada, da bi saznali kakvo će biti vrijeme, ljudi su promatrali nebo i ponašanje biljaka i životinja. Danas se za prognoziranje vremena svakodnevno prikupljaju podaci iz meteoroloških postaja, koje su opremljene termometrima, higrometrima, anemometrima, menzurama i živinim barometrima. Podaci se prikupljaju iz više od 8.000 meteoroloških postaja koje se nalaze na kopnu, brodovima, na zrakoplovima, balonima, naftnim platformama i uz pomoć meteoroloških satelita. Svaka tri sata podaci se šalju u 13 glavnih meteoroloških središta, gdje se pohranjuju u računalu, a meteorolozi na temelju njih rade vremenske prognoze.

Vremenska prognoza

Sigurna sam kako ste se već više puta pitali roditelje: »Kakvo će vrijeme biti sutra?«. Nije lako i jednostavno protumačiti vrijeme iako vidimo oblake, kišu ili sunce.

Prognoza vremena može biti kratkoročna i dugoročna. Dugoročna prognoza je prognoza dva tjedna unaprijed i njome se točno može predvidjeti opća meteorološka situacija, ali je manje točna. Kratkoročna prognoza je prognoza za dva-tri dana unaprijed i točna je u 90% slučajeva.

Životinje i biljke kao prognostičari?

Istina je: i životinje, pa i biljke mogu biti prognostičari, no važno je znati na koji način oni prognoziraju vrijeme. Primjerice: muhe uoči kiše ili nevremena jako peckaju (kako mi to često kažemo, grizu). Vrane jako kriješte, a mačke su nemirne i grebu se. Vjeverice uznemireno skaču po drveću, ribe iskaču iz vode, a lastavice nisko lete. Kad sljedeći put vidite neku od ovih životinja, proma-

trajte njeno ponašanje, pa iz toga možda doznate i kakvo nas vrijeme čeka.

Biljke pokretima svojega lišća, otvaranjem i zatvaranjem cvjetova, spuštanjem i dizanjem grana nagovještaju kakvo će vrijeme biti. Poneke biljke i svojim mirisom najavljuju promjenu vremena.

Oblaci imaju imena

Ne znam jeste li uopće znali da i oblaci imaju svoja imena. Pitanje glasi: kako su ih dobili? Vjerujem da ste bar jednom u životu promatrali oblake i uočavali njihove neobične oblike. Možda ste u nekome od njih prepoznali neku životinju ili zmaja, krokodila... Meteorolozi su im nadjenuli imena, koja su povezana s njihovim oblikom. Nazivi su na latinskom jeziku, koji služi za sporazumijevanje učenih ljudi diljem svijeta, a kad bi preveli na hrvatski, dobili bismo imena: zarez, riblja kost, nakovanj, šiba, kapuljača... Kada pogledate u nebo i vidite neki zanimljiv oblak, vi mu slobodno nadjenite kakvo »novo« ime.

Vrijeme s tisuću lica

Stari ljudi znaju reći kako vrijeme ima tisuću lica. Sve što se zbiva u zraku zove se vrijeme, pa tako, iako zrak ne vidimo, ne čujemo, niti osjetimo njegov miris, on se nalazi svugdje oko nas. Ima slučajeva kada je vrijeme doista čudno i kada nas sve iznenadi. Sjetite se samo naglih promjena u temperaturi ili kada ljeti zahladi. Ima i onih situacija kada zimi sunce zagrije, pa želimo ići bez jakne vani. To su sve moguće promjene u vremenu koje se događaju.

Kako nas vrijeme čeka?

Meteorolozi za travanj 2020. godina najavljuju topliji i prosječno vlažan period s mogućim mrazom na početku mjeseca. Srednja minimalna temperatura bit će oko 10 stupnjeva, a srednja najviše oko 19. Tako najavljuju meteorolozi, a kakvo će vrijeme zapravo biti to ćemo tek vidjeti.

Preporučujem vam da na jedan papir A4 formata iscrtate datume (napravite kalendar) i svaki dan upišete kako je vrijeme bilo. Tako ćete imati vlastiti pregled vremena, a ujedno ćete vidjeti da i nije tako lako pratiti vrijeme.

Svjetski meteorološki dan obilježava se 23. ožujka, i to u spomen kada je službeno osnovana Svjetska meteorološka organizacija, istoga datuma 1950. godine. Dakle, prije točno 70 godina.

ZOVEM SE: Marija Kujundžić
IDEM U ŠKOLU: OŠ Ivan Milutinović – 2. razred
IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: idem na folklor
VOLIM: plesati, pjevati, crtati i igrati se
NE VOLIM: svađe
U SLOBODNO VRIJEME: čitam, crtam i igram se
NAJ PREDMET: hrvatski jezik, tjelesni, glazbeno i srpski jezik
KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: umjetnica ili odgojiteljica

Too Toth optika
DR. TOOTH
551-045
Subotica, kod glavne pošte.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupaone, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaonice, tri štale, svinjci, dvije garaže. Tel.: 064 247-09-49.

Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel.: 00385-95-366-17-67.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viran- goši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pre- gače i sl. Tel.: 024/532-570.

Izdajem apartman u Šantićevoj ulici u Subotici. Tel.: 063/865-55-96.

Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, pa- puče, marame i slično, starinska kolijevka. Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjeseč- nog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigu- rani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kon- takt telefon: Mirkko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Tel.: 064 18-39-591.

Hitno i povoljno prodajem zemlju u Subotici, 1 h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Miču- rinovoj 22, Subotica. Informacije na mobitel: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekoristene perne pu- njene novim sitnim gušćijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
GRADSKA UPRAVA
Broj: IV-13-111-1-21/2020
Dana: 24. 3. 2020.
24000 Subotica
Trg slobode 1
Tel. 024-636-101
MUD/SU

Temeljem članka 102. stavak 2. i 3. Zakona o za- poslenima u autonomnim pokrajinama i jedinicama lokalne samouprave (*Službeni glasnik RS* br. 21/2016, 113/2017 i 95/2018) i temeljem članka 35. Odluke o Gradskoj upravi Grada Subotice (pročišćen tekst) (*Službeni list Grada Subotice* broj 18/17 i 30/17) načel- nik Gradske uprave objavljuje

OBAVIJEST O JAVNOM NATJEČAJU

Obavještavaju se svi zainteresirani kandidati da je Gradska uprava grada Subotice dana 27. 3. 2020. ras- pisala javni natječaj za popunu slobodnog izvršitelj- skog radnog mjesta.

Natječaj je objavljen na internetskoj stranici Grada Subotice http://www.subotica.rs/index/pagelist/lg/cp/id_page_node/63

Marija Ušumović Davčik, master pravica
NAČELNICA GRADSKJE UPRAVE

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 31. 3. 2020.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET +TELEVIZIJA +TELEFON

Astra
Telekom

STANDARD
MIX PAKETI

024 555 765

Karadordev put 2, Subotica
www.astratelekom.com

Stanislav Bašić Palković, nogometni trener

Vratit ću se nogometu

Svojevremeno jedan od najtalentiranijih subotičkih nogometaša u svojoj generaciji koja je, igranjem u finalu nogometnog kupa Jugoslavije, napravila najveći uspjeh u povijesti junior-skog nogometa na sjeveru Bačke, **Stanislav Bašić Palković** danas živi i radi u Francuskoj. Istina, posljednjih godina je, prirodom posla kojim se bavi, nešto udaljeniji od nogometnih terena, ali planira u skorijoj budućnosti ponovno se aktivirati u trenerskoj ulozi.

»S obzirom na to da se za koju godinu namjeravam preseliti u Poreč, tamo bih se želio ponovno baviti trenerskim poslom budući da posjedujem potrebite stručne licence za samostalno vođenje momčadi iz nižih natjecateljskih rangova ili za ulogu prvoga pomoćnika trenerima prvoligaških momčadi. U ovom trenutku sam u malom tzv. *stand by* aranžmanu s nogometom, ali redovito pratim sva zbivanja u Francuskoj i Hrvatskoj ligi«, kaže nam na početku ovog pomalo retrospektivnog razgovora Stanislav Bašić Palković, subotičkoj publici mnogo poznatiji pod svojim nadimkom **Cule**.

Nogometni retro

Iako se isprva bavio hrvanjem, a nogomet aktivno počeo igrati tek u petnaestoj godini, Cule je u samo dvije godine pokazao svoj veliki talent i kao tinejdžer dobio priliku zaigrati u prvoj momčadi NK *Spartaka*.

»Snažni trbušni mišići, koje sam stekao aktivnim hrvanjem, i brzina koju sam posjedovao uz solidnu visinu, u mnogome su mi pomogli da se počnem efektno isticati na nogometnom terenu. Zahvaljujući postignutim golovima brzo sam napredovao, preskakao starosne kategorije i već sa sedamnaest godina počeo trenirati s prvom juniorskom momčadi. Uslijedio je plasman u povijesno finale omladinskog kupa Jugoslavije, koje smo protiv *Hajduka*, golom **Vulića** s 35 metara, nesretno izgubili s 2:1. Ali dobre igre u juniorskoj momčadi preporučile su me za prvu momčad i ubrzo sam, unatoč mladim godinama, dobio priliku zaigrati u seniorskoj konkurenciji.«

Stanislav Bašić Palković je u kratkom roku postao ljubimac *Spartakovih* navijača, jer je u četiri nastupa za prvu momčad postigao četiri pogotka. Cijeli stadion je znao skandirati nadimak mladog napadača, ali ubrzo su se stvari promijenile i samovoljom tadašnjeg trenera više nije dobivao priliku zaigrati, iako je publika kontinuirano zazivala njegovo ime.

»Davno je to bilo i te nogometne nepravde se niti ne želim više prisjećati. Poslije sam otišao na služenje vojnog roka u Beograd, trenirao s prvom momčadi *Crvene zvezde* i **Dragan Džajić** me je želio dovesti. Ali iz kluba su odredili golemu odštetu i taj transfer je, naravno, propao. Kao i sljedeće dvije godine moje karijere, jer za *Spartak* mi nisu dali da igram, a niti sam mogao promijeniti sredinu.«

Nogometu se Cule vratio nakon spomenute dvogodišnje poma-

lo prisilne stanke i uslijedili su nastupi za nekoliko jugoslavenskih klubova.

»Igrao sam za *Zadar*, *Borac* (Banja Luka), *Olimpiju* (Ljubljana), *Gorizia* (Italija), da bih 1988. godine otišao u Francusku, gdje sam igrao za momčad *La Roche* u Drugoj ligi. Nažalost, zbog brojnih ozljeda bio sam primoran vrlo rano završiti aktivnu nogometnu karijeru u jednom francuskom četvrtoligašu, gdje sam i započeo svoj trenerski poziv.«

Trenerski rad

Nakon okončanja aktivne igračke karijere Stanislav je teren zamijenio klupom i kao trener počeo raditi s mlađim nogometnim uzrastima. Analitički pristup, uz kontinuirano stručno usavršavanje, ubrzo su donijeli i prve natjecateljske rezultate.

»Uspio sam juniorsku momčad jednog malog petoligaša *Cosd Saint Dizier* uvesti u francusku Prvu ligu. Znakovito u cijeloj priči je da smo ovaj veliki uspjeh ostvarili praktično bez ikakvih novčanih sredstava i odgovarajućeg nogometnog igrališta, nego smo se dovijali kako smo znali i umjeli. Kako po pitanju organiziranja treninga, odlazaka na utakmice (u nekoliko osobnih automobila), ali i rješavanja svih potrebnih financija. Ponosan sam na sve te momke koji su uspijevali pobjeđivati svoje vršnjake iz mnogo bogatijih prvoligaških klubova«, ističe naš sugovornik.

Na koncu našeg razgovora upitali smo Stanislava Bašića Palkovića kako bi sebe definirao kao trenera.

»Dobar trener mora imati autoritet kod svojih igrača, ali s druge strane mora razvijati i dobru komunikaciju, te osjećaj bliskosti kroz povremenu šalu i dobro raspoloženje, kako na terenu tako i u svlačioni. Također, igrače treba pohvaliti i kad izgube, ukoliko su naravno u igri dali svoj maksimum. Za dobar duh u momčadi jako je važno razvijati pozitivnu psihologiju, baš kako je to odlično radio moj trener u juniorskim danima u *Spartaku* **Dejan Vrana**. Na koncu, dobar trener mora biti izuzetno pravedan i uživati veliko povjerenje svojih igrača.«

D. P.

Hajduk

Pored nerealiziranog transfera u *Crvenu zvezdu*, Stanislav Bašić Palković je bio na radaru i splitskog *Hajduka*. Emisari 'bilih' su zbog njega dolazili u Suboticu, ali nažalost zbog određenih nesretnih okolnosti Cule nije obukao hajdučku majicu.

Veselin Rakočević, teniski trener

Tenis je stil življenja

Bogato igračko i trenersko iskustvo iz SAD-a i Njemačke nastojim prenijeti svojim učenicima

Koncem prošle godine i natjecateljske sezone teniska javnost Srbije bila je zadivljena impresivnim momčadskim uspjesima juniorskih i seniorskih sastava TK *Spartak* iz Subotice (naslovi prvaka u muškoj i ženskoj konkurenciji). Uz glavnog trenera **Ladislava Demetera** veliki doprinos ovom povijesnom uspjehu kluba iz Dudove šume svakako ima i **Veselin Rakočević**, teniski trener s bogatim međunarodnim iskustvom, koji posljednjih nekoliko godina radi u ovom sportskom kolektivu. U ovim teškim trenucima, kada sport prisilno mora mirovati zbog opakog koronavirusa, ovo je jedna lijepa životno-sportska priča koja bi mogla nadahnuti mlađe naraštaje da se, kada sve ovo prođe, uhvate reketa i pokušaju ostvariti svoj teniski san.

Na početku razgovora upitali smo Veselina što za njega znači tenis?

»Tenis, kao individualni sport, otvara mnoge poligone za nadmetanje s protivnikom počevši od tehničkog i taktičkog aspekta pa sve do tjelesnog, mentalne i karakterne osobenosti svakog tenisača i tenisačice. Svi oni skupa su jednako važni i bitni za dobar rezultat. Isto je i u životu! Zbog toga je tenis, na određeni specifičan način, stil življenja. Svi koji su ga barem jednom zaigrali to dobro znaju«, kaže naš sugovornik, koji je sljedbenik teniske filozofije od svojih najmlađih godina.

Igračka karijera

Prve teniske korake, kako se to uobičajeno figurativno kaže, Veselin Rakočević je napravio upravo na zemljanim terenima TK *Spartak* iz Subotice, istim onima na kojima danas podučava sve generacije mladih tenisača i tenisačica. Uspješna igračka karijera, kako na domaćim tako i u inozemnim natjecanjima uz trenersko usavršavanje u SAD-u i Njemačkoj, garant su kvalitetnog pedagoškog rada.

Koje bi ste rezultate izdvojili kao najbolje u svojoj aktivnoj igračkoj karijeri?

»U različitim starosnim natjecateljskim kategorijama bio sam višestruki prvak Vojvodine, treći na juniorskom dvoranskom prvenstvu države (SRJ) i TOP 3 junior na ranking listama, te seniorski viceprvak države u igri parova skupa s **Gáborom Komáromijem**, danas istaknutim trenerom u Budimpešti. Puno je osvojenih pobjedničkih pokala u pojedinačnoj i dubl konkurenciji na domaćim i inozemnim turnirima, no nažalost ozbiljniju profesionalnu karijeru nisam mogao započeti zbog političke situacije u devedesetim godinama prošloga stoljeća i nemogućnosti igranja na međunarodnim turnirima zbog sankcija koje su uvedene prema našoj državi. Zbog toga sam se, uz sportsku stipendiju, odlučio otići na školovanje u SAD (Bethune Cookman University Daytona Beach) gdje sam već u prvoj godini studija zbog istaknutih rezultata dobio nagradu kao najbolji *rookie* godine (najbolji debitant), a

potom i nekoliko puta bio nagrađivan s *all american award* (sportsko-akademsko priznanje). Nakon svršetka studija (međunarodni biznis) radio sam kao glavni trener sveučilišne teniske ekipe i postao najmlađi dobitnik nagrade *Coach of the year* (u povijesti te teniske konferencije) zbog osvajanja prvog (djevojke) i trećeg mjesta (momci) u Mid Eastern Athletic Conference. Potom sam pet godina radio u Njemačkoj (glavni trener TC *Hollage* iz Osnabrucka) i stekao trenersku licenciju DTB (Njemački tenis savez).«

Trenerski poziv

Po povratku iz višegodišnjeg radnoga boravka u inozemstvu Veselin Rakočević je svoje veliko tenisko znanje i vještinu uspješno počeo prenositi svim starosnim generacijama, kako u svom privatnom TK *Park* tako i u svom matičnom klubu TK *Spartak*. Kruna svakodnevnoga kvalitetnoga timskog rada s najboljim mladim natjecateljima stigla je u vidu četiri naslova državnih prvaka u ekipnoj konkurenciji juniora i juniorki, te seniora i seniorki. Ne smiju se zaboraviti ni individualni rezultati mlađih natjecatelja i natjecateljki s kojima radi, od kojih su nekolicina među najboljim natjecateljima u svojim konkurencijama u Srbiji.

Što za Vas profesionalno, ali i osobno, znače svi osvojeni naslovi državnih prvaka?

»Profesionalno znače potvrdu kvalitetnoga sustavnoga rada u klubu, a osobno satisfakciju da smo uspjeli biti na liniji svojih slavni prethodnika koji su također, svojevremeno svojim rezultatima, pisali povijest tenisa na ovim prostorima. Ponosan sam na sav uloženi trud, višegodišnji svakodnevni rad s pojedinim današnjim državnim prvacima, a posebno na privilegij da sjedim na klupi i svojim savjetima pomognem tek punoljetnim mladima da stignu do seniorskog naslova prvaka države. Jer velika većina

javnosti ne zna kako je seniorski naslov prvaka države izborni s kompletnom juniorskom postavom, što ovom povijesnom uspjehu za TK *Spartak* iz Subotice daje još veći značaj!»

Govoreći o svojoj trenerskoj karijeri, koja se počela razvijati u SAD-u, a potom posve usavršavala u Njemačkoj, Veselin posebno apostrofira **Dalibora Križanovića**, rođenog Subotičanina, glasovitog trenera iz Osnabrucka (Njemačka) s kojim je skupa radio nekoliko godina.

»Dalibor Križanović jedna je od živih subotičkih teniskih legendi i vjerojatno najbolji primjer tenis životnog stila. Unatoč brojnim razočaranjima koje je svih proteklih godina doživio pomažući našim igračima i trenerima, nastavlja i dalje nesebično izlaziti u susret svima onima koji mu se obrate za pomoć. **Dali**, kako ga svi tamo zovu, nije samo teniski trener nego i pravi teniski brend u Njemačkoj, jer je vlasnik najmasovnije teniske škole u pokrajini Donja Saska i savezni trener za najtalentiraniju djecu regije. Ima-

jući prilike raditi s njim i uz njega, u mnogome sam proširio svoje trenersko umijeće.«

Planovi, budućnost...

Lijepa je teniska priča koju nam je u minulim redovima ispričao teniski trener Veselin Rakočević, priča koja bi svakako mogla potaknuti mlade, ali i one malo starije, da, kada prođu ova teška vremena borbe s koronavirusom, započnu svoje druženje s bijelim sportom.

Što su Vaši daljnji životni i trenerski planovi?

»Prije svega bih poželio svima puno zdravlja i istrajnosti u borbi protiv opakog koronavirusa (ostanite doma), a kada sve to prođe da se svi vratimo normalnom životu. Teniski gledano želio bih svojim iskustvom pridonijeti daljem razvoju tenisa u Subotici, kako na natjecateljskoj razini tako i na planu razvitka rekreativnog bavljenja ovim lijepim sportom. Nažalost, nakon renesansnog razdoblja i velike masovnosti, srpski tenis je zapao u ozbiljnu krizu. Mi u TK *Spartak* smo to na vrijeme prepoznali i nastojat ćemo intenzivno raditi na tome da se teniski kotač u našem gradu ne zaustavi.«

D. P.

Uzori

»Moji teniski uzori su najbolji igrači *Spartaka* iz generacije rođene šezdesetih godina prošloga stoljeća: **Zoran Gabrić, Aleksandar Kukaras i Gábor Rózsa**, koji mi je u jednom dijelu moje juniorske karijere bio i trener.«

POGLED S TRIBINA (u prošlost)

Poštovani čitatelji, s obzirom na to da su zbog pandemije koronavirusa sva sportska događanja suspendirana do daljnjeg, našu i vašu rubriku nastavljamo pogledima u prošlost i sjećanjima na velikane i događaje hrvatskog sporta na ovim našim prostorima.

Netoj

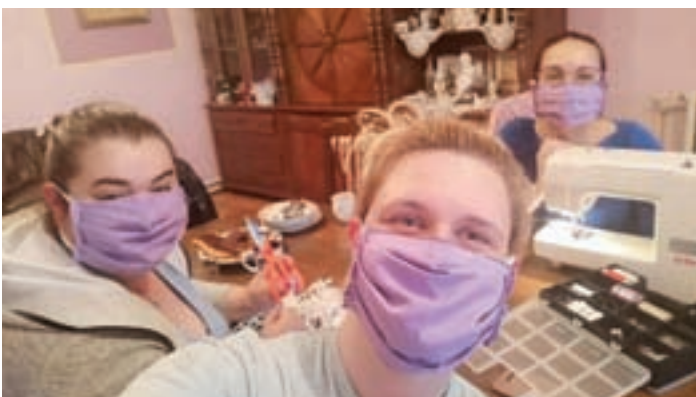
Nesto Kopunović Netoj je rođen 1911. godine u Subotici, u dijelu grada znanom kao Vučidol, i od najranijeg djetinjstva počeo je naganjati krpenjaču, jedinu loptu za koju su tadašnja djeca mogla znati. Mali i sitan, svoj tjelesni nedostatak je nadomješćivao izuzetnom brzinom i tehnikom, a njegov talent ubrzo je prepoznat od prvih nogometnih skauta tadašnjeg vremena i 1925. godine je postao član omladinske momčadi *Bačke* u kojoj je proveo sljedećih šesnaest godina, sve do svog igračkog oproštaja 1941. godine. Do 1927. godine igrao je za omladinke, a iste godine je postao članom pričuvne momčadi. Za prvu momčad *Bačke* zaigrao je 1929. godine protiv ŽAK-a u Bačkoj Topoli, a na svom

debiju zabio je tri gola u uvjerljivoj pobjedi od 6:0. I od tog susreta započinje nevjerovatna nogometna bajka o najvećem talentu koji je stasao na travnjaku pokraj Somborske kapije. Opće je poznato kako su mnogi *Bačkini* drukeri na utakmice svog voljenog kluba dolazili ponajviše i zbog divljenja prema Netojevom nogometnom talentu. A imali su i zbog čega. Jer Netoj je gotovo na svakoj utakmici postigao gol ili imao asistenciju svojim suigračima, a nije bila rijetkost da pogodi protivničku mrežu izravnim šutom iz kornera. Zahvaljujući brzini, često je probijao stranu i upućivao precizne centaršuteve na koje je trebalo samo postaviti glavu i postići pogodak. Vrhunska tehnika koju je posjedovao omogućavala mu je sigurnost kod izvođenja slobodnih udaraca i penala, pa dileme nije bilo kada bi ih suci dosuđivali u korist *Bačke*. Također, što je još jedna kvalitetna neobičnost vezana uz ovog vrhunskog nogometaša, unatoč omanjem rastu, Netoj je često znao i glavom zabijati golove. Riječju, bio je apsolutno svestran i nogometni sveznadar. Nažalost, opće političke prilike vremena u kome je živio i igrao, pod izlikom upravo niskog rasta i tjelesne slabosti, onemogućile su ga u nastupu za tadašnju državnu reprezentaciju i mogućnost prikazivanja talenta na velikoj međunarodnoj sceni. Igrali su pojedini *Bačkini* igrači za pojedine reprezentativne selekcije (**Čiča Kujundžić** i dr.), ali Netojev talent je bio nešto posve drugo. Slabije zdravlje, od kojeg je Netoj patio, uzelo je danak već u 31. godini njegovog života i Nesto Kopunović je otišao u legendu 1942. godine.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Humanitarci na djelu

Iz Ivković šora

Stra

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja. Jevo, da vam se ispriopovidam. Zdravo sam bi-
san, sve sikkēm. Ovo kandar je sav svit poludio šta li je. Ta baš sam
sad »ispravio« i mog rođu Josu. Došo mi malopre sav zaduvan, ni-
sam ga ni pozno, natakto niku masku, onu što se hasnira kad se krupi.
Veli, nije bilo u pateki pravi, pa rukavice gumene što se hasniraje kad se
odapire kupatilo. Kogod mu utiro velik stra, sav unezviren divani o nikim
virusu pa nikim mirama, a ja mu lipo kazo da ide na njegov salaš pa nek
tamo širi te bakcile a ne meni po avliji. Doduše, nemam više tušta josaga,
al mož mi se Roko pobolit. On je u tim starijim kerećijim godinama pa
mu slab imunitet. Najbolje da se Josa drži kuće dvi nedilje kako odozgor
zapovidaše. Ne kažem, treba bit na oprezu i vlast poštivat al ne treba se
oma tako poplašit. Ja oma očo u selo, čeljadi moja, pa svratio u dućan a
tamo veli ona gospoja samo po dvoje mož. Jezuš Marija, u tolikim duća-
nu samo dvoje čeljadi, a i ona što prodaje sva zakukuljena i zamumulje-
na, kugod da je od druge vire. Ja gledim u nju pa se mislim koliko imate
u dućanu robe, dosta vam i jedno čeljade. I ništa, ajd u drugi dućan pa
napazario. Jedino nisam uspio napazarit hajzl artije. Vele da je nestalo i
da čekaju robu da se ne sekiram. Gledim pa se mislim, čeljadi moja, kaki
smo mi postali svit. Od makar kake nevolje i uzbune prvo pokupujemo
wc artiju. No, to i nije baš velika nevolja. Ima čutaka za dosta. Došo sam
na salaš u Ivković šor i ja niki sav unezviren kugod da je na me kaka vi-
ščura bacila opcinu, božem prosti, pa oma se latio televizijona, kad tamo
stvarno nika uzbuna, čeljadi. Svi poplašeni, vele da stariji od šezdest pet
lita ne smiju iz kuća. Donesivaće njim kruz i ostalo što njim treba mladež.
E, to je lipo, tako i treba. Lipo su se tog sitili, pa mladež već jedared da se
siti da treba pomoć starijima a ne samo da vise po tim kafićima i gospoc-
kim kojikakim mijanama i blenu u telefone i tablete. Nek se malo nauče
paštrit o nama starima. Gledim još na televiziji i vojska se uzbunila, pa se
šeta sokakima i nose puške. E, to mi se, borme, ne sviđa baš. Kad vojska
nosi pušku, borme ima štogod i ozbiljog. Ti virusi, koliko sam ja, ubardo,
čeljadi, su mali; ne mož i vidit golim okom ni dite a kamoli mi matori što
ne vidimo slova na televiziji. A zašto ondak treba puška, jel je to samo
virus? A jedino se dica raduju jel ne moraju ić u škulu, samo lipo upale
televiziju i gledaše šta imadu učit. Meni unuka veli da će, ako tako bude
uvik, ona završit dva fakulteta. Moro sam se smijat, pa se mislim u sebi,
nisam tio naglas kast, di ću prid ditetom, ja načito da ima ko nije išo ni na
jedan već samo nabavio diplomu. Neg, vidim na televizijonu da se prite i
velikim kaznama za penzionere što i nađu na sokakima. Veli moja gospo-
ja da su to zato uveli da vrata natrag to što su obećali podilit. Ja vam se,
čeljadi, ne moram strašit. Nisam još penzioner, a nemam ni šezdest pet
lita. Doduše, fali mi par petaka, al nemam. Zbogom. Idem opet gledat
visti, moždar ime novina.

Bač Ivin štodir

Vada će projt i to

píše: Ivan Andrašić

Bač Iva se ušmundo ko nikada. Istina, poštuje no što brog velike gripe prvač obnarodovo Najštosezasvepita. Ko i drugi, sidi u kujne, najviše za sokočalom. Puno svita, ope, zablendano u televiziju ko tele u šarena vrata i samo se naslađiva sonim što se divani. Puno bi nji sad ne što dolazu natrag iz ciloga svita, punio bi nji penzionere, al zoto svi pozaboravljali none crnpuraste što dolazu odole i pravu svakakoga cirkusa. Bač Iva prikršijo i zavrit Svetomu Antunu, sto i on gledat televiziju. I ni mu se dopalo to što vazdan pušćavali. Na vr glave mu i Nogaštosezasvepita i ne što samo po imenu žencko. Najviše mu išli na živce nikaki što za nji natrukovano doktori, a po divanu bi se reklo da puno škole baš i nisu vidli. Ti se svašta nadrobili. Pravi doktora bilo manje, ni ji se puno čulo, al izdivanili puno više o svi drugi zajedno. I izdivanili nako kako triba, ko tijo, taj sve razumijo. Prikazivalo se i puno toga uživo. Nikako ni mogo sam sebe rastolmačit, a nikoga drugoga ni smijo pitat, šta u varoši naskaku radu toliki soldati sa puškama u rukama? Oće možda pucat na gripu? A ni toliko žandara još nikad ni vidijo na sokakeva. Kogod najde vrimenta i malo se proštodira, vidi dokle to ide. Bač Iva se ne bi bijo rad zamirat nima što vladu, pa na sokočalu sve manje trukuje, a bome, više se niskim ni ne protiriva. Veli, ako bi natrukovo nako kako štodira, oma bi se našli ni što bi raspalili po njemu i svima drugima rastolmačili kako laje protiv Nogaštosezasvepita i njegovi. A otkako došlo ratno stanje, mož svakako i projt. Ne zna zašto, vi dana se sitijo i pripovički o pokojnoga dade. Divanijo mu kako za rata učijo zanat, a jedno vrime Mađari, ka ne oni, onda Švabe, nisu nikomu dali naskak potli nikakoga žandarckoga sata. Ako bi kogod taj sat prikršijo, a oni ga opazili, ne bi se baš lipo sprovejo. Globe velike, rašaka dobiješ cigurno, a ako bi žandari brog čegagod bili bisni, mogla se i glava izgubit i niko ne bi ni odgovaro. Istina, danas ni tako, al ope brog ti dadini pripovički ni tijo vuć vraga za rogove, pa nikako ni ni išo naskak, bijo žandarcki sat jal ne. Voljijo se o svega pripovidat š njegovom i ni s kim više, za nju jedinu znade da ga neće nikomu poizdavati. Neće ni njegove cure, jedino što ga koikad, ako baš pritira u čemugod, znadu malo i nakitit. Velu, za njegovo dobro i zoto što ga volju. Znade on to sve, al ope, ko da ga pundrav čačka. Nigdi nema mira, ni naučit tako dugo bit zatvorit u kuće. Otkako ga uvalile bole, volji sist na biciglu, pa kroselo, pa ka se skimgod poznatim trefi, stat i lipo se isripovidat. Tako mu najlipše, a vada i najzdravije. I doktorica mu rekla da se mora puno špacirat, a ako već brog čljanaka i kolina ne može, nek se bicigla, al puno više kilometri, neg što bi se špaciro. Taman se nakanijo krenit, veli ide se još probiciglat dok ne počme žandarcki sat. Izašo u gank, veli laticie biciglu, pa istom onda vidijo da sto i snig padat. Eto, misli se, vada i Bog zna šta radi. Unišo u kujnu i zapalijo sokočalo. Njegova se samo naškobila i metnila vodu za čaj.

NARODNE POSLOVICE

- Samo se tuđim očima mogu vidjeti vlastite mane.
- Ne govori o svom uspjehu pred osobom koja nije uspjela.
- Dan bez rada je kao dan bez jela.
- Sreća dolazi u dom gdje se čuje smijeh.

VICEVI, ŠALE...

Razgovaraju prijatelji preko mobitela:

- Ovaj koronavirus mora da su izmislile žene.
- Odakle ti ta ideja?
- Samo muškarci umiru, ukinut nogomet, ne možemo u kavane, moraš biti doma sa ženom i djecom... Očeš još?

Pitali Pericu koliko ima od škole?

- Isto kao i do škole, oko 500 m.

Zove baka unuku:

- Draga, ajde da odeš po kruh.
- Ne mogu sad, baba, otkazao mi ENTER na laptopu
- Što ti je to, dijete moje?
- Gumb, baba, gumb.
- Donesi, baba će ga zašiti.

MUDROLIJE

Najljepši poklon koji možemo nekom dati je naša pažnja. Kada oni koje volimo osjete našu ljubav, rascvjetat će se kao najljepši pupoljak.

Ne ljutite se na bunar koji je suh, odnosno koji vam ne daje vodu. Bolje se zapitajte zašto i dalje želite uzeti vodu tamo gdje ste već shvatili da je nema.

Rekli su joj: »Nećeš moći izdržati uragan«. A ona je odgovorila: »Ja sam uragan«.

Vremeplov – iz naše arhive

Sjednica HNV-a, 2005.

**PETAK
27.3.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:08 Ekumenizam i religije
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Vijesti
14:12 Normalan život
15:04 Svjetski biseri
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:19 Hrvatski velikani : Ivan

Meštrović, dokumentarna serija
18:14 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Usamljeni osvetnik, američki film
22:35 Dnevnik 3
23:05 Neustrašiva, američki film
01:04 Detektiv Murdoch
01:49 Dr. Oz
02:31 Dnevnik 3
02:53 dokumentarna serija
03:43 Imperij, telenovela
04:27 Zaljubljena u Ramona, telenovela
05:10 Skica za portret
05:26 Dnevnik 2
06:08 Lažljivo srce, telenovela

05:20 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
06:33 Juhuhu
06:34 Vrtuljići, crtana serija
10:01 Anadroidi
10:25 Noćne more iz svijeta prirode
10:55 Otok ljubimaca
11:25 Vjetar u leđa
12:11 Odredište Tokio
12:16 Bratići na tajnom zadatku
13:01 Istina ili mit: Umnjake treba vaditi
13:07 I to je Hrvatska:
13:26 Pobuna nevinih, francuski film
15:07 Ludnica u Clevelandu
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Odredište Tokio
16:44 N.Novgorod: Nogomet - SP 2018.: Hrvatska - Danska, snimka

18:59 Odredište Tokio
19:03 Inspektor Gadget, crtana serija
19:15 Inspektor Gadget, crtana serija
19:29 POPROCK.HR
20:05 Unutrašnjost Australije: Sušna sezona, dokumentarna serija
21:00 Vera
22:34 Ubijanje Eve, serija
00:06 Pobuna nevinih, francuski film
01:42 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
28.3.2020.**

07:10 Klasika mundi: 11. Zagrebački međunarodni festival komorne glazbe 2016., 1. dio
08:00 Belle Starr, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Zdrav život
13:45 Lourdes 2014.
- Nedovršena priča, dokumentarni film
14:20 Prizma, multinacionalni magazin
15:09 Istrage prometnih nesreća
15:37 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin

16:13 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik
17:40 Lijepom našom: Slavonski Brod
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 A strana
21:50 Loto 7 - izvještaj
21:55 Nestala, američki film
00:25 Dnevnik 3
00:57 Cesta straha, američki film
---:-- POMICANJE SATA 2:00 = 03:00
03:32 Dnevnik 3
03:54 Belle Starr, američki film
05:19 Dnevnik 2
06:01 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
06:17 Veterani mira
07:02 Prizma, multinacionalni magazin

05:55 Regionalni dnevnik
06:38 Juhuhu
06:39 Vrtuljići, crtana serija
09:36 Serija za djecu
10:36 EBU drama: Mali izvanzemaljac
10:55 Šetnje krajolicima britanskog slikarstva: Hunt
11:48 Vrtlarica
12:21 Život u parku
13:11 Dom na kvadrat
13:45 Auto Market
14:21 Vera
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Samara: Nogomet - SP 2018: Rusija - Hrvatska, snimka četvrtfinala
19:02 Inspektor Gadget, crtana serija
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Pod opsadom 2: Područje mraka, film
21:45 Ekspedicija sa Steveom Backshallom: Arktik - zaleđena granica, dokumentarna serija
22:39 Svjedoci
00:38 Brooklyn 99
00:59 Noćni glazbeni program
---:-- POMICANJE SATA 2:00 = 03:00
04:59 Noćni glazbeni program - Glazbene emisije

**NEDJELJA
29.3.2020.**

08:07 Orkanski visovi, film
09:50 Biblija
10:00 Zagreb: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:05 Groomzilla, film
16:30 Duhovni velikani: Olovskoj Gospi u pohode, dokumentarni film
17:00 Vijesti u 17
17:25 Tajna dvorišne rasprodaje: Picture a Murder, kanadski film
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 'Ko te šiša
20:35 Loto 6/45 - izvještaj
20:40 Stani v Zagorju: Desinić, dokumentarna serija
21:10 Isusov život - Poncije Pilat: Suđenje,

dokumentarna serija
21:55 Dnevnik 3
22:22 Orkanski visovi, film
00:02 Nedjeljom u 2
00:57 Dnevnik 3
01:19 Mir i dobro
01:44 Isusov život - Poncije Pilat: Suđenje, dokumentarna serija
02:24 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
02:34 Reprizni program
03:28 Jaco, glazbeno-dokumentarni film
05:18 Dnevnik 2
06:00 Rijeka: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljići, crtana serija
08:32 Top-lista DTV-a
09:17 Luka i prijatelji: Timaritelj
09:42 Moj slonić Srećko, film
11:17 Velečasni Brown
12:07 Lidijina kuhinja
12:32 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:34 Točka na A - suvremena hrvatska arhitektura
14:31 Klub 7
15:30 Naučite to i mog ljubimca
15:55 Odbrojanje do Tokija
16:20 Moskva Luž: Nogomet - SP 2018: Hrvatska - Engleska, snimka
19:00 4 Tenora i revijski orkestar Zagrebačke filharmonije, snimka koncerta, 1.dio
20:05 Dobar, loš, zao - talijansko-španjolski film
- Filmovi s 5 zvjezdica
23:00 Jadnici, serija
23:55 Graham Norton i gosti
00:40 Jaco, glazbeno-dokumentarni film
02:30 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
30.3.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce
13:15 Dr. Oz
14:00 Vijesti
14:12 Plodovi zemlje
15:05 Svjetski biseri

16:01 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Krvavi Uskrs, dokumentarni film
21:00 Novine
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:21 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:06 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
00:36 Detektiv Murdoch
01:26 Dr. Oz
02:11 Dnevnik 3
02:33 Neukroćena Italija - Život s vulkanima: Otoci vjetra i vatre, serija
03:23 Imperij, telenovela
04:08 Zaljubljena u Ramona, telenovela
04:53 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Lažljivo srce

05:00 Peti dan
06:00 Ekumenizam i religije
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljići, crtana serija
10:03 Anadroidi
10:25 Noćne more iz svijeta prirode
11:30 Vjetar u leđa
12:20 Bratići na tajnom zadatku
13:05 Kratki dokumentarni film
13:20 Kad ljubav nije dovoljna, američki film
15:00 Ludnica u Clevelandu
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Neukroćena Italija - Život s vulkanima: Otoci vjetra i vatre, dokumentarna serija
17:40 Auto Market
18:20 TV Bingo
19:00 Inspektor Gadget, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Crno-bijeli svijet
21:00 Pisac iz sjene, francusko-njemački film
23:10 Crna lista
00:00 Domovina
00:50 Kad ljubav nije dovoljna, američki film
02:25 Noćni glazbeni program

**UTORAK
31.3.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce
13:15 Dr. Oz
14:00 Vijesti
14:15 Znanstveni krugovi
14:40 Zdrav život
15:08 Svjetski biseri
16:01 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu: Gabi Novak
21:00 Klub 7
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:21 Istrage prometnih nesreća
23:46 Detektiv Murdoch
00:36 Dr. Oz
01:21 Dnevnik 3
01:43 Tuljani, tusti huligani - dokumentarni film
02:33 Imperij, telenovela
03:18 Zaljubljena u Ramona
04:03 Reprizni program
05:01 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Lažljivo srce

05:00 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljici, crtana serija
10:06 Anadroidi
10:31 Noćne more iz svijeta

prirode
11:35 Vjetar u leđa
12:25 Bratići na tajnom zadatku
13:35 Rekla si da, američki film
15:00 Ludnica u Clevelandu
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tuljani, tusti huligani - dokumentarni film
17:40 Bitange i princeze
18:20 Stani v Zagorju, dokumentarna serija
18:45 I to je Hrvatska
19:05 Inspektor Gadget, crtana serija
9:30 POPROCK.HR
20:05 Crno-bijeli svijet
21:00 Ljubav je slijeva, američko-njemački film
22:55 Crna lista
23:45 Domovina
00:35 Rekla si da, američki film
02:00 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 1.3.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Vijesti
14:12 Potrošački kod
14:37 Hrvatska moj izbor
15:05 Svjetski biseri
16:02 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2

19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Mijenjamo svijet: Posljedice legalizacije kanabisa, dokumentarni film
20:59 Loto 7 - izvještaj
21:00 Destinacija: Hrvatska
21:25 Kultura s nogu
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:21 Napoleonova ostavljena ljubav, dokumentarni film
00:16 Detektiv Murdoch
01:06 Dr. Oz
01:51 Dnevnik 3
02:13 Zvuci prirode, dokumentarni film
03:03 Imperij, telenovela
03:48 Zaljubljena u Ramona, telenovela
04:33 Kultura s nogu
05:03 Dnevnik 2
05:45 Lažljivo srce, telenovela

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljici, crtana serija
10:04 Anadroidi
10:27 Noćne more iz svijeta prirode
11:00 Luka i prijatelji
11:30 Vjetar u leđa
12:25 Bratići na tajnom zadatku
13:10 Kratki dokumentarni film
13:30 Pakt prijave, američki film
15:00 Ludnica u Clevelandu
15:20 Ludnica u Clevelandu
16:45 Zvuci prirode, dokumentarni film
17:40 Bitange i princeze
18:20 Neustrašiva, serija

19:05 Inspektor Gadget, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Crno-bijeli svijet
21:00 Nedodirljivi, francuski film
22:50 Crna lista
23:40 Domovina
00:30 Pakt prijave, američki film
01:55 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 2.4.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:10 Da mi Uskrs dođe, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Vijesti
14:13 Novi susjedi 2019. - Portugal, dokumentarni film
14:38 Prometej
15:06 Svjetski biseri
16:01 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Tko želi biti milijunaš?
20:55 Loto 6/45 - izvještaj
21:00 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:21 Razgovori s Putinom, dokumentarna serija
00:16 Detektiv Murdoch

01:06 Dr. Oz
01:51 Dnevnik 3
02:13 Majmunska posla, dokumentarni film
03:03 Imperij, telenovela
03:48 Zaljubljena u Ramona, telenovela
04:33 Da mi Uskrs dođe, emisija pučke i predajne kulture
04:58 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:02 Dnevnik 2
05:44 Lažljivo srce

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljici, crtana serija
11:00 Pozitivno
11:30 Vjetar u leđa
12:25 Bratići na tajnom zadatku
13:10 Kratki dokumentarni film
13:25 Ljubav ekskluzivno, američki film
15:00 Ludnica u Clevelandu
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Majmunska posla, dokumentarni film
17:40 Bitange i princeze
18:20 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
19:18 Inspektor Gadget, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Crno-bijeli svijet
21:00 Ne gledaj mi u pijat, hrvatski film
22:45 Crna lista
23:35 Domovina
00:25 Ljubav ekskluzivno, američki film
01:55 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretna informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Najljepše šume svijeta

Otzarreta

Kuhanje u stilu Baskije me je bacilo u sjećanja na posjet Bilbao i sjajnom putovanju u Lekeitio, Gerniku, Getxo... Najljepše plaže, prostranstva, fenomenalna priroda i odlična klop. I tada sam zaključila kako bih mogla živjeti tamo i sada. Vraćajući se kroz zapise, pomišljam isto.

Zapravo, prvo sam se sjetila kako je ova rubrika nastala iz ideje predlaganja interesantnih destinacija i hrane koja je zgodna za pripremiti na danoj destinaciji ili koja je karakteristična za dano područje. U znak svim tim mojim sjećanjima, poželjeh u ovom broju ponovno koračati predjelima Baskije.

Sasvim drugačija Španjolska

Priroda, klima, arhitektura, jezik, pejzaži, pa i ljudi u mnogome se razlikuju od ostalih dijelova Španjolske i ukoliko kao većina tvrdite da poznajete Španjolsku, jer ste obišli i Madrid i Barcelonu, niste u pravu.

Baskija je smještena u podnožju zapadnih Pirineja i nalazi se blizu granice s Francuskom, a čine je tri pokrajine. Jedna od tri je Biskaje, koju smo prije dvije godine i posjetili, a čiji je glavni grad Bilbao i za čiji ste nevjerojatni muzej Guggenheim sigurno čuli. Tu smo posebno uživali i napravili lijep zapis. Kao drugu navest ću pokrajinu Gipuskoa, čiji glavni grad San Sebastian još uvijek stoji na mojoj listi i na čije prekrasne plaže još čekam. Posebnu pažnju mi je ovog puta ipak privukla pokrajina Alava, koja je zajedno sa svojim glavnim gradom Vitoria oličenju srednjovjekovne arhitekture.

Čudna šuma je to

Moja ovotjedna destinacija je smještena između pokrajina Biskaje i Alava, zauzima površinu od 20.000 ha i zaštićeno

je područje. Riječ je o parku prirode Gorbea, najvećem parku prirode u Baskiji. Da je riječ o izuzetnom području u kojem se njeguje povratak čovjeka prirodi, u kojem se štiti naslijeđe regije ali i daje podrška ruralnom razvoju, svjedoči podatak da je područje proglašeno prirodnim parkom posebnim dekretom baskijske vlasti.

Destinacije koje ovoliko cijene i veličaju prirodu su mi uvijek omiljene, a ovu mi je otkrila čudesna šuma Otzarreta, točnije njene fotografije koje su toliko nestvarne i bajkovite i do sada bih mogla povjerovati da su djelo *fotoshopa*. Vjerujem, mnogi će se složiti sa mnom. Zamislite drevno drveće, zelena stabla i opalo crveno lišće, a među njima plavu boju potoka i još svemu tome dodajte maglovitu atmosferu i bit će vam jasno zašto je upravo Otzarreta jedna od najljepših šuma na svijetu i zašto me baš ona toliko mami.

Ostale zapise o šumi ostavit ću za razdoblje kada bude s lica mjesta, a sada bih voljela dodati da je park prirode Gorbea, u kojem je smještena jedna od najljepših šuma na svijetu, ime dobio po svom najvišem vrhu Gorbea koji se nalazi na 1.482 metra nadmorske visine, a na njemu se nalazi križ visok 18 metara koji je ujedno i zaštitni znak planine. Spomenuta čarobna šuma se nalazi na putu do vrha i uz vodopade, bujnu vegetaciju, različitu faunu i naravno, predivne šume urezat će vam se u sjećanje.

Park prirode Gorbea ima više znamenitosti za ponuditi i svakako ih vrijedi obići, uz obavezan obilazak šume. Naravno, i tu prije svega mislim na livade Arabe, pećinu Mairelogoreta, vodopade... Cijelo područje je jedna od omiljenih destinacija planinara, alpinista i ljubitelja prirode koji uživaju u bogatoj flori i fauni.

Kada otkriješ da nestvarni predjeli nisu dio *fotoshopa*, daj sve od sebe i postani dio te fotografije. Prave fotografije.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
 Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATA

